

MOKOMOJI MEDŽIAGA

**“BIBLIOTEKOS IR
BENDRUOMENĖS PRISTATYMAS
INTERNETE SKAITMENINĖMIS
PRIEMONĖMIS”**

TURINYS

MOKYMO METODIKA

Projekto ugdomi įgūdžiai, jo tikslai

Mokymo planas

PIRMASIS SUSITIKIMAS

1. Projekto pristatymas
2. Projekto planavimas
3. Skaitmeninė fotografija

ANTRASIS SUSITIKIMAS

4. Režisūros pagrindai
5. Sąvokos ir technologijos
6. Vaizdo ir garso įrašų kūrimas

TREČIASIS SUSITIKIMAS

7. Kūrinio viešinimas

MOKYMO METODIKA

Projekto ugdomi įgūdžiai, jo tikslai

Šiuo projektu siekiama išmokyti atrinktas projekto komandas kurti internetinei erdvei skirtą skaitmeninį turinį. Galutinis šių mokymų tikslas – komandos savarankiškai sukurtą ir interaktyviame skaitmeniniame žemėlapyje patalpintą žymą (arba kelias žymas). Žymai priskiriant pačių sukurtą skaitmeninį turinį (nuotraukas, skenuotus dokumentus, garso ir vaizdo įrašus bei aprašymus). Sukurto skaitmeninio turinio tikslas – kuo informatyviau pristatyti pasirinktą, objektą, asmenį ar reiškinį.

Žemėlapio žymų kategorijos yra šios:

„Žymūs žmonės“

„Gamta“

„Architektūra“

„Lankytinos vietos“

„Tautodailė/menas“

„Tautosaka“

„Tradicijos/renginiai“

„Kulinarinis paveldas“

„Gyvenvietės“

„Bibliotekos“

„Bendruomenės“

Ekspertų porų darbo tikslas - padėti komandai sukurti turinį apie tam tikrą objektą, asmenį ar reiškinį ir paskatinti juos kurti kuo įvairesnėmis formomis. Nuotraukas ar kitas formas derinant su pasakojimu, su filmuku, su skenuotais dokumentais, su piešiniais. T.y. apie pasirinktą objektą sukurti kuo įvairesnį ir informatyvesnį turinį. Kuo įvairesnė medžiaga bus pateikta apibūdinant žemėlapio žymą tuo bus šauniau ir įdomiau pačiai komandai.

Per susitikimus su projekto komandomis konsultantų grupė dėsto dvejetainio pobūdžio medžiagą.

Susijusi su projekto įgyvendinimu – komandos nariai apmokomi, kaip derėtų pradėti ir plėtoti tiek šį, tiek ateityje numatomus projektus: formuoti ir motyvuoti komandą, paskirstyti funkcijas jos nariams, numatyti siekiamą rezultatą ir naudą, planuoti darbus, generuoti idėjas, rengti pirminius scenarijus ir garantuoti sklandų progresą numatyto rezultato link.

Susijusi su žiniomis, reikalingomis naudotis gaunama įranga – komandos nariai gauna pagrindinių žinių, kaip kurti geros kokybės skaitmenines nuotraukas, įrašinėti garsą ir vaizdą, montuoti siužetus ir skelbti juos internete.

Mokymų metu siekiama išnaudoti bendruomenės narių jau turimas žinias ir papildomas kompetencijas (pvz., straipsnių rašymą), stengiamasi jas susieti su kuriamu turiniu.

Siekiama akcentuoti dažniausiai nepatyrusių filmuotojų, montuotojų ir fotografų daromas klaidas, aiškinama, kaip jų išvengti.

Siekama, kad pasibaigus mokymams bendruomenė ir toliau savarankiškai kurtų skaitmeninį turinį ir skelbtų jį internete bei kitais būdais naudotų savo reikmėms. Tad būtina paskatinti, kad visos papildomos mokymų metu kilusios idėjos būtų užrašomos ir plėtojamos.

Mokymo planas

Kiekviena projekto komanda apmokoma per tris susitikimus: dėstoma mokomoji medžiaga, dirbama praktiškai, analizuojamos klaidos bei kontroliuojamas progresas.

Mokymai vyksta bendruomenės patalpose, tarp susitikimų daromos ne trumpesnės kaip dvių savaitių pertraukos. Šių pertraukų metu bendruomenės dirba savarankiškai, reikiamos konsultacijos joms teikiamos el. paštu bei telefonu.

Pirmojo susitikimo metu susipažįstama su projekto komanda ir jos narių kompetencijomis, užmezgamas gana artimas ryšys. Komandai padedama rasti jos išskirtinumus, kuriuos verta būtų pristatyti skaitmeniniame žemėlapyje pvz. lankytinos vietos, ypatingi žmonės, reiškiniai, architektūriniai ir gamtos paminklai. Paaškinama, kaip suformuoti komandą, sudaryti projekto apmatus, numatyti rezultatą, parengti scenarijų ir projekto planą. Išdėstoma skaitmeninės fotografijos teorija. Komanda savarankiškai rengia pasirinkto objekto pristatymo palną, numato formas kuriomis jis bus iliustruotas. Jei viena iš objekto pristatymo formų yra filmukas. Komanda ruošia jo scenarijų ir iliustruoja jį skaitmeninėmis nuotraukomis.

Antrojo susitikimo metu įvertinamas komandos numatomo sukurti turinio planas ir scenarijus, jei reikia – jis koreguojamas. Darbai ir medžiagos dėstymas orientuojami taip, kad būtų įgyvendintas pasirinkto objekto pristatymo žemėlapyje planas. Išdėstoma skaitmeninio filmavimo, garso įrašymo ir režisavimo teorija. Komanda pradeda savarankiškai kurti filmuką, jei tai buvo numatyta.

Trečiojo susitikimo metu įvertinamas komandos sukurtas turinys ir objekto pristatymo žemėlapyje įgyvendinimo planu pasiekti rezultatai, teikiamos pastabos, kaip sukurtą turinį (nuotraukas, aprašymus, video ir garso medžiagą) turinį patobulinti. Aiškinama apie internete randamos skaitmeninės medžiagos panaudojimą savo projektuose bei skelbimo internete galimybes. Komanda savarankiškai tobulina sukurtą turinį ir sukuria internetiniame žemėlapyje numatyto objekto žymą ir ją užpildo sukurtu turiniu, galutinis rezultatas įvertinamas nuotoliniu būdu.

Detalusis planas – pirmasis susitikimas

Parengiamieji darbai:

- Konsultantai susipažįsta su projekto komandos paraiška bei jau turimais skaitmeninio turinio ištekliais (*anksčiau vykdytų projektų rezultatais, internetine svetaine, asmeniniu skaitmeniniu turiniu ir pan.*).
- Konsultantai susipažįsta su pradine komandos numatomo sukurti skaitmeninio turinio idėja (*pateikiama paraiškoje*).
- Pasirengiama projekto komandos pateiktą skaitmeninį turinį naudoti tolesniems mokymams (*daromas klaidas ir dėstomus principus iliustruoti jų pačių pateikta medžiaga, jei tai įmanoma*).

Susitikimo metu:

- Susipažįstama su komandos nariais, jų žiniomis ir kompetencijomis.
- Surengiama pavyzdinė idėjų generavimo sesija (*dalyviai skatinami generuoti kuo daugiau idėjų, netgi išeinančių už iš šio projekto rėmų. Siekiama iliustruoti pagrindinį principą ir tik vėliau iš visų idėjų atrenkama viena. Paskatinama pasibaigus mokymams kitas idėjas realizuoti savarankiškai*).
- Komanda pasirenka pradinę numatomo sukurti turinio idėją ir paruošia objekto pristatymo skaitmeniniame žemėlapyje planą numatydami objektui pristatyti pasirenkamas turinio formas. (*galutinis rezultatas komandos savarankiškai sukurta ir interaktyviame skaitmeniniame žemėlapyje patalpinta žyma (arba kelios žymos). Žymai priskirtų nuotraukų, skenuotų dokumentų, garso ir vaizdo įrašų bei aprašymų tikslas – kuo informatyviau pristatyti pasirinktą, objektą, asmenį ar reiškinį*).
- Projekto komandai padedama išsirinkti komandos, kursiančios skaitmeninį turinį, projekto vadovą, o nariams – pasiskirstyti funkcijomis.
- Kartu su komandos nariais sudaromas projekto planas (*siekiama, kad komanda suvoktų laiką, skirtą projektui realizuoti*).
- Išdėstoma skaitmeninės fotografijos teorija (*pagal galimybes pavyzdžiams naudojamos dalyvių anksčiau atsiųstos nuotraukos, leidžiama paeksperimentuoti praktiškai. Akcentuojama, kad tie patys principai galios ir rengiant filmuotą medžiagą*).

Namų darbai (laikotarpis iki kito susitikimo):

- Konsultantai pateikia dalijamosios medžiagos, nuorodų į mokomuosius filmukus bei dar kartą paskatina kreiptis visais kylančiais klausimais.
- Komada savarankiškai pradeda kurti skaitmenines fotografijas, tinkamas numatytam sukurti turiniui (*nuotraukos privalo būti padarytos pagal išdėstytą medžiagą, tinkamos ekspozicijos, kadravimo, spalvų, turėti kontekstą*).
- Iki galo suformuluoja numatomo sukurti turinio viziją, pagrindžia ją konkrečiomis idėjomis.
- Parengia pradinį projekto scenarijų.
- Išpakuojama ir susipažįstama su visa gauta įranga, įdiegiama montažo programa.
- Konsultantai teikia patarimus, skatina komandą dirbti.

Detalusis planas – antrasis susitikimas

Parengiamieji darbai:

- Pasirengiama dėstant filmavimą naudoti komandos padarytas skaitmenines nuotraukas.
- Pasirengiama komentuoti bendruomenės pateiktą scenarijų ir jį iliustruojančias nuotraukas.
- Susipažįstama su mokomąja vaizdine medžiaga dėstomiems pavyzdžiams iliustruoti.

Susitikimo metu:

- Įvertinamos bendruomenės padarytos skaitmeninės nuotraukos, analizuojamos klaidos (*akcentuojama, kad tie patys principai galios ir filmuojant*).
- Demonstruojama, kaip skaitmeninėmis korekcijomis galima ištaisyti kai kurias nuotraukų klaidas (*siekiama pademonstruoti kadravimo, ekspozicijos korekciją, spalvų korekciją, paprastą retušavimo pavyzdį*).

- Pagal poreikį koreguojamas projekto planas, idėjos bei scenarijus (*būtina tinkamai įvertinti galimybes projektą galutinai realizuoti per mokymams skirtą laiką*).
- Dėstomas skaitmeninio vaizdo ir garso kūrimas, režisavimas, montavimas (*teorija grindžiama pateikiamais arba konsultanto turimais pavyzdžiais*).
- Surengiamas praktinis bandymas filmuoti interviu (*dalyviai keičiasi vaidmenimis, išbandomos pašnekovo, žurnalisto, garso režisieriaus, operatoriaus funkcijos*).

Namų darbai (laikotarpis iki kito susitikimo):

- Konsultantai pateikia dalijamosios medžiagos, reguliariai domisi komandos progresu (*pagal poreikį konsultuoja, skatina, primena numatytus terminus*).
- Komanda pradeda savarankiškai kurti numatytą rezultatą (*remdamasi sukurtu scenarijumi ir projekto planu*).
- Likus trims dienoms iki trečiojo susitikimo komanda atsiunčia įvertinti tarpinę kuriamo turinio versiją.

Detalusis planas – trečiasis susitikimas

Parengiamieji darbai:

- Parengti atsiųsto turinio komentarus.

Susitikimo metu:

- Įvertinamas bendruomenės sukurtas turinys, siūloma, kaip jį tobulinti (*skatinama klaidas ištaisyti bet kokių atveju, o ne palikti „kitą kartą žinosim...“ stadijos*).
- Dėstoma apie internete prieinamus skaitmeninės medžiagos šaltinius (*pagal galimybes teikiami pavyzdžiai, kaip galėtų būti pagerintas sukurtas turinys panaudojant*).
- Aiškinama apie publikavimą internete, formatus ir kanalus (*skatinama turinį įdėti į kelis iš jų*).
- Mokoma talpinti turinį į skaitmeninį žemėlapi ir kurti žymas.

Baigiamieji darbai:

- Konsultantai pateikia dalijamosios medžiagos, atsako į kylančius klausimus.
- Komanda atsiunčia galutinę kuriamo turinio versiją (*remiantis ja, pateikiamos idėjos, kaip būtų galima toliau tobulinti turinį*).
- Komanda savarankiškai sukuria interaktyvaus žemėlapio žymą ir jai priskiria sukurtą skaitmeninį turinį.

IDĖJOS KŪRIMAS, SKAITMENINĖ FOTOGRAFIJA

PIRMASIS SUSITIKIMAS

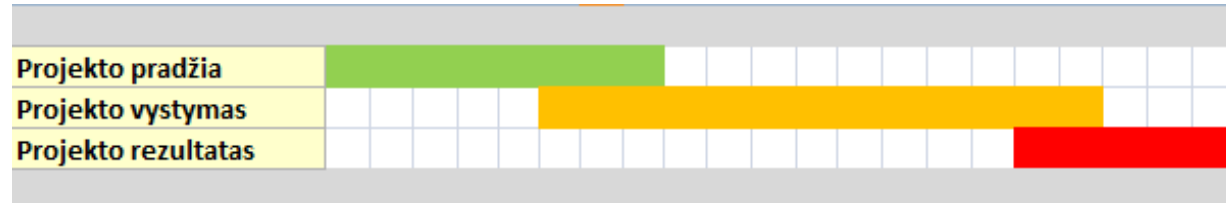
1. Projekto pristatymas

Skaitmeninio turinio kūrimo projektas – kas tai?

Ne veltui patarlė „Gera pradžia – pusė darbo“ ir šiandien dar dažnai girdima. Ji, kaip ir daugelyje gyvenimo sričių, galioja ir kūrybiniuose-gamybiniuose projektuose.

Kūrybinis-gamybinis projektas – procesas, kurio metu pirmiausia sukuriama būsimo rezultato idėja, numatomi tikslai, uždutys, o tada jis realizuojamas techninėmis priemonėmis. Verta akcentuoti, kad šį procesą sudaro tarsi dvi nepriklausomos dalys – **kūrybinė** ir **gamybinė**, tačiau galutinis rezultatas itin priklauso nuo kiekvienos iš jų kokybės. Prastai realizuota techninė dalis gali sugadinti ir geriausią idėją bei atvirksčiai.

Projektas – tai procesas, turintis aiškią **pradžią, vystymą ir rezultatą**. Priklausomai nuo užduties specifikos šios dalys gali persidengti:

Per šiuos mokymus, realizuodama kūrybinį-gamybinį procesą, jūsų bendruomenė įveiks tokius darbų etapus.

Pradžios etapai:

- Komandos suformavimas.
- Tikslų ir uždutiu, skirtų galutiniam rezultatui pasiekti, numatymas.
- Idėjų generavimas.

Vystymo etapai:

- Skaitmeninio turinio kūrimas reikiamomis priemonėmis.
- Skaitmeninio turinio apdorojimas kompiuteriu.
- Skaitmeninio turinio parengimas ir publikavimas internete.

Rezultatas:

- Pasiektų tikslų ir poveikio (kurie buvo numatyti projekto pradžioje) įvertinimas, išvadų darymas.
- Idėjų generavimas tolesniam savarankiškam darbui (*kitiems projektams, panaudojant projekto metu gautas žinias ir techniką*).
- Kritikos ir įvertinimų rinkimas.

Motyvacija

Naudos išskyrimas

Būtent nuolatinis žinojimas, kokia bus galutinė projekto teikiama nauda, yra viena labiausiai motyvuojančių projekto varomųjų jėgų. Projekto dalyviams dera pabrėžti, kad tik iš pat pradžių aiškiai įsivaizduodami būsimą projekto naudą, jie gali tikėtis norimo rezultato.

Praleiskite šį projekto pradžios etapą – naudos išskyrimą – ir viduryje projekto pagausite save klausiantį „kodėl aš tai darau?“. Pernelyg dažnai žmonėms nusvyra rankos vien todėl, kad jie iš pat pradžių aiškiai sau nepasako, **kodėl tai daro**.

Ir priešingai – žinodami, ko siekia, žmonės kur kas lengviau įveikia kiekvieno projekto iššūkius, sprendžia problemas, iškelia papildomus tikslus ir realizuoja pradinius tikslus daugiau nei šimtu procentu.

Taigi, kiekvieno projekto pradžioje **būtinai identifikuokite, kokios naudos siekiate**. Atsakykite sau į klausimą: **kas pasikeis**, jei šis projektas pavyks taip, kaip mes planuojame.

Idėjų generavimas

[Flickr nuotrauka](#)

Pernelyg dažnai vos nusprendus dėl norimo rezultato puolama akiai ir neorganizuotai dirbti. Rezultatas – pilkas, retai kam įdomus, konkrečiomis idėjomis nepagrįstas, niekuo neišsiskiriantis. Tai labai dažnai daroma klaida.

Paverskite projektą **įdomiu sau patiems** – pagrįskite nekasdienėmis mintimis, asociacijomis, sudominkite galutinę auditoriją netradicinėmis, netikėtomis žinutėmis ar emocijomis.

Idėjų generavimo metodikų yra daug ir įvairių, tačiau joms visoms gali būti taikomi keli pagrindiniai dėsniai.

- Idėjų generavimas yra kolektyvinis procesas. Nors konkrečių idėjų ir kyla kiekvieno individo galvoje, jų pavertimas konkrečiu produktu ar rezultatu yra kolektyvinio veiksmo padarinys.
- Idėja dažnai gimsta vienoje galvoje, o išplėtojama kitoje (ar kitose).
- Idėja beveik niekada nelieka tokia, kokia gimė, – ji pritaikoma, modifikuojama, keičiama, panaudojama kaip kitų idėjų įkvėpimo šaltinis. Tai ir yra kolektyvinio darbo terpė – vienoje galvoje gimusią „žalią“, neapdorotą idėją paversti realizuojama, išplėtoti iki vizijos.
- Generuojant idėjas kyla daug šalutinių idėjų. Klaidinga jas vadinti blogomis – iš jų taip pat gali kilti kitų, jų galima tiesiog atsisakyti, tačiau niekada neverta susilaikyti ir jų neišsakyti.
- Tikrai auksinės idėjos visada plaukioja tarp galybės mažiau vertų – tad stenkitės sugeneruoti kuo daugiau minčių!

- Idėjų generavimo procesas** yra paprastas – paruoškite rašymo lentą ir pirmyn!
- **Projekto tikslai ir siekiamas rezultatas.** Tik nusprendus dėl šių kertinių dalykų verta pradėti generuoti idėjas – jie gali tapti puikiu įkvėpimo šaltiniu. Tiesa ir tai, kad kilusios idėjos gali pakeisti pradinį projekto tikslus ir norimą rezultatą – skatinkite dalyvius to nebijoti! Svarbiausia, kad idėjas pradėdama generuoti ne tuščioje vietoje, o turima nuo ko atsispirti.
  - **Susipažinkite su susijusia medžiaga.** Tai gali būti bet kas, kas susiję su būsimu projektu: straipsniai, nuotraukos, vaizdai ir t. t. Bet kokia vizuali medžiaga puikiai tinka paskatinti idėjų kilimą, teikia įkvėpimo.
  - **Išrinkite idėjų generavimo sesijos moderatorių.** Sesijai privalo vadovauti vienas žmogus – jis supažindina su tikslais ir užduotimis, užrašo kilusias mintis, skatina prisidėti tylesnius dalyvius, provokuoja, užduoda klausimus.
  - **Pradėkite reikšti galvoje kilusias mintis.** „O kas jei...“, „O gal...“, „Sugalvojau...“, – tai itin dažnai girdimos frazės generuojant idėjas. Dalyviai privalo būti skatinami reikšti visas kylančias mintis, kad ir kokios keistos jos atrodytų.
  - **Visas bent kiek sudominusias idėjas rašykite ant lentos!** Kol kas nevertinkite jų – blogų idėjų nebūna. Tiesiog rašykite – kuo daugiau, tuo geriau. Jei bijote, kad kol kolega išsakys idėją, savąją pamiršite, pasižymėkite ją asmeniniuose užrašuose.
  - **Analizuokite sugeneruotas idėjas.** Štai būtent dabar iš aibės išsakytų idėjų privalote išrinkti tas kelias, kurias panaudosite. Analizuokite – peržvelkite trūkumus, pranašumus, tobulinkite, pildykite idėjas.

Tad pirmiausia sugeneruojama aibė idėjų, kurios padėtų pasiekti projekto tikslus. Tada iš jų atrenkamos kelios labiausiai patinkančios visai projekto grupei ir „nušlifuojamos“.

Idealiu atveju idėjų generavimas ir analizavimas turėtų būti atskiri procesai – jei įmanoma, tarp jų padaroma iki paros trukmės pertrauka. Analizuoti pradėkite atmesdami silpniausias idėjas – taip dirbkite tol, kol liks tik stipriausios. Galbūt kelias idėjas sujungsite, papildysite ir t. t. Patikėkite, tai linksma!

2. PROJEKTO PLANAVIMAS

Funkcijų ir atsakomybių padalijimas

Projekto pradžia dažnai būna puiki – dalyviai užsidegę, mato galutinį rezultatą ir kimba į darbus. Vėliau dažnokai entuziazmas blėsta, darbas pradeda varginti, o numatytas rezultatas vis mažiau motyvuoja. Dalyvaujantys asmenys pradeda nesilaikyti numatytų terminų, pritrūksta atsakomybės. Tokių problemų kilimo riziką galima sumažinti (o kilus – išspręsti) tik deramai vadovaujant projektui.

Projekto vadovas (*kino kalb. prodiuseris*).

Šis asmuo rūpinsis projektu nuo pat pradžios iki pat pabaigos, organizuos komandos darbą, susitikimus, numatys darbų etapus, kontroliuos, kad jie vyktų numatytu metu ir t. t. Šio asmens pareiga – užtikrinti, kad projektas nuolat progresuotų.

Fotografas. Informacinės medžiagos surinkėjas. Žmogus atsakingas už informacijos apie tam tikrą objektą, įvykį ar asmenį surinkimą ir tekstų ir parašymų parengimą publikavimui internete.

Video medžiagos režisierius. Žmogus, prisiėmęs atsakomybę už galutinį rezultatą. Jis stengdamasis įgyvendinti scenarijuje numatytą viziją, vadovauja filmavimo darbams. Bendrauja su filmo personažais, supažindina juos su kuriama idėja ir stengiasi iš jų išgauti norimą rezultatą. Režisierius taip pat bendrauja su visa kūrybine komanda, kuo tiksliau aiškina ir atskleidžia filmo viziją, kad kiekvienas specialistas atliktu savo darbą kuo profesionaliau.

Video medžiagos operatorius. Specialistas, kuris atsako už meninę ir techninę filmo vaizdo kokybę. Jis turi gerai išmanyti kameros veikimo principą, būti susipažinęs su kompozicijos pabrindais. Geram rezultatui užtikrinti, turi turėti gerą vaizduotę bei išlavintą meninį skonį. Mažuose projektuose, operatorius dažnai būna atsakingas už apšvietimą ir garso įrašymą.

Video medžiagos montažo režisierius. Asmuo, kuris gerai išmano video techninius parametrus bei režisūros pagrindus. Dirba su nufilmuota medžiaga, pagal numatytą scenarijų ir režisieriaus viziją jungia nufilmuotus kadrus, pritaiko spalvų korekcijas, įvairius efektus, įdeda tekstą, muzikinį takelį bei sutvarko garsą. Dažnai būna vienas ir tas pats, kas režisierius.

Video medžiagos garsistas. Tai žmogus, kuris atsakingas už garso įrašymą. Rūpinasi garso aparatūra, jos sujungimu ir įrašymo kokybe. Taip pat gali atlikti ir garso režisieriaus pareigas. Pasirūpinti garso apdirbimu galutiniame rezultate, muzikinio fono parinkimu.

Užkadrinis balas. Įgarsinsiantis filmuotą medžiagą arba garso įrašus. Šias pareigas gali atlikti turintis sodrų balsą, lituanistinį išsilavinimą ir gera tartį žmogus.

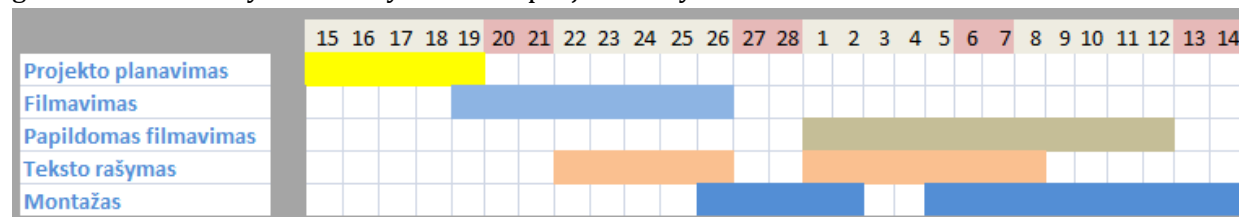
Žurnalistas, redaktorius. Atsakingas už reikiamų tekstų rašymą, interviu klausimų suformulavimą ir uždavimą.

Asistentai. Specialistams talkinantys žmonės, dažnai mažuose projektuose dalyvaujantys tik epizodiškai.

Kiekvienas projektas reikalauja specifinių žmonių ir jų įgūdžių, tad komanda privalo būti surenkama iš žmonių, galinčių atlikti numatytus darbus, bet nėra tikslo nepagrįstai išplėsti komandą – daugiau žmonių nei reikia tikrai negarantuoja geresnio rezultato.

Darbo etapai

Pirmiausia būtina numatyti darbo etapus. Kiekvienam iš jų **privaloma** skirti laiko, suplanuoti galimą jų persidengimą, numatyti smulkesnius etapus. Nebūtina leisti į visišką smulkmenas – taip darbo planui sugaišite daugiau laiko nei pačiam projektui, tačiau bent pagrindiniai etapai turi būti gana aiškiai numatyti ir išdėstyti visiems projekto dalyviams.

Pavyzdinis projekto etapų planas: etapai persidengia tarpusavyje, yra susaistyti su konkrečiomis datomis.

Projekto vadovas atsakingas už sklandų plano vykdymą – jis imasi iniciatyvos, jei projektas pradeda strigti. Tai gali būti paprastas konkretaus asmens paraginimas, atsakomybės priminimas.

Baigus projektą, jei leidžia galimybės, patartina surinkti visą dirbusią komandą ir surengti vadinamąjį baigiamąjį susitikimą. Per jį projekto vadovas informuoja apie pradinius projekto tikslus bei įvardija pasiektą rezultatą. Šis susitikimas, nors dažnai praleidžiamas, dalyviams suteikia baigtumo jausmą, motyvuoja tolesniems darbams, stiprina komandinę dvasią.

3. SKAITMENINĖ FOTOGRAFIJA

Fotoaparato sandara ir jo veikimo principas

Skaitmeninis fotoaparatas turi netgi labai daug panašumų su analoginiu savo sandara. Tačiau vienas esminių skirtumų, tai šviesos fiksavimas ir nuotraukos išgavimas. Vietoj juostos analoginiame fotoaparate, skaitmeniniame mes turime matricą, tai šviesai jautrių jutiklių plokštelė. Šviesa pro objektyvą patenka ant matricos, kur kiekvienas jutiklis sukuria vieną konkrečios spalvos taškelį, vėliau procesorius tą informaciją paverčia skaitmenine ir įrašo į atminties kortelę. Taškelių yra labai daug, todėl mes nematome kiekvieno jų, o matome vaizdą, kurį fotografavome, su gražiais spalvų perėjimais. Taškelius vadiname pikseliais. Nuo pikselių skaičiaus priklauso nuotraukų kokybė. Jei mūsų fotoaparato matrica bus sudaryta iš 12 mln. pikselių mes galėsime atspausdinti kokybišką nuotrauką, kuri 50x82cm dydžio, tuo tarpu turėdami 6 mln. pikselių matricą tik 25x41cm dydžio nuotrauką. Kiekvienai nuotraukai apibūdinti rasime tokį terminą ppi(pixels per inch), kuris nurodo, kiek viename colyje(2,56cm) telpa taškelių. Taip mes žinosime ar kokybiška mūsų nuotrauka, kuo didesnis skaičius, tuo kokybiškesnė. Pvz: 75-100ppi – nuotraukos skirtos internetui kokybė, 100-300 – spausdinti minilaboratorijoje, 300 ir daugiau, profesionali spauda.

Objektyvai:

Kitas labai svarbus fotoaparato elementas yra objektyvas. Šioje vietoje kompaktiniai ir veidrodiniai fotoaparatai labai stipriai išsiskiria. Kompaktiniame fotoaparate mes turėsime konkretų integruotą ir niekuomet nekeičiamą objektyvą, tuo tarpu veidrodiniam fotoaparatai keičiamos optikos spektras labai platus. Visus objektyvus mes galime suskirstyti į tam tikras grupes pagal jų matymo kampą (kompaktiniuose fotoaparatuose dažniausiai bus apjungtos kelios ar netgi visos iš jų).

plačiakampis (18-50mm)

ypatingai plataus kampo „Fisheye“ (15-16mm)

standartinis- arba normalaus matymo kampo (50-70mm) (panašiai mato žmogaus akis)

portretinis (85-105mm)

teleobjektyvas (105-500...mm)

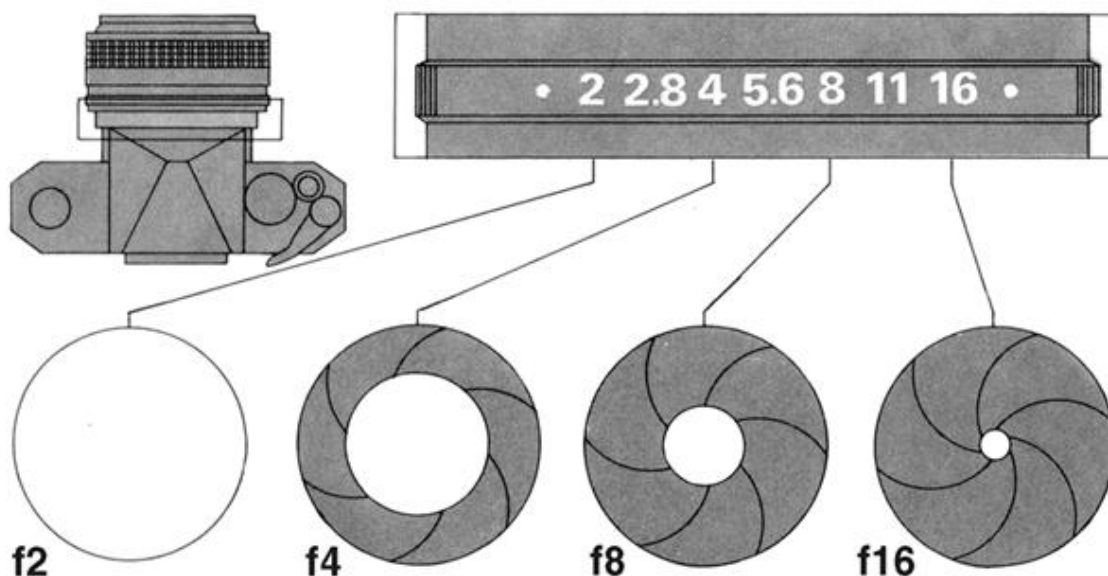
makro objektyvai – turintys funkciją sufokusuoti iš artimesnio atstumo

Objektyvams abibūdinti skirta dar daug savybių, nuo kurių priklauso ir jų kaina, pvz: lęšių skaidrumas, korpuso tvirtumas, šviesumas.

Fotoaparato parametrai

Esminis nustatymas fotografijoje yra ekspozicija. Ji susideda iš išlaikymo ir diafragmos.

Diafragma tiesiogiai priklauso nuo objektyvo. Tai yra anga objektyve, pro kurią patenka šviesa, ji gali būti pilnai atidaryta arba beveik uždaryta. Dažniausiai šis parametras kinta tarp 4 ir 22. 4 reikš atidaryta, 22 beveik uždaryta. Kuo mes labiau atidarome diafragmą, tuo daugiau šviesos patenka, nuotrauka bus šviesesnė. Nuo diafragmos atidarymo ar uždarymo priklauso ne vien tik nuotraukos šviesumas, bet ir pirmo bei antro planų santykis. Jeigu diafragma bus atidaryta pirmas planas bus ryškus, o antras išplaukęs. Jeigu diafragmą pridarysime, išryškės ir antras planas. Žinodami kiek maksimaliai galime atidaryti diafragmą, žinosime ir objektyvo šviesumą, kuo mažesnis skaičius, tuo objektyvas bus šviesesnis.

Maksimaliai atidaryta diafragma.

Maksimaliai priverta diafragma.

Išlaikymas – laiko tarpas, per kurį šviesa pro objektyvo angą patenka ant matricos. Kuo išlaikymas ilgesnis, tuo šviesos patenka daugiau, nuotrauka šviesesnė. Tačiau ne visada galime pasirinkti išlaikymą bet kokį. Žmogaus ranka nejudindama fotoaparato gali išlaikyti 1/80 sekundės dalį ir trumpesnius išlaikymus, jeigu pasirinksime ilgesnį, pvz. 1/30 s ar 1 s mūsų nuotraukos bus išplaukusios. Jei turime stovą, prie kurio galime pritvirtinti fotoaparata, galime rinktis nors ir 30 s išlaikymą. Tačiau labai svarbu ir ką fotografuosime, jei tai bus pastatas, peizažas ar daiktai, ilgas išlaikymas tiks, bet jei bus žmonės,

gyvūnai, automobiliai ar bet kokie judantys daiktai, esant ilgam išlaikymui mūsų nuotraukos taip pat bus neryškios.

Teisingą ekspoziciją pasirinksim tik tada, kai suderinsime abu parametrus: diafragmą ir išlaikymą. Jeigu norėsime palikti tą pačią ekspoziciją, bet pakeisti vieną iš parametru, neišvengiamai turėsime keisti ir kitą.

Fotografavimo metu pasirinkę mechaninį režimą (M) ekspoziciją galime nusistatyti patys arba rinktis automatinį režimą (A), tuomet fotoaparatas pats nustatys tinkamiausią ekspoziciją. Fotografuodami mechaniniu režimu turėsime šokią tokią pagalbą, fotoaparatuose yra integruotas eksponometras, mes matysime skalę nuo pliuso iki minuso, viduriniame taške atsiradęs mirksiukas rodys, kad ekspozicija parinkta teisingai, tačiau ne visuomet galime šimtu procentų pasikliauti eksponometro parodymais, jis rodo viso kadro vidurkį. Tarkim mes fotografuosim žmogų šešėlyje, o didžiąją dalį kadro užims dangus, kuris bus šviesesnis už žmogų, tuomet pasikliaudami eksponometro parodymais, padarysime nuotrauką, kurioje dangus atrodys puikiai, tačiau žmogus bus per tamsus.

Taip pat yra ir keli pusiau automatiniai režimai: (Av) diafragmos prioritetas, t.y. diafragma nusistatysime patys, o tinkamą išlaikymą parinks fotoaparatas; (Tv) išlaikymo prioritetas, čia mes rinksimės išlaikymą, o diafragmą parinks fotoaparatas.

Dar vienas iš fotoaparato nustatymų, turintis įtakos nuotraukos šviesumui - **jautrumas (ISO)**. ISO pasirinkimas lemia kaip jautriai matrica reaguos į šviesą. ISO apimtis nuo 100 iki 1600 ir daugiau. Kuo jautrumas didesnis, tuo nuotrauka šviesesnė. Tačiau yra tam tikri apribojimai, jautrumą reiktų rinktis tarp 100 ir 400, vėliau nuotraukose gali atsirasti triukšmų – nepageidaujamų taškelių, kurie nesugebėjo gauti šviesos. Tokios nuotraukos, kuriose bus aiškiai matomas triukšmas bus suprantamos kaip nekokybiškos.

Formatai, kuriuos galime rinktis fotografuojant yra keli: raw,tiff,jpeg. Kiekvienas jų turi savo paskirtį.

Raw formatas, tai tarsi negatyvas analoginėje fotografijoje, jis išsaugo visą informaciją fotografavimo metu, nei kiek jos neglaudindamas, yra pats tinkamiausias, jei žinome, kad vėliau teks koreguoti nuotraukas. Tačiau turi ir trūkumų, neturėdami specialios programinės įrangos kompiuteryje ne visada galėsime atsidaryti raw formatu padarytas nuotraukas, taip pat negalėsime jų atsispausdinti, siųsti el. Paštu ir t.t., kol nekonvertuosime į kitą formatą, taip pat jos užima labai daug vietos. Mes tokio trumpinio kaip raw nerasime, kiekvieni kompanija naudoja kitus trumpinius Canon – .CR2, Nikon – .NEF.

Tiff formatas naudojamas profesionalioje spaudoje dažniausiai ofsetinėje. Rekomenduojama rezoliucija (skiriamoji geba)300ppi (pixels per inch). Užima labai daug vietos, informacija beveik neglaudinama.

Jpeg formatas – dažniausiai naudojamas. Užima nedaug vietos, pvz: ta pati nuotrauka skirtingais formatais užimtų: 2-3MB jpeg, 12MB tiff, 10MB raw. Tačiau siekiant sutaupyti vietos failas glaudinamas ir prarandama dalis informacijos, kurios vėliau neįmanoma atgaivinti, nors žmogaus akis šių glaudinimų

ir nepastebi. Mes galime pasirinkti kaip stipriai suglaudinti informaciją, yra keli pasirinkimai: maximum, high, medium ir low.

Tiek tiff, tiek jpeg formato failų užimamą vietą galima sumažinti keičiant nuotraukos dydį ir rezoliuciją, bet reikia atsižvelgti, kam tas failas bus naudojamas ir nesumažinti per daug.

APŠVIETIMAS

Apšvietimą galima suskirstyti į dvi rūšis: **dirbtinis** ir **natūralus**. Tiek natūralus, tiek dirbtinis apšvietimas pagal charakterį gali būti skirstomas į: kryptingą, išsklaidytą ir kryptingai išsklaidytą. Natūralus apšvietimas, t.y. saulės šviesa bus išsklaidyta debesuotą dieną, tarp 11-15h, kryptingai išsklaidyta, tuo pačiu metu, bet tuomet kai turėsime tiesioginius saulės spindulius, o kryptingas ryte ir vakare, kai saulė bus žemai. Dirbtinio apšvietimo charakteris priklausys nuo lempų padėties, kampo, kuriuo šviesa sklinda į objektą, atstumo ir pačio šviestuvo. Kuo lempa toliau, tuo labiau išsklaidytas, kuo kampas mažesnis, tuo šviesa kryptingesnė ir t.t.

Rytinis apšvietimas – kryptinga šviesa pagal charakterį.

Vidurdienis, debesuota. Šviesa išsklaidyta.

Labai svarbus aspektas, kad kiekviena šviesa turi savo spalvą, vienos šiltesnės, kitos šaltesnės ir spalvinę temperatūrą, kuri matuojama kelvinais. Pvz: debesuotą dieną 12h šviesa bus balta, 5500K, kaitrinės lempos 3000K (šiltos spalvos), fluorescencinės 8000K (šaltos spalvos). Taigi pagal šviesos spalvą mes turime pasirinkti **WB(baltos spalvos balansas)** nustatymą fotoaparate. Matyt visi esame matę tokius

ženkliskus: daylight (saulėta), cloudy (debesuota), shade (šešėlis),

fluorescent (florescencinės lempos), flash (blykstė), tungusten bulb (kaitrinių lempų).

Reiktų rinktis vieną iš šių nustatymų, pagal aplinkoje esantį apšvietimą, dar galima nusistatyti WB pagal baltą arba pilką lapą rankiniu būdu , pagal spalvinę temperatūrą kelvinais (**K**) ir žinoma automatiškai **AWB**.

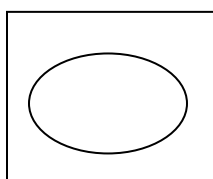
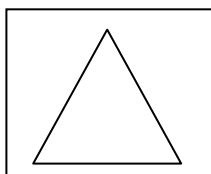
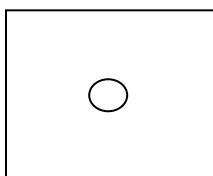
Apšvietimą galima skirstyti ir pagal kryptis: tiesioginis, šoninis, kontro, viršutinė šviesa (pavyzdžiui žiūrėti prie portreto fotografavimo). Labai svarbu pasirinkti tinkamą apšvietimą konkrečiam tikslui. Jei mes norime išryškinti spalvą rinksimės tiesioginį apšvietimą, jei formą ir tūrį – šoninį, jei kontūrą ir formą – kontro, nors dažniau kontro naudosime, kaip papildantį, ne piešiantį apšvietimą. Kas gi yra tas piešiantis ir užpildantis apšvietimai? Visuomet turime pasirinkti apšvietimą, kuris bus pagrindinis – piešiantis, bet dažniausiai norimui rezultatui gauti vieno šviesos šaltinio mums gali neužtekti, nebent norėtumėm gilių šešėlių. Jeigu mūsų tikslas yra apsišviesti visą objektą, tik išryškinant svarbiausią vietą arba sukuriant atitinkamą nuotaiką, mes naudosime ne tik piešiantį, bet ir užpildantį apšvietimą. Pvz:

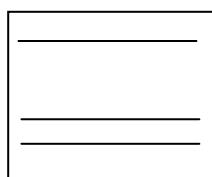
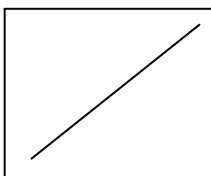
fotografuosime portretą ir vakariniai saulės spinduliai apšvies tik dalį veido, o neapšviestos vietos bus labai tamsios ir sunkiai skaitomos, tuomet galime pasiimti atšvaitą ir į tamsias vietas nukreipti dalį šviesos, kadangi saulės spinduliai nebus tiesioginiai, o tik atsispindėję, ši šviesa bus silpnesnė ir mes neužgošime piešinio.

KOMPOZICIJA

Kiekvieną kartą fotografuodami turime pasirinkti pagrindinį objektą, į kurį norime atkreipti dėmesį: pastatą, žmogų, žmonių grupę, kelią, bokštą, gėlę... Pagal pasirinktą objektą turime pasirinkti ir kompoziciją. Kompozicijos gali būti:

Centrinė, trikampio, apskritimo, istrižainė, linijinė.

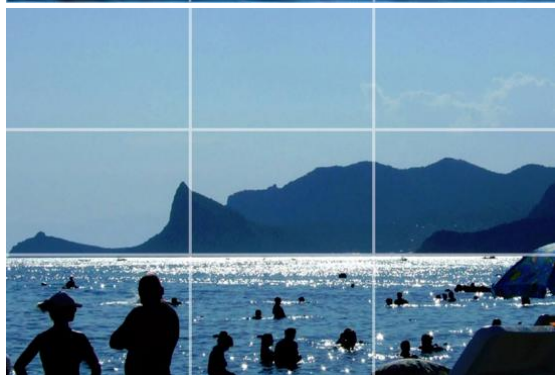

Trečdalių taisyklė (auksinis pjūvis)

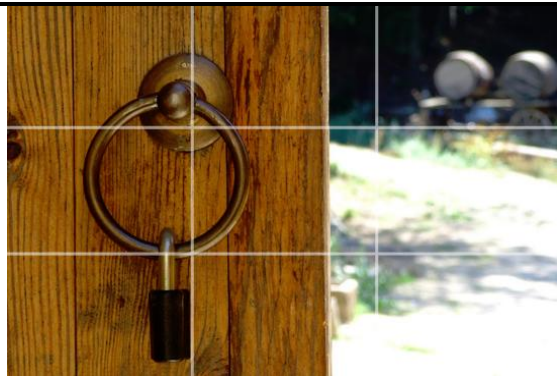
Trečdalių taisyklė – tai vaizdo komponavimo taisyklė, pagal ją vaizdas dalijamas į devynias lygias dalis, naudojant dvi lygiai išsidėsčiusias horizontalias ir vertikalias linijas, o svarbios kompozicinės detalės pozicionuojamos linijų susikirtimo taškuose arba ant pačių linijų.

Žuvėdra, esanti ties susikirtimo tašku, atrodo dinamiškai, prieš ją yra daug atviros erdvės, perteikiamas jos judesys į tą erdvę.

Šioje nuotraukoje ties viena iš linijų yra pozicionuotas horizontas – dangaus ir jūros balansas harmoningas, jaučiamas nuotraukos gylis.

Spyna, esanti ties vertikalia susikirtimo linija, netrukdo pamatyti ir foną, nuotrauka subalansuota.

Planai, fotografuojant žmogų, architektūrą, interjerą.

Tiek fotografuojant žmogų, tiek architektūrą, interjerą, galima taikyti tas pačias taisykles išskiriant fotografavimo planus: bendras, vidutinis, stambus, detalė.

Jeigu fotografuosime architektūrą bendru planu laikysime pasirinktą pastatą, įsikomponavusį miesto ar gamtos peizaže, kur matysime visą aplinką, mums nusakančią daug papildomos informacijos apie objektą. Pvz: naujos statybos stiklinis pastatas senamiestyje. Vidutinis planas – mūsų pasirinktas pastatas ir keli jį supantys pastai, aikštė ar miškas. Stambus planas – vien tik mūsų patatas. Detalė – durys, langai, ornamentas esantis ant sienos, paminklinė lenta ir t.t.

1.

4.

2.

3.

1. Bendras planas 2. Vidutinis planas 3. Stambus planas 4. Detalė.

Žmogaus vaizdavimo planai

Bendras planas parodo žmogaus aplinką. Dažniausiai – interjerą, architektūrą arba peizažą.

Vidutinis planas parodo žmogų nuo juosmens iki galvos, matome jo aprangą, rankas, kuo jis užsiima. Taip pat – interjerą. Žmogaus aplinką matome detaliau.

Stambus planas – tai žmogaus veidas. Stambaus plano tikslas – parodyti žmogaus emociją arba jo psichologinę būseną.

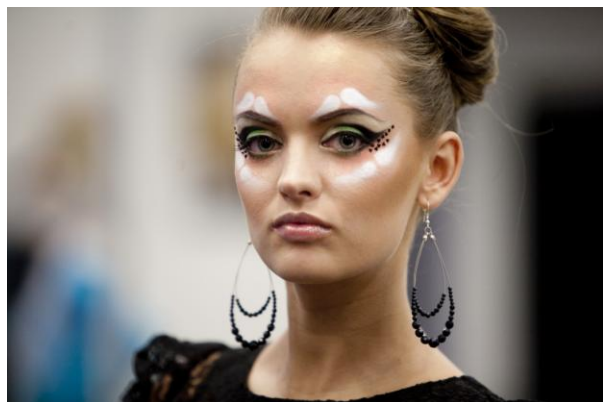
Detalė – tai planas, galintis suteikti svarbios informacijos apie žmogų, pvz., veido bruožus, svarbiausius akcentus, fotografui įdomias smulkmenas.

1.

2.

3.

4.

1. Bendras planas 2. Vidutinis planas 3. Stambus planas 4. Detalė.

FOTOGRAFAVIMO METODIKA

Portreto fotografavimas:

- Reikėtų rinktis objektyvą nuo 50 iki 100mm.
- Fotografuoti stabiu planu.
- Stengtis atskleisti žmogaus charakterį, perteikti esamą emociją.
- Veido ir kūno posūkius rinktis: tiesiai, $\frac{3}{4}$, profiliu. Kūno ir veido posūčiai turėtų būti skirtingi, taip atsiras daugiau dinamiškumo.
- Apšvietimo pavyzdžiai: didelis trikampis, rebranto, pusė veido.

Su atšvaitu

Be atšvaito

Veido posūkis tiesiai, apšvietimas didelis trikampis, kūno posūkis $\frac{3}{4}$. Apšvietimas kryptingas

Veido posūkis $\frac{3}{4}$, apšvietimas didelis trikampis, apšvietimas išklaidytas.

Be atšvaito

Su atšvaitu

Veido posūkis tiesiai, apšvietimas rebranto, kūno posūkis tiesiai. Apšvietimas kryptingas.

Be atšvaito

Su atšvaitu

Veido posūkis profilis, apšvietimas kontro.

- Fotografuodami žmogų margame, nevienalyčiame fone norime, kad jis nesusiliėtų su aplinka, išsiskirtų. Stenkitės komponuoti taip, kad fono spalva skirtųsi nuo žmogaus aprangos spalvos.

Kad fonas būtų neryškus, išsiliejęs, o žmogus – ryškus, atidarykite diafragmą. Norėdami nuotrauką padaryti dar patrauklesnę, žmogų komponuokite pagal trečdaliu taisyklę.

Šiame pavyzdyje aiškiai matome, kaip visas žiūrovo dėmesys tenka merginai. Jei fonas nebūtų išsiliejęs, mes žiūrėtume ir į jį, mergina susilietų su fonu, neišsiskirtų.

[Flickr nuotrauka](#)

Išlietas fonas labai parankus, kai norime perteikti žmogaus nuotaiką. Šioje nuotraukoje fonas neblaško, emociją perteikia tik mergina.

Grupės fotografavimas:

- Pradėti žmonių komponavimą nuo trikampio.
- Rinktis labiau pridarytą diafragmą, kad visi būtų ryškūs, tarp 8-16.
- Naudoti galima ir platesnio matymo kampo objektyvą, bet ne daugiau 35mm, kad neiškraipyti kraštuose esančių žmonių.
- Jeigu didesnė žmonių grupė stengtis sustatyti žmones ir pagal aprangos spalvas, kad nebūtų vienos spalvos labai vienoje vietoje, stengtis išsklaidyti, ypatingai su ryškiomis spalvomis, juoda, balta.

Peizažo fotografavimas:

- Remtis auksinio pjūvio taisykle, nedalinti kadro per pusę.
- Naudoti pridarytą diafragmą.
- Daugiaplaniškumas, mažiausiai trys planai.

Architektūros fotografavimas:

- Matomos trys kraštinės: dvi sienos, stogas.
- Visas pastatas apšviestas.

Daiktų fotografavimas:

- Komponuoti pagal ankščiau minėtus kompozicijos pavyzdžius.
- Atsižvelgti į šviesinę kompoziciją: neturėtų vienas šonas būti ryškiai stipriau apšviestas nei kitas.
- Fono pasirinkimas, nefotografuoti baltų daiktų ant balto fono, nes išnyks, juodų ant juodo. Stengtis rinktis neutraleresnių spalvų fonus, taip lengviau išryškinti daiktus.
- Matomos bent trys daikto kraštinės, kad galima būtų suprasti tūrį.

NUOTRAUKŲ REDAGAVIMAS

Šiandien retame žurnale spausdinamos kompiuteriu neapdorotos nuotraukos. Paprastai juo ant nuotraukų užrašomi tekstai, koreguojamos kompozicinės klaidos ir netgi iškraipoma realybė. Visa tai galite padaryti ir jūs!

Prieš naudodami nuotrauką padarykite reikiamas skaitmenines korekcijas – taip galite stipriai pagerinti jos kokybę. Pradėkite nuo elementarių operacijų.

Spalvų korekcijos: jei jūsų nuotrauka pernelyg šilta (spalvos pernelyg rausvos) ar šalta (spalvos pernelyg melsvos), galite grąžinti natūralias spalvas.

Ekspozicijos korekcijos: jei jūsų nuotrauka per tamsi ar per šviesi.

Kadravimo taisymo: jei horizontas nelygus, yra nereikalingų objektų, kuriuos galite nukirpti, ir t. t.

Padaryta spalvų korekcija – spalvos natūralios, nuotrauka kadruota taip, kad neliko tvoros.

Nepavykusi nuotrauka – spalvos pernelyg melsvos, kadravimą ardo priekyje esanti tvora.

Nuotrauka perkadruota – dabar vaikas yra dėmesio centre, pataisyta ekspozicija.

Jei norime parodyti žaidžiantį vaiką, šiame kadre yra pašalinių žmonių, be to, jis per tamsus.

Mokomasis filmukas

Daugiau apie skaitmeninių nuotraukų apdorojimą sužinosite pasižiūrėję projekto „Bibliotekos pažangai“ mokomąjį filmuką „Grafinių vaizdų redagavimo programa Paint.net“.

(<http://kursai.bibliotekospazangai.lt/cms/app;jsessionid=9E2E3FF735F1D5BA4CA4642F26A2EFB1.worker1?service=external/VideoGalleryViewVideo&sp=12110&sp=7083&sp=1300>).

Šis filmukas skirtas programai „Paint.NET“, tačiau visų fotografijų apdorojimo programų principai yra vienodi ir universaliai pritaikomi.

DAŽNIAUSIAI PASITAIKANČIOS KLAIDOS

Normalu, kad pradedantys fotografai daro klaidų. Jų atsiranda dėl kompozicijos taisyklių nežinojimo, šviesos specifikos nepaisymo, praktikos trūkumo, nesusipažinus su technika.

Pasitaikančios pradedančiųjų klaidos

Viena iš pagrindinių pradedančiųjų fotografų klaidų – pašaliniai kompozicijos elementai.

Įsidėmėkite: jūs dažniausiai fotografuojate vieną ar kitą objektą ir norite, kad nuotraukos žiūrovas būtų į jį ir žiūrėtų. Bet kokie pašaliniai, dėmesį traukiantys objektai mažins pagrindiniam objektui tenkantį dėmesį.

Neseniai fotografuoti pradėję žmonės neretai fotoaparatai sujudina spausdami mygtuką, ir nuotrauka išeina neryški.

Įsidėmėkite: susiliejimo galite išvengti, sumažindami išlankymą (trumpiau laikydami objektyvą pravirą), tačiau tai ne visada įmanoma. Tokiu atveju naudokite stovą fotoaparatai stabilizuoti.

Prie dažnų klaidų priskiriamas ir fotografavimas prieš šviesą. Kai nesame pripratę prie šviesos prigimties, nekreipiame dėmesio į jos šaltinį, galime fotografuoti tiesiai prieš saulę – tokiais atvejais nuotrauka išeina tiesiog tamsi.

Jų darymo priežastys ir sąajos su techniniais fotografavimo niuansais

Dažnai klaidos kyla dėl netinkamo fotoaparato parametrų suvokimo – tad gilinkitės į juos. Privalote suprasti, kad visi šie nustatymai yra reikšmingi ir sudaro visumą, sistemą. O bendras rezultatas priklauso nuo šios visumos harmonijos: jei bent vienas jos komponentas nesubalansuotas (netinkamai nustatytas) – neveiks visa sistema.

Patarimai pradedančiam fotografui: jautrumą nustatinėkite tik nuo 100 iki 400, diafragmą laikykite kuo plačiau atidarytą, o išlaidymą – kuo trumpesnį. Naudokite fotografavimo režimus, kuriuose reikia parinkti tik vieną parametą (diafragmą arba išlaidymą), likusius fotoaparatas pritaikys automatiškai.

Galimybės išvengti klaidų

Reikia daug praktikuotis, kad nustatymus parinktumėte nesąmoningai, negalvodami apie juos, visą dėmesį skirdami tik fotografavimo objektui. Reikia skirti laiko fotografavimui, analizuoti klaidas ir atradimus, aptarinėti nuotraukas su kitais žmonėmis – internetas tam puikiai tinka!

VAIZDO IR GARSO ĮRAŠŲ KŪRIMAS

ANTRASIS SUSITIKIMAS

Skaitmeninio filmavimo ir garso įrašymo principai

Šiandien kurti filmą gana paprasta, tai prieinama beveik kiekvienam norinčiam. Šiuolaikinės technologijos leidžia tai pasiekti be didesnių techninių kliūčių. Tačiau norint sukurti gerą filmą vien technologijų neužtenka – reikia išmanyti filmavimo pagrindus.

Atsiradęs skaitmeninis vaizdas padarė revoliuciją suvokiant audiovizualinį turinį. Televizijos įtaka mūsų kasdienybėje apsivertė aukštyn kojomis. Žmonės patys rengia TV laidas, kuria sau ir kitiems įdomius vaizdo klipus. Interneto ir paprastesnių audiovizualinių technologijų prieinamumas lėmė dinamišką komunikaciją tarp viso pasaulio žmonių. Šiandien įrašyti filmą ir juo pasidalinti su visu pasauliu – labai paprasta: įrašome filmą į kamerą, tada perkeliame į kompiuterį, jei reikia, apdorojame, o tada – tiesiai į internetą!

Paskirtis ir tikslas

Didelė dalis internete vartojamos informacijos yra audiovizualinis turinys. Ne veltui sakoma, kad geriausiai pasakoja vaizdas – žmogus įsimena iki 50 proc. vizualinės medžiagos ir tik iki 20 proc. perskaityto teksto. Norėdami dalyvauti audiovizualinėje kultūroje turime išmokti neprikaištingai kurti tiek vaizdą, tiek garsą.

Pasirengimas filmuoti

Norint sukurti filmą, būtina turėti du visiškai skirtingus dalykus – idėją ir vaizdo kamerą. Idėja netgi svarbesnė – jos nenusipirksi parduotuvėje. Taigi, turėdami idėją, galime pradėti kurti filmą.

4. REŽISŪROS PAGRINDAI

Režisūros tikslas – realizuoti filmo idėją, perteikti žiūrovui tam tikras mintis jam suprantamu būdu. Tai daroma pritaikant scenarijų filmui, pasakojimo dramaturgijos kūrimą (pradžios, vystymo, apogėjaus ir pabaigos formavimą), darbą su aktoriais ir žmonėmis, kurie dalyvauja filmuojant.

Režisieriaus darbas yra dvejopas. Pirmiausia jis turi labai aiškiai įsivaizduoti būsimo filmo viziją ir tėkmę bei sugebėti šiuos dalykus perteikti visai dirbančiai komandai. Antra, jis privalo dirbti su kitais susijusiais žmonėmis – aktoriais, pašnekovais ir t. t., – įtikinti juos filmo idėja, priversti elgtis taip, kaip reikia filmui.

Scenarijaus rengimas

Scenarijus yra būtinas, norint sistemingai ir kryptingai dirbti ties numatomu sukurti filmu ar kitu kūrinium, – tai tarsi tas pats filmas, tik aprašytas popieriuje. Rašant scenarijų nebūtina numatyti visų smulkių detalių – pakaks principinių dalykų.

Konkretus scenarijus kiekvienam projektui bus kitoks – tai priklausys nuo būsimo kūrinio žanro, paskirties, formos ir kitų dalykų.

Dėmesio! Scenarijuje turėtų būti tokios pagrindinės skiltys: **scenos, veikėjai, vaizdas, tekstas arba muzika.**

Trumpo siužeto pavyzdinis scenarijus galėtų atrodyti taip:

Scena ir veikėjai	Vaizdas	Tekstas/muzika
Kelias	Rodomi kelio vaizdai	Užkadrinis tekstas: trumpai pristatomas eigulys Petras.
Kelias (eigulys Petras)	Rodomas keliu ateinantis Petras, jis prieina prie pakeleės medžio.	Muzika, aplinkos garsai.
Interviu su Petru	Petras filmuojamas savo eigulio trobelėje.	Pasakoja apie medį. Tyliai skamba foninė muzika.
Išėjimas	Petras išeina iš savo trobelės, nueina keliu, kamera seka iš paskos.	Eidamas pasakoja, kad anksčiau žmonės labiau mylėjo mišką.
Atsisveikinimas	Petras sutinka Oną, su ja šnekteli ir nueina kartu.	Užkadrinis tekstas: pasakoma mintis, kad Petrą liūdina kertami medžiai, tačiau džiugina mylima žmona.

Turėdami tokį scenarijų jau galime pradėti filmuoti siužetą – darbas vyks planuotai, visada žinosime, ką norime papasakoti. Tačiau filmuodami nebijokite keisti scenarijaus – jei netikėtai atsirado aplinkybių, dėl kurių norisi tai daryti (pašnekovas paminėjo įdomų dalyką, filmuodami pamatėte kažką įdomaus ir pan.).

Naratyvo kūrimas

Naratyvas – tai ypatingai papasakota istorija. Ją galima papasakoti su vienu ar keliais personažais, kurie gali dramatiškai pakeisti struktūrą, situaciją ir atmosferą. Paprastai naratyvas turi trijų veiksmų struktūrą:

Pradžia – istorija ir personažai yra įtvirtinami;

Vidurys – istorija atsiskleidžia ir yra plėtojama;

Išdava – naratyvo gijos yra išrišamos ir pabaigiamos.

Filmo istorija gali būti pasakojama **linijine** arba **nelinijine** tvarka. Dažniau naudojama ir lengviau žiūrима yra linijinė tvarka, kai pasakojimas dėstomas sistemingai, chronologine istorijos tvarka. Nelinijinis filmo tipas yra tarsi detektyvas, kuriame viskas supainuota ir tik filmo gale įgudusiam žiūrovui išpainiojamas. Toks filmas yra sudetingas ne tik žiūrovui, bet ir jo kūrėjams. Blogai, neprofesionaliai atliktas nelinijinis naratyvas gali būti didžiulė nesėkmė filmo kūrėjams, tad pradžia rekomenduojama pasirinkti paprastesnę linijinį filmo kūrimą.

Kadruotės

Kai turime parengtą scenarijų, turime sukurti kadruotę, t. y. piešinių seką, kuri vaizdu perteikia scenarijaus eigą. Kadruotė yra operatoriaus darbo planas, pagal kurį jis filmuoja atskiras filmo scenas.

Kadruotėje būtina numatyti visus, net smulkausius, filmo planus (scenas). To nepadarius prieš filmavimą, vėliau kyla nemažai problemų.

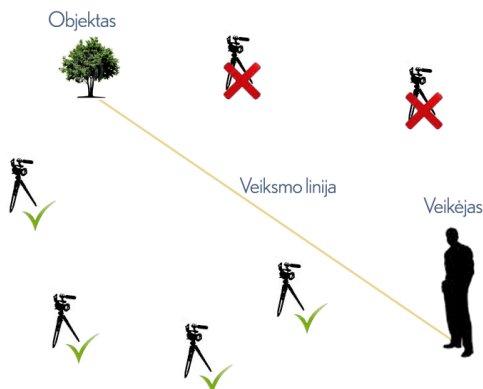
Tai kadruotės pavyzdys. Iš paveikslėlių aiškiai matome, kaip bus plėtojamas veiksmas. Iš pradžių vyras įeina į namus – parodoma, kad tuo metu moteris lygina. Vyrui įėjus į kambarį, moteris jį pastebi.

Planų jungimo numatymas

Dar filmuodami pagalvokite, kaip tarpusavyje jungsite skirtingus planus.

- Jei veiksmas, kurį filmuojate, yra veikėjas – logiškai junkite jo planus. Pavyzdžiui, jei viename plane jis išeina iš namų, būtų logiška kitame jį rodyti iš lauko – išeinantį pro duris.
- Pradėtas veiksmas turi tęstis per skirtingus planus: jei viename plane veikėjas užsimojo mesti kamuoliuką, kitame jis vis dar turi būti užsimojęs ir tęsti judesį.
- Naudokite konstrukcijas, kuriose viename plane veikėjas išeina iš kadro, kitame vėl į jį įeina, – tada nereikės rūpintis, kaip sujungti veiksmus.
- Neskubėkite išjungti kameros, leiskite veiksmui pasibaigti ir tik tuomet užbaikite filmavimą.
- Filmuodami interviu, kelis kartus pakeiskite pašnekovo kadravimą (plano stambumą) – vėliau bus paprasčiau karpyti ir jungti interviu atkarpėles.

Dėmesio! Bet koks veiksmas (taip pat ir interviu) filmuojamas laikantis „180 laipsnių“ taisyklės. Tarp veikėjo ir objekto, su kuriuo jis sąveikauja (judą jo link, šnekasi su juo ir t. t.), nubrėžiama veiksmo linija. Visi planai filmuojami tik iš vienos šios linijos pusės! Priešingu atveju bus neįmanoma sujungti planus taip, kad aiškiai tęstųsi veiksmas, vaizdas atrodys apverstas.

Šioje schemeje pažymėtas veikėjas ir objektas, su kuriuo jis sąveikauja. Tarp jų nubrėžta veiksmo ašis – filmuoti galima tik iš vienos šios ašies pusės. Jei perlipsite į kitą jos pusę – šie planai nesijungs tarusavyje, atrodys apversti, bus neaišku, kas vyksta.

5. SAŲOKOS IR TECHNOLOGIJOS

Video žanrai ir jų tipai

Prieš pradėdami kurti filmą turime apsispręsti koks bus filmo žanras. Jis turi atitikti filmo idėją ir jo paskirtį. Mūsų projekte skiriamos trys pagrindinės filmų grupės: kūrybinė dokumentika, kronika, reportažas.

Kūrybinė dokumentika

Tai toks filmo žanras, kada autorius nevaržomai kuria subjektyvią tikrovę nesistengdamas perteikti realybės. Filmu objektas yra atvaizduojamas iš kūrėjo pozicijos, gali būti panaudojama asmeninė patirtis, praeities išgyvenimai, užslėpti troškimai, susižavėjimas ar nepasitenkinimas filmo objektu.

Techninės priemonės bei filmo apimtis nėra apibrėžta, tai taip pat priklauso nuo autoriaus interesų.

Patarimai rengiant kūrybinę dokumentiką:

- Jūsų tikslas – kuo įdomiau ir netikėčiau atskleisti realybę iš savo matymo pozicijos, tad mąstykit laisvai.

Kronika

Tai dar vienas dokumentikos žanras, kuriuo priešingai nei kūrybine dokumentika siekiama kuo tiksliau atkartoti realybę be filmo kūrėjo įsikišimo. Toks filmas yra svarbus, nes jo vertė auga laikui bėgant.

Patarimai rengiant kroniką:

- Jūsų tikslas – perteikti dabarties realybę, tad stenkitės kuo mažiau kištis į filmuojamą vaizdą.

Reportažas

Jo tikslas buvo ir yra pranešti apie įvairius įvykius, pateikti faktus. Šis žanras padeda žmonėms pamatyti tai, kas vyksta toli nuo jų. Reportažas giliai įsišaknijęs TV naujienų programoje.

Patarimai filmuojant dokumentinį reportažą:

- Stenkitės užfiksuoti natūralias žmogaus emocijas, elgesį.
- Jei reikia – šiek tiek provokuokite filmuojamą veikėją.

Kiekvienas video filmas turi savo braižą ir tikslą. Dažniausiai siekiamas kūrybinio-gamybinio projekto rezultatas yra **poveikis žiūrovui**. Dažniausiai mes norime kelti tam tikras emocijas arba perduoti konkrečią žinutę ar faktus.

Emocinis tipas

Tai dažniausiai būna meninio pobūdžio projektai – jais siekiama perteikti mintis, sietinas su estetika, įkvėpimu, supančios aplinkos interpretavimu. Perduodama žinia gali būti tiek linksma, tiek melancholiška – ji dažnai priklauso nuo kūrėjo vidinių išgyvenimų, kuriais norima pasidalyti su aplinkiniais.

Siektinas rezultatas: emociniai projektai mažiausiai jautrūs konkrečiam tikslui pasirinkimui projekto pradžioje vien todėl, kad jis dažnai kinta pagal kūrėjo nuotaikas projekto eigoje. Vis dėlto kaip siektinas rezultatas dažniausiai gali būti numatyta **vizualinė ar tekstinė estetika, žiūrovo**

emocijų provokavimas (savos matomo vaizdo ar teksto interpretacijos, liūdesio, džiaugsmo, gailesčio, susirūpinimo ir pan.).

Informacinis tipas

Tai dažniausiai pasitaikantys video filmai. Įvairios žinios ir faktai iš daugelio šaltinių mus supa kiekvieną dieną, jie prieinami vis operatyviau, jų vis gausėja. Taigi mažėja ir kiekvienos žinutės svarba. Kad ji pasiektų reikiamą tikslą, privalome efektyviai pasirinkti **reikiamas priemones**, identifikuoti **auditoriją** ir suformuoti **konkrečią žinutę**.

Siektinas rezultatas: konkreti, neapibendrinta žinia ar tema, kuria žiūrovas susidomi, perpranta bei sugeba perteikti kitiems. Pavyzdžiui, žinutė „*Vakar mūsų rajone lijo*“ vargiai kam bus įdomi – visi ir taip tą žino, kur kas tinkamesnė temos prieiga būtų: „*Vakar stipri liūtis išplovė griovius skersai kelių – buvo atkirstos kelios sodybos.*“

Edukacinis tipas

Tai gali atrodyti nereikšminga, tačiau kiekvieną bandymą išmokti naudotis viena ar kita IT galimybe, technika, informacijos sklaidos metodu taip pat reikėtų traktuoti kaip projektą. Privalome lygiai tokį pat dėmesį skirti jo pradžiai (numatyti tikslus – norimus įgyti įgūdžius), prižiūrėti vystymą (pvz., stebėti progresą bei keisti mokymosi būdą, jei dabartinis nepasiteisina) ir pasiekti rezultatą (išmokti konkretų veiksmą ar perprasti techniką, suvokti principą, įgyti įgūdį).

Siektinas rezultatas: šių projektų atveju dažnai rezultatas netampa viešas – vertingos tik įgytos žinios ar įgūdžiai. Tad nusprendus ko nors išmokti, būtina kuo daugiau sužinoti apie numatytą įgūdį. Baigus projektą (įgijus konkretų įgūdį) turi būti aiškiai suvokiami jo principai, įgūdis privalo būti išbandytas praktiškai ir įtvirtintas.

Socialinis tipas

Tai video filmai, kuriais siekiama remti nepelno siekiančių organizacijų vykdomą socialinės apsaugos, sveikatos, aplinkos apsaugos, švietimo, kultūros, mokslo nuostatas.

Siektinas rezultatas: informuoti visuomenę apie tam tikras egzistuojančias problemas bei paskatinti ją veikti, t.y. atlikti inicijuojamą veiksmą, pvz.: užsisiegti saugos diržus, liautis smurtauti, atsisakyti žalingų įpročių ir pan. Yra bent keli būdai, kuriais galima paveikti žmonių elgesį, įsitikinimus, požiūrį, tačiau populiariausias – bandymas apeliuoti į žmogaus emocijas, jausmus. Paprastai tai perteikiama per šokiruojančius vaizdus.

Nederėtų pernelyg spausti savęs į rėmus, siekiant pasirinktą projektą žūtbūt priskirti kuriam nors vienam tipui, jei jis natūraliai dalijasi į du tipus (pvz., emocinį + informacinį). Tokiu atveju derėtų nustatyti, kuris projekto tipas yra dominuojantis, ir jo tikslą įvardyti kaip svarbiausią, o papildomo projekto tipo tikslus – kaip šalutinius (pvz., galima siekti sukurti informacinį siužetą, kuris būtų gražus ir estetiškai).

Technologijos

Kuriant video filmą pravartu žinoti keleta techninių sąvokų, kurios padeda lengviau suvokti tai, iš ko susidaro mūsų galutinis rezultatas - video filmas.

Interviu

Tai apklausos rūšis, kurios tikslas įvertinti ir atskleisti tam tikro asmens požiūrį ar gauti papildomos informacijos norima tema. Naudojant kuriamame filme interviu, žiūrovas tarsi įtraukiamas į pokalbį su kitu žmogumi. Tai tam tikra netiesioginė komunikacija tarp žiūrovo ir interviu herojaus.

Patarimai imant interviu:

- Klausimus uždavinėkite taip, kad respondentas atsakytų pilnais sakiniais. Galite to jo paprašyti ir patys (*pvz., jei užduosite klausimą, o respondentas atsakys „taip“, jūs neturėsite, iš ko montuoti siužetą. Jums reikia, kad respondentas atsakytų: „Taip, aš mačiau, kaip griuvo tas namas.“*).
- Prieš filmuodami skirkite šiek tiek laiko su pašnekovu „apšilti“, pasikalbėkite nesusijusiomis temomis. Priešingu atveju jis gali būti susikaustęs, nenatūralus.
- Jeigu galite, visada rinkitės gyviau, įdomiau kalbantį pašnekovą.

Dengimo vaizdai

Tai vaizdai, papildantys sakomą tekstą ar muziką. Tarkime, interviu žiūrinčiam žiūrovui ne visada įdomu matyti tik pašnekovo veidą. Jei, tarkime, interviu yra apie pašnekovo sodą, trumpai parodome kalbantį pašnekovą (kad žiūrovas suprastų, kas kalba), paliekame jo sakomą tekstą (apie sodą), o rodome sodo vaizdus. Tai ir yra dengimo vaizdai. Gera praktika – stengtis, kad pašnekovo sakomas tekstas maždaug sutaptų su tuo, ką rodome. Interviu pabaigoje galime vėl parodyti pašnekovą. Rekomenduojama pašnekovo veido nerodyti ilgiau nei 20 s.

Užkadrinis balsas / vidinis monologas / naratyvinis balsas

Norėdami papildyti filmo vaizdus, įterpiame į filmą papildomo žmogaus sakomus žodžius – tai vadinama užkadriniu balsu (angl. *voice over*). Šio žmogaus nematome, tik girdime jo skaitomą tekstą.

Naratyvinis balsas – tai sakomas tekstas, papildantis pasakojamą turinį. Šis balsas neprivalo dalyvauti filme kaip turinio dalis, tai tik forma pasakoti dalykus, kurių buvo neįmanoma parodyti vaizdu.

Vidinis monologas suteikia daug meninių galimybių užkadriniam balsui. Klasikinis vidinis monologas – tai garsiai sakomos filmo herojaus mintys. Jos gali skambėti visiškai skirtingai nei ekrane matomi herojaus veiksmai.

Dėl tam tikrų fiziologinių niuansų dažniausiai pačiam žmogui jo balso tembras neatrodo gražus – tad vertindami savo balso tinkamumą užkadriniam tekstui skaityti vadovaukitės kitų žmonių nuomone, atkreipkite dėmesį į taisyklingą tarimą, tempą ir kt.

Patarimas.

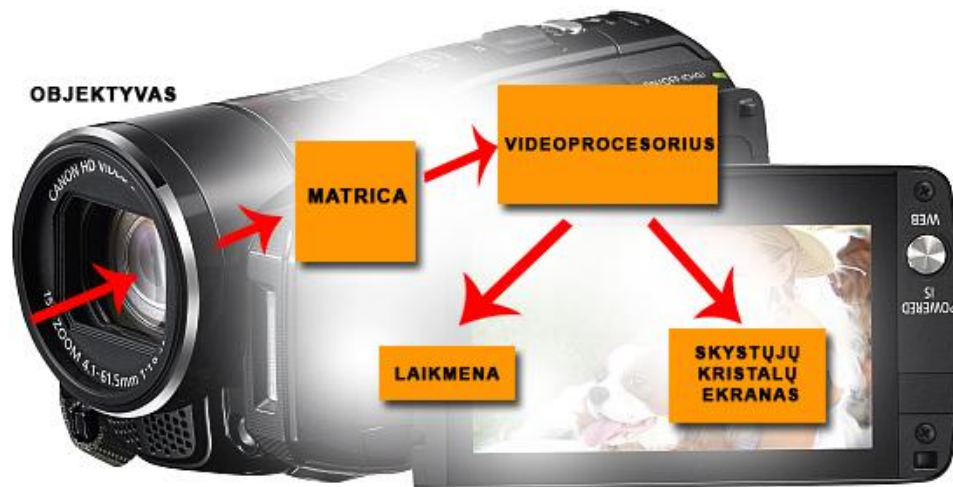
Jūsų filmukas neturėtų apsiriboti vien tik filmuotais vaizdais. Medžiagos rinkimosi etape drąsiai rinkites kuo daugiau informacijos apie pasirinkta objekta. Vėliau, montažo etape, surinktą medžiagą galėsite tinkamai panaudoti. Informatyviai ir įdomiai filmukas žiūrės, jei šalia naujai

nufilmuotos medžiagos bus tikslingai įdėtos fotografijos, iškarpos iš laikraščių, seni garso ar vaizdo įrašai, muzikinis takelis. Tokiu atveju jūsų kuriamas filmukas taps kur kas gyvensis ir išsamesnis.

6. VAIZDO IR GARSO ĮRAŠŲ KŪRIMAS

Video kameros sandara ir jos veikimo principas

Video kamera turi labia daug panašumų su fotoaparatu. Šių kamerų sandara bei veikimo principas yra beveik identiškas. Video kamera kaip ir fotoaparatas turi keičiamo fokuso **objektyvą**, kuris vaizdą projektuoja į fotoelementų **matricą**. Matrica optinį signalą keičia analoginiu elektriniu signalu. Analoginis videosignalas, keitiklio pakeistas skaitmeniniu, patenka į kameros **videoprocėsorių**. Videoprocėsorius atitinkamai pritaikydamas jūsų kameroje nustatytus paramterus, perduoda vaizdo duomenis į skystųjų kristalų ekraną, video **laikmeną**.

VAIZDO KAMEROS SANDARA

Video kameros parametrai

Vaizdo kamera turi daug įvairių techninių parametru, kurie charakterizuoja kameros savybes. Bendri fotoaparato ir videokameros parametrai - diafragma, išlaikymas buvo aptariami skyriuje 3. *Skaitmeninė fotografija*. Bet štai dar keleta svarbių parametru, kurie jums pravers ateityje perkant ir naudojantis vaizdo kamera.

Fotoelementų matricų skaičius (CCD, CMOS, 3CCD)

Šis parametras parodo vaizdo kameros klasę. Dažniausiai mėgėjiškos vaizdo kameros turi **vieną fotoelementų matricą**. Brangesnės pusiau profesionalios ir profesionalios kameros turi **tris fotoelementų matricas**. Nuo matricų skaičiaus priklauso vaizdo spalvų atkūrimas, dėl to filmuotos medžiagos su trijų matricų kamera raiška bus kur kas geresnė.

Tačiau vaizdo kameros su trimis fotoelementų matricomis yra du ir daugiau kartų brangesnės. Trys matricos naudojamos profesionaliose vaizdo kamerose. Naudojimui buitėje pakanka įsigyti pigią skaitmeninę vaizdo kamerą, nes ja nufilmuotas vaizdas televizoriaus ekrane bus toks geras, kad jį bus sunku atskirti nuo vaizdo, nufilmuoto profesionalia kamera, turinčia tris fotoelementų matricas. Didžiausią įtaką skaitmeninės videomedžiagos kokybei turi geras apšvietimas ir operatoriaus sugebėjimai. Tačiau, atkuriant skaitmeninį vaizdo įrašą kompiuterio monitoriuje, nesunku pastebėti skirtumą tarp vaizdo, filmuoto su skirtingomis kameromis, turinčiomis vieną ir tris fotoelementų matricas.

Vaizdo stabilizatorius (*Images Stabilizer*)

Sumažina kameros drebėjimo įtaką nufilmuotam vaizdui. Kameros drebėjimas ypač pastebimas, kai filmuojamas objektas optiniu būdu priartinamas. Drebėjimo neišvengti, kai filmuojama einant ar važiuojant automobiliu. Dabar net pačios pigiausios buitinės vaizdo kameros turi vaizdo stabilizatorius. Naudojami **elektroniniai** arba **optiniai vaizdo stabilizatoriai**.

Pigesnėse vaizdo kamerose yra **elektroniniai vaizdo stabilizatoriai**. Kameroje su jais įtaisyta didesnė fotoelementų matrica. Vaizdas yra projektuojamas į matricos vidurį, o pakraščiai lieka laisvi. Jeigu, kamerali drebant, į ją projektuojamas vaizdas neišeina už matricos ribų, videoprocesorius, iškirpdamas kadrą iš matricos, stengiasi tą drebėjimą kompensuoti. Elektroniniai stabilizatoriai yra pigesni ir lengvesni, tačiau tokiose vaizdo kamerose pastebimi nežymūs vaizdo geometrijos iškreipimai ir kartais kadrai su judančiu objektu gali "prilipti", nes stabilizatorius ne visada sugeba atskirti, ar projektuojamas vaizdas matricoje pasislinko dėl kameros drebėjimo ar dėl to, kad pajudėjo filmuojamas objektas.

Optiniai vaizdo stabilizatoriai naudojami brangesnėse vaizdo kamerose. Šiuo atveju į kameros objektyvą įmontuojami papildomi judantys optiniai elementai, kurie stengiasi į matricą projektuojamą vaizdą išlaikyti toje pačioje matricos vietoje ir taip tam tikrose ribose kompensuoja kameros sujudėjimą. Tokie stabilizatoriai neiškraipo filmuojamo vaizdo, tačiau jie gerokai brangesni, sunkesni ir vartoja daugiau energijos.

Visi stabilizatoriai kompensuoja tik nedidelės amplitudės ir tam tikro dažnių diapazono kameros judesius.

Optinis priartinimas (*Optical Zoom*)

Jis apibūdina kameros optikos gebėjimą filmuojant priartinti nutolusius objektus. Šis parametras gerokai svarbesnis už skaitmeninį priartinimą (Digital Zoom), kuris dažnai nurodomas kameros specifikacijose tik reklaminiais tikslais.

Optiniu būdu kameros filmuojamą objektą gali priartinti nuo 10 iki 25 kartų. Pigesnės kameros priartina daugiau (20 – 25 kartus). Profesionalių vaizdo kamerų priartinimo keitimo galimybės yra mažesnės, nes, plačiose ribose keičiant priartinimą, sunku gauti gerą vaizdo ryškumą. Renkantis vaizdo kamerą, šis parametras nėra svarbiausias. Filmuojant visiškai pakanka 10 – 12 kartų optinio priartinimo.

Skaitmeninis priartinimas (*Digital Zoom*)

Nors šis parametras dažnai nurodomas ant vaizdo kameros objektyvo, jo praktinė nauda maža, nes, priartinant skaitmeniniu būdu, didinami vaizdą sudarantys taškai ir jis subyra "kvadratukais". Šis parametras dažniausiai nurodomas reklamos tikslais ir gali būti išreikštas net triženkliais skaičiais.

Kameros jautrumas (*filmuojamo objekto minimalus apšvietimas*)

Minimalus apšvietimas nurodomas visoms vaizdo kameroms. Jis būna nuo **1 iki 15 lux**. Režimas "night shot" (**0 lux**) leidžia filmuoti visiškoje tamsoje, pasišviečiant kameros infraraudonųjų spindulių prožektoriumi. Filmuojant tamsoje, gaunamas nespalvotas žalsvą atspalvį turintis vaizdas. Kadangi įvairios firmos skirtingai įvertina signalo/triukšmo santykį, esant minimaliam apšvietimui, kameros dokumentacijoje nurodytas mažesnis minimalus apšvietimas nereiškia, kad ši

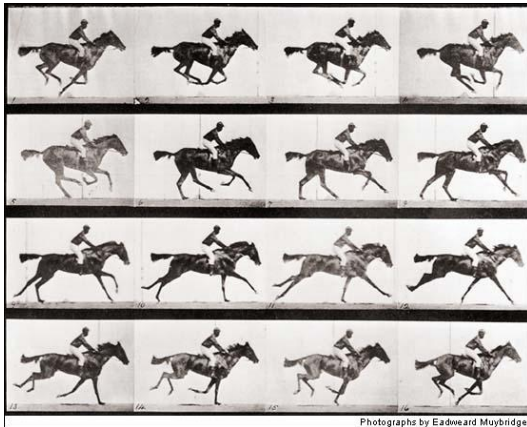
kamera, esant prastam apšvietimui, filmuos geriau. Tik palyginus prie to paties minimalaus apšvietimo keliomis kameromis nufilmuotą videomedžiagą, galima nuspręsti, kuri jų labiau tinkama filmuoti prasto apšvietimo sąlygomis.

Kameros dydis ir svoris

Šie parametrai labai svarbūs, jei filmuojate kelionėje ar žygyje. Labai mažos vaizdo kameros yra patogios nešioti kišenėje (sveria iki 400 g), turi gerus nurodytus techninius parametrus, tačiau kartais slepia didelius trūkumus, kurie išryškėja tik peržiūrėjus nufilmuotą videomedžiagą. Pavyzdžiai, kai kurie net labai rimtų firmų ypač mažų kamerų modeliai įrašydami garsą į jį įmaišo ir kameros mechanikos keliamus triukšmus. Ranka blogai jaučia labai mažą ir lengvą vaizdo kamerą, todėl labiau dreba ir tuos judesius ne visada pajėgia kompensuoti net vaizdo stabilizatorius. Be to, ypač mažos vaizdo kameros valdymo mygtukai bei svirtelės būna tokie maži, kad net moteriškai rankai sunku juos užčiuopti ir nuspausti.

Vaizdo įrašymas

Tikriausiai dauguma mūsų vaikystėje esame matę magišką paveikslėlių judesį, kada su pirštu braukiama per sąsiuvinio kampą ir išgaunamas paveikslėlio judesys. Tokiu pat principu kuriamas vaizdo įrašas. Tai tarsi judanti fotografija, kada per sekunde pasikeičia 25-ių paveikslėlių serija sukurdamą judesio efektą.

Kodavimo sistemos

Yra trys video kodavimo sistemos, kurias reikia žinoti dirbant su video technika. Tai – **PAL**, **NTSC**, **SECAM**, jos naudojamos visame pasaulyje ir yra tarpusavyje nesuderinamos. Šios sistemos skiriasi kadrų skaičiumi per sekunde bei kadro rezoliucija. Europoje naudojama PAL kodavimo sistema, ji turi 25 vaizdo kadrus per sekunde (25p) ir yra 720x576 rezoliucijos. NTSC naudojama Amerikoje, Japonijoje ir turi 30 kadrų per sekundę (30p), o jos rezoliucija 720x480. SECAM – Afrikoje bei Azijoje. Šiomis sistemomis yra užkoduoti televizoriai, video paleidimo aparatai, bei vaizdo kameros. Jeigu paleisite NTSC filmuotą medžiagą per PAL aparatūrą, jūsų televizorius rodys juodą ekraną. Ir lygiai taip pat bus, jeigu tai padarysite atvirkščiai. Taigi norint pamatyti nufilmuotą vaizdo medžiagą, reikia žintoti visų jūsų naudojamų įrenginių kodavimo sistemas.

Dėmesio! Kompiuteris turi visas kodavimo sistemas, tad bet kokio kodavimo medžiaga bus nuskaitoma.

Rezoliucijos

Tai reiškia, nusakanti kiek vaizde yra skaitmeninių vaizdo pikselių. Nuo to priklauso vaizdo kokybė. Ši sąvoka yra bendrai naudojama tiek fotografijoje, tiek video srityje.

Video kameros yra skirstomos pagal rezoliucijas: **DV**, **HDV**, **HD**. Šiuo metu itin populiari net paprasčiausiose kompaktiškose video kameruose HD rezoliucija, kuri turi didžiausią pikselių kiekį, t.y. 1920x1080. HDV turi 1440x1080, o DV – tik 720x576. Pagal šiuos išmatavimus yra suskirstomi ekranų pločiai: **4:3** arba **16:9**. Naujausi plazminiai televizoriai yra 16:9, jie skirti HDV bei HD raiškos vaizdai. Senesnieji kvadratinės formos 4:3 ekranai.

Dėmesio! Prieš filmuojant labai svarbu išsiaiškinti filmuojamos medžiagos rezoliuciją, vėliau to prireiks montuojant medžiagą kompiuteryje. Jei video kamera gali filmuoti HD rezoliucija, kai kadro dydis yra 1920x1080 (16:9), tai vadinasi tokius pat parametrus turėsite nurodyti ir video montavimo programoje.

DV (720x576) 4:3

DV (720x576) 16:9

HDV (1440x1080) 16:9

HD (1920x1080) 16:9

Laimenos

Video kameros procesorius gautą informaciją iš matricos suglaudina į tam tikrą formatą ir nusiunčia į video kameros laikmeną. Video laikmenos sparčiai keičiasi ir tobulėja, jos ne tik patalpina savyje informaciją, bet taip pat ir nusako video kokybę, dėl to būtina žinoti kokios laikmenos egzistuoja.

Mums visiems gerai žinomos **VHS** magnetinės kasetės, vėliau patobulintas variantas, sukompaktiškėjus kameroms, **VHS-C** (VHS compact). Kokybė išgaunama ta pati, tik kameros ir

pačios kasetės tapo daug mažesnės. Vėliau atsirado ne tik kompaktiškesnė, bet ir geresnės kokybės **Digital8** kasetė. Ji savo forma panaši į senasias audio kasetes, vadinasi dar kompaktiškesnė už prieš tai buvusią VHS-C. Kameros, kurios filmuoja į Digital8, turi USB jungtį, per kurią galima nufilmuotą medžiagą persikelti į kompiuterį. Sekanti pagerintos kokybės laikmena ir dar iki šiol labiau buitiniam naudojimui tinkama **miniDV** kasetė. Šios laikmenos kameros tapo daug kompaktiškesnės, jos vadinamos handycam (rankinės kameros). Tokios kameros turi Firewire jungtį, tokiu būdu iš laikmenos perkelti medžiagą į kompiuterį galima maksimalios kokybės. **HDV** - tai iki šiol dar vis naudojama aukštos kokybės raiška. Ji gali būti įrašoma tiek magnetinėje kasetėje, kuri savo išvaizda identiška miniDV, tiek **skaitmeninėje kortelėje**.

Video kamerų laikmenos seniau žymiai skyrėsi nuo fotokamerų laikmenų, bet šiomis dienomis mes jau turime galimybę naudoti viena ir tą pačią skaitmeninę kortelę tiek fotoaparate, tiek vaizdo kameroje.

VHS

VHS-C

Digital8

miniDV

HDV

skaitmeninė kortelė

Formatai

Video laikmenoje patalpinama informacija yra sukompresuojama į atitinkamus formatus, kurie yra skirti naudoti kompiuteryje peržiūrai, koregavimui-montavimui, patalpinimui į internetą, įrašymui į DVD ar kitokiam archyvavimui.

Formatus galima išskirti į tris pagrindinius pagal jų laikmenas: **DV avi, mpg, mov**. Laikmenose įrašyta medžiaga yra minimaliai kompresuota, vadinasi yra aukščiausios kokybės – ją naudojame montavimui ar archyvavimui. Vėliau, norint filmuką platinti, panaudojame kopresiją ir jį

konvertuojame į formatą, atitinkanti interneto puslapio reikalavimus ar asmeninius poreikius. Šiai dienai dažniausiai naudojamos kompresijos: **wmv, mpeg4**.

Į MiniDV laikmeną įrašomas **DV avi** formatas. Tai 720x576 rezoliucijos vaizdas. Tokia medžiaga, filmuko gamybos metu, dažniausiai kompresuojama į wmv formatą. Jis naudojamas Windows aplinkoje peržiūrėti ir dalytis internetu.

HDV laikmenoje vaizdas įrašomas **mpg** formatu ir jo vaizdo kraštinių dydis yra 1440x1080. Šis formatas gali būti suglaudintas į, šiuo metu itin populiarių, mpeg4 formatą.

Mpg4 formatas patogus ne tik platinti internete, bet ir montuojant galutinį aukštos kokybės vaizdo filmą. Jis turi du svarbiausius glaudinimus: DivX ir H.264. Šie kodavimo tipai nusako, kokios kokybės mpg4. Taip galime išgauti mažai vietos užimantį, bet pakankamai aukštos kokybės vaizdą.

Šiuo metu aukščiausios raiškos HD **mov** formatas, įrašinėjama į skaitmenines korteles ir yra 1920x1080 rezoliucijos. Dėl aukštos kokybės ir užimamos talpos, šis formatas naudojamas kompiuteryje, kuris turi didelius resursus bei profesionalią programinę sistemą. Vėliau mov formatas glaudinamas į mpg ar mpg4 formatus.

Garso įrašymas

Tiek filmuojant vaizdo klipus ar filmus, tiek rengiant siužetus transliuoti per radiją ar internetu mums reikalingas garso takelis. Filmuojant garsas įrašomas kartu su vaizdu į tą pačią laikmeną, o norint įrašyti tik pašnekovo balsą tam dažniausiai naudojami skaitmeniniai diktofonai.

Pagrindiniai kokybiško garso įrašymo principai

Kiekviename garsą įrašančiame įrenginyje – kameroje ar diktofone – yra vidinis, integruotas mikrofonas. Taip pat prie daugumos įrenginių galima prijungti išorinį mikrofoną – tada vidinis mikrofonas automatiškai atjungiamas ir garsui įrašyti naudojamas tik išorinis.

Vidinio mikrofono didžiausi pranašumai – patogumas (visada yra kartu su įrenginiu, nereikia nešiotis atskirai) ir operatyvumas (visada prijungtas ir parengtas naudoti). Vis dėlto dažniausiai vidiniai mikrofoni nebūna itin geros kokybės, jų darbinės charakteristikos yra vidutinės.

Išorinis mikrofonas būna įvairių tipų, dažniausiai – statomas ant stalo, laikomas rankoje kryptinis mikrofonas arba prisegamas pašnekovui prie atlapo. Šių mikrofonų garso įrašymo kokybė yra geriausia, tačiau ir jų kaina gana nemaža.

Patarimai įrašinėjant garsą:

- **Stipriam vėjui** pučiant į mikrofoną, girdimas specifinis garsas, užgožiantis įrašomą garsą. **Sprendimas:** naudoti išorinius mikrofonus su specialiu poroloniniu filtru.
- **Stiprus aplinkos triukšmas:** įrašant garsą renginiuose, grojant muzikai ar esant kitam dideliame triukšmui, pašnekovo balsas užgožiamas. **Sprendimas:** naudoti išorinį kryptinį mikrofoną, skirtą įrašinėti garsą mažu atstumu, tinkamai sureguliuoti įrašymo garso lygį. Jei įmanoma, pašnekovą pasivesti už sienos, skiriančios tiesioginį triukšmo šaltinį.
- **Tyliai šnekant pašnekovui**, įrašyto garso dinamika yra itin bloga, santykis su triukšmu mažas. Vėliau montuojant įrašą ir didinant garso lygį, labai stipriai padidėja ir triukšmas. **Sprendimas:** naudoti išorinį prisegamą mikrofoną, padidinti jo garso įrašymo lygį.
- **Užkadrinio balso įrašymas:** kai nėra galimybės užkadrinį balsą įrašyti specialioje studijoje, geriausia tai padaryti į vaizdo kamerą, kuria buvo filmuotas siužetas – nesiskirs pašnekovo ir užkadrinio balso kokybė bei tembrai. Geriausia susirasti ramią vietą lauke (bus išvengta aido), užstotą nuo vėjo.

Garso lygis

Garso įrašymo kokybę lemia ir garso lygio nustatymas – įprastai jis neturi viršyti 0 db lygio, o įprastai kalbant pašnekovui garso indikatorius neturėtų pasiekti raudonai pažymėtos ribos. Garsui patekus į šią ribą, prasideda iškraipymai, garsas gadinamas. Optimaliausia garso lygį palaikyti nuo -6 iki 0 db – dažniausiai ši zona pažymima geltona spalva. Naudojant vidinį įrenginio mikrofoną, garso lygis parenkamas automatiškai. Prijungus išorinį mikrofoną geriausia garso lygį nustatyti rankiniu būdu. Profesionaliai įrašinėjant garsą išoriniu mikrofonu, atliekamas garso monitoringas – stebimas įrašomo garso lygis indikatorius įrenginyje ir klausomasi įrašomo garso per ausines.

Įsidėmėkite: per tyliai įrašytą garsą visada galėsite padidinti montuodami, o per garsiai įrašytas, t. y. viršijantis 0 db ribą, garsas bus sugadintas, iškraipytas. To neištaisysite jokiomis montažo priemonėmis.

Formatas

Įrašinėjant garso naudojant video kamerą, garsas įrašomas į bendrą video formatą, bet egzistuoja ir atskiri garso formatai: **MP3** bei **WAV**. MP3 formatas užima ne daug vietos, dėl to lengvai patalpinamas ar persiunčiamas internete. Daug geresnės kokybės garso formatas yra WAV. Šis formatas yra nekompresuotas, dėl to tos pačios trukmės įrašas, kaip ir MP3, užims daugiau vietos. Dažniausiai juo įrašomas garsas naudojant išorinį garso įrašytuvą, diktofoną arba kuriant muzikinius takelius specialiomis garso kūrimo programomis.

Diktofonas

Diktofonas parankus tuo, kad jį visada galima turėti po ranka: nedidelį įrenginį patogų nešiotis kišenėje, greitai išsitraukti ir įrašyti pašnekovą ar aplinkos garsą.

Laikydami įjungtą diktofoną rankoje ir nenaudodami išorinio mikrofono visada nukreipkite jį tiesiai į garso šaltinį (pašnekovą). Tik stenkitės kuo mažiau judinti ranką. Jei įrašydami garsą mojuosite ranka, nuolat nosisukinėsite į šonus, pašnekovo balsas atrodys „plaukiojantis“, susidarys įspūdis, kad jis nuolat vaikšto po didžiulį kambarį. Esant galimybei, padėkite diktofoną ant stalo ar pritvirtinkite ant trikojo, mikrofoną pasukę į pašnekovo pusę.

Dėmesio! Niekada nedėkite diktofono ant stalo, jei ant jo stovi kitas įrenginys, skleidžiantis mechaninį triukšmą (ventiliatorius, nešiojamojo kompiuterio aušinimo ventiliatorius, verdantis virdulys). Mechaninės vibracijos per kietą stalo paviršių pasieks mikrofono membraną ir įsirašys kartu su garsu!

Mokomasis filmukas

Daugiau sužinoti apie garso įrašymą ir apdorojimą galite pasižiūrėję projekto „Bibliotekos pažangai“ mokomąjį filmuką „**Darbas su Windows filmų montażine**“:

<http://kursai.bibliotekospazangai.lt/content/garso-redagavimo-programa-audacity>

Šis filmukas skirtas programai „Audacity“, tačiau visų garso apdorojimo programų bendrieji principai yra vienodi ir universaliai pritaikomi.

Filmavimo būdai

Filmavimo būdas yra svarbi filmo dalis, neužtenka išmanyti vien techninius kameros veikimo principus, parametrus. Kad filmas gautųsi kuo įdomesnis, gražesnis ir atitiktų tam tikrą žanrą, reikia naudoti tam tikrus filmavimo metodus. Prieš filmuojant, turit nuspręsti koks jūsų filmo stilius, kokia nuotaika ir kokie bus kadrai. Tik tuomet žinosite koku būdu reikia filmuoti.

Filmavimas iš rankos

Tai pats paprasčiausias ir nereikalaujantis papildomos technikos filmavimas. Priklausant nuo pasirinktos temos ir jos turinio, jis gali būti ramus, su vos pastebimais rankos bei kūno judesiais, švelniais priėjimais prie dėmesio centro. Toks filmavimas gali būti naudojamas dokumentikai bei reportažui. Gali būti ir visiškai priešingas filmavimas iš rankos. Kamera, fiksuodama pagrindinius objektus, greitai juda nuo vieno objekto link kito, staigiais prisiartinimais ar atitolinimais akcentuoja filmo dėmenis. Tokiu filmavimu siekiama atvaizduoti veiksmą, triukšmą, linksmumą ir pan.

Filmavimas nuo trikojo

Šis metodas daugiau naudojamas televiziniams reportažams, tradiciniams dokumentiniams filmams, kada svarbu pasakojama informacija, o ne jos stilius. Vadinasi kamera neturi jaustis, žiūrovui ji turi būti nepastebima, nes jam svarbiausia sužinoti pateikiamą informaciją. Dažnai kamera pastatoma ant trikojo, švelniai sukinėjama reikiama kryptimi, naudojamas švelnus priartinimas.

Stadycam, bėgiai, gervė

Ši technika naudojama kino filmuose arba profesionaliuose didelio biudžeto projektuose. Jų pagalba išgaunami kokybiški ir įvairūs kameros judesiai, kurių neįmanoma padaryti naudojant trikoji ar filmuojant iš rankos.

Stadycam – tai sudėtingos konstrukcijos prietaisas, kurį operatorius, specialios liemenės pagalba, užsideda ant savęs. Tokiu būdu filmuojami įvairūs kameros judesiai išvengiant įvairių operatoriaus judesio trukdžių. Operatorius gali drąsiai vaikščioti, lipti laiptais, pritūpti. Kameros judesys gaunasi švelnus ir labai gražus. Tokiam filmavimui reikia didelio įdirbio, Lietuvoje yra vos keletas žmonių, kurie sugeba dirbti ir įpirkti šią techniką.

Dar vienas įrenginys, kurio pagalba išgaunamas gražus kameros važiavimas į priekį, ir atgal – tai **bėgiai**. Jų veikimo principas identiškas traukinio bėgiams. Konstrukcija susideda iš bėgių takelio, judančio jais vežimėlio, ant kurio sėdi operatorius su pritvirtinta kamera. Kad kamera judėtų, vežimėlį su kamera ir operatoriumi bėgiais stumdo šio darbo specialistas. Tokio veikimo principo prietaisą galima pasigaminti ir patiems, užtenka ant ratukų važuojančio pagrindo.

Gervė – tai prietaisas panašus į kraną, kurio viršuje pritvirtinama kamera. Tokiu būdu galima nufilmuoti panoraminius vaizdus iš viršaus, išgauti įvairiausių kameros judesius. Toki prietaisai dažnai naudojami kino filmuose, televizijos studijose bei koncertu ar renginiu filmavimuose.

Apšvietimas

Filmo apšvietimas skiriasi nuo mums jau žinomo fotografinio apšvietimo. Fotografijoje turime blykstes, kurios sublyksi fotoaparato mygtuko paspaudimo metu, o filmuojant apšvietimas šviečia nuolat, tai primena mums įprastas apšvietimo sistemas, tik jų intensyvumas būna didesnis.

Apšvietimo svarba ir sąsajos su filmavimo parametrais

Geriausia pradėti nuo halogeninių bei luminescencinių lempų. Jos yra nebrangios ir lengvai integruojamos į filmavimo aplinką. Luminescencinės lempos gerai simuliuoja dienos šviesą ir sukuria minkštą perėjimą tarp šviesos ir šešėlių ant apšviečiamo objekto. Kadangi jos yra pailgos – tinka apšviesti didesnę filmuojamą plotą. Halogeninės lempos turi būti naudojamos kartu su šviesą sklaidančia medžiaga (difusoriumi ar filtru), jos tinka apšviesti mažesnę plotą.

Filmuojant reportažus ir dokumentiką dažniausiai nebūna laiko įrengti reikiamą apšvietimą – tad naudojami atšvaitai, kurie leidžia pasitelkti aplink esančią šviesą.

Dėmesio! Jei naudosite paprastas halogenines lempas, neskaidančias šviesos, ant apšviesto objekto kris aštrūs, kieti šešėliai, darbas atrodys nemaloniai, neprofesionaliai. **Jums reikia**, kad šviesos šaltinio šviečiančio paviršiaus plotas būtų **kuo didesnis**. Filmuodami eksperimentuokite, pavyzdžiui, aštrią saulės šviesą galite kuo puikiau išskaidyti baltu skėčiu. Juo nuo tiesioginių saulės spindulių pridengtas pašnekovas atrodys kur kas geriau.

Visi esame bandę žaisti su veidrodžiu – pagavę saulės zuikutį nukreipti jį kur nors kitur. Panašiai veikia filmavimo atšvaitas – jis gerokai didesnis nei veidrodis, tačiau lygiai taip juo pagauta saulės šviesa gali būti nukreipiama į filmuojamo žmogaus veidą (šešėliuotą jo pusę).

Prieš filmavimą iš įvairių prieinamų medžiagų susikonstruokite ir naudokite atšvaitus – išnaudosite aplink esančią šviesą ir stipriai pagerinsite kuriamo vaizdo kokybę. Tipinis atšvaitas turėtų būti baltos arba sidabrinės spalvos ir maždaug kvadratinio metro ploto.

Keli paprastų atšvaitų pavyzdžiai – jų galite pasidaryti iš kartono, popieriaus, putplasčio, sidabrinės lipnios juostos ar folijos.

Montažo pagrindai

Montažas – tai filmo scenų jungimas į vientisą vaizdinį pasakojimą. Montuojant galima rodyti skirtingas pasakojamos istorijos vietas, rodyti žmonių dialogą, keliauti skirtingu laiku ir skirtingose aplinkose, tačiau tai daroma pagal tam tikras taisykles.

Planų jungimas ir trukmė

Atsižvelgdami į scenarijų ir suplanuotą dramaturginį sumanymą, pagal kompozicijos taisykles jungiame planus tarpusavyje, taip kurdami filmo pasakojimą ir emocijas. Čia pravers žinios apie fotografavimo planų paskirtį.

Pagrindiniai planai: bendras, vidutinis, stambus, detalė.

Patarimai montažui (planų jungimas)

- Itin atidžiai rinkitės planų trukmes – per ilgi planai vargina, padaro filmą nuobodų.
- Nekartokite tų pačių planų po kelis kartus – tai vargina žiūrovą. Kiekviename plane turėtų būti kas nors naujo, įdomaus, jie turi būti prasmingi ir prisidėti prie istorijos pasakojimo.
- Stenkitės planus jungti taip, kad tarp jų nesijaustų šokinėjimų, žiūrint filmą neatrodytų, kad jis striginėja per planų jungimus.
- Sklandžiau jungti planus padeda ir garso vientisumas – šiek tiek užleiskite planų garsus vieną ant kito, padarykite minkštus perėjimus tarp planų garso takelių.
- Keiskite stambumus: jei rodėte detalę, po jos rodykite bendrą ar vidutinį planą ir t. t. Vienodo stambumo planai sunkiai dera tarpusavyje.
- Jei reikia pašnekovo interviu sudaryti iš skirtingų ištraukų – naudokite dengimus arba skirtingo stambumo pašnekovo planus.

Perėjimų naudojimas

Siekdami specifinio efekto, tarp atskirų scenų arba planų naudojame perėjimus. Tai įvairūs efektai, jungiantys skirtingus filmo kadrus.

Patarimai montažui (perėjimų naudojimas):

- Kiekvienas perėjimas privalo turėti tikslą – nenaudokite jų šiaip sau ar „dėl grožio“. Rezultatas bus priešingas – filmukas atrodys pigiai.
- Istoriją pasakoja ir filmuką įdomų daro **turinys**, o ne **forma, efektai**. Jei nufilmuosite įdomų pašnekovą, gražius vaizdus – perėjimų ir efektų nereikės.
- Perėjimus galite naudoti tose vietose, kur staiga keičiasi filmavimo ar pasakojimo vieta, laikas, erdvė, nuotaika.

Papildomos medžiagos naudojimas

Kaip jau minėjome, internetas – puikus šaltinis, tačiau naudojantis jame prieinama medžiaga galioja tam tikros taisyklės. Jų nepaisymas gali baigtis tik prastu produkto įvertinimu internetinėje bendruomenėje, išskirtiniu atveju – teisine atsakomybe.

Autorinių teisių sąvoka

Kiekvienas kieno nors sukurtas autorinis kūrinys savaime tampa autorinių teisių apsaugos objektu. Viskas paprasta – jei jūs nutapėte paveikslą ar sukūrėte dainą, niekas jokių būdu ir jokia

forma negali sau leisti teigti, kad šis kūrinys – jo darbas. Autorinės teisės, priklausančios jums, kaip autoriui, lieka amžiams. Tad bet koks jūsų autorinio darbo (fotografijos, piešinio, vaizdo medžiagos, garso įrašo ir t. t.) naudojimas kitame darbe savaime neleidžiamas, o panaudojus tampa teisinės atsakomybės objektu.

Tačiau internetinė erdvė sukūrė iki šiol nematytą precedentą – autoriai patys panorą, jog jų sukurta medžiaga būtų naudojama kituose kūriniuose. Vienas padarė nuotrauką ir leido ją naudoti kitam autoriui savo straipsnyje. Kitas įrašė dainą ir tik apsidžiaugė, kad ji buvo panaudota kuriant filmą. Taip susikūrė tik internete egzistuojanti **ribotų autorių teisių sistema**

Ribotos autorinės teisės (Creative Commons) – ši sistema reiškia, kad autorius, tam tikrose erdvėse paskelbdamas savo sukurta medžiagą, iškart jai priskiria ribotas autorines teises, t. y. leidžia naudotis paskelbta medžiaga su tam tikrais apribojimais. Dažniausiai pasitaikantys apribojimai yra šie:

- **Attribution (priskyrimas)** – apribojimas, reikalaujantis, kad panaudojus šią medžiagą galutiniame kūrinyje būtų nurodoma, jog buvo panaudota būtent to autoriaus medžiaga.
- **Noncommercial (nekomerciniam naudojimui)** – draudžia naudoti medžiagą kūriniui, kuriuo siekiama gauti pelno.
- **No Derivative Works (jokių išvestinių darbų)** – medžiagą galima kopijuoti ir platinti tokią, kokia ji yra. Ją draudžiama kaip nors modifikuoti, keisti.
- **Share Alike (analogiškas platinimas)** – įpareigoja, kad darbai, sukurti naudojant šį kūrinį, taip pat būtų viešinami su tokiomis pat ribotomis teisėmis kaip ir medžiaga.

Kiekvieną kartą, radus tinkamos ribotų teisių medžiagos, privalu atsižvelgti į jai priskirtus apribojimus ir jų laikytis.

Medžiagos paieška

Šaltinių, siūlančių įvairaus tipo medžiagų, vis gausėja, visų jų gausos sekti neįmanoma. Vis lengviau reikiamą medžiagą susirasti per įprastas paieškos sistemas (pvz., www.google.com). Vis dėlto galima išskirti kai kuriuos tam tikrų medžiagų lyderius, tokius kaip www.flickr.com (nuotraukų) ar www.jamendo.com (muzikos).

Šaltinius bei visą ribotų teisių iniciatyvą vienijantis portalas yra www.creativecommons.org. Būtent šiuo adresu galite pradėti savo pirmąją ribotų teisių medžiagos paiešką.

Tenka atkreipti dėmesį, kad geriausių rezultatų galite tikėtis naudodamiesi paieška anglų kalba.

Medžiagos panaudojimas

Taip, iš tiesų viskas ir yra taip paprasta.

- Susirandate reikiamą medžiagą.
- Atkreipiate dėmesį į ribotų teisių licencijos tipus.

- Naudojate medžiagą.
- Pateikiate nuorodas į šaltinius, jei to reikalavo licencija.

Dažnai autoriai nuorodo pageidavimų, kaip norėtų būti įvardyti galutiniam rezultate. Sakykime, jei tai yra vaizdo klipas, o jame naudojame ribotų autorių teisių garso takelį, autorius gali pageidauti, kad galutiniuose titruose nurodytume jo vardą ir pavardę, svetainę, o galbūt tik pseudonimą.

Įprastai, jei tai yra vaizdo medžiaga ar garso takelis, autorius nurodomas pabaigos titruose (išskirtiniais atvejais arba jei nėra galutinių titrų – gali būti nurodoma tuo metu, kai rodoma ar grojama medžiaga), jei fotografija – iškart po ja.

Mokomasis filmukas

Daugiau sužinoti apie ribotų autorių teisių licencijavimo būdą galite pasižiūrėti projekto „Bibliotekos pažangai“ mokomąjį filmuką „Creative commons“: <http://kursai.bibliotekospazangai.lt/content/creative-commons>

Pagrindiniai montavimo žingsniai

Montavimas sudėtingas video gamybos procesas, reikalaujantis techninių bei kūrybinių žinių. Tam, kad jūsų darbas vyktų sklandžiai, turite susidėlioti darbo etapus.

- **Susikurti projektą.** Kuriant projektą jums reikės pasirinkti projekto nustatymus, kurie turi atitikti jūsų nufilmuotos medžiagos parametrus: kodavimo sistemą (PAL, NTSC), rezoliuciją (DV, HDV, HD), ekrano proporciją (4:3 ar 16:9).
- **Įsikelti medžiagą.** Susikūrus atitinkamą projektą, reikia įsikelti filmuotą medžiagą. Jei filmuota buvo į magnetinę kasetę (miniDV, HDV), turite atlikti video perkėlimo veiksmus, kurie užtruks tiek laiko, kiek yra prifilmuotos medžiagos. Jei jūsų filmuota medžiaga yra įrašyta į skaitmeninę kortelę, jums tereiks medžiaga persikopijuoti į kompiuterį, o iš jo įsikelti į montavimo programą. Tai gali užtrukti keleta minučių arba ir daugiau, priklausau nuo filmuotos medžiagos kiekio.
- **Susikarpyti ir susirūšiuoti medžiagą.** Kai jūsų filmuota medžiaga bus įkelta į montavimo programą, jūs ją turite įsikelti į laiko juostą, kurioje atliksite karpymo ir rūšiavimo veiksmus. Medžiagą susikarpykite ir susirūšiuokite kruopščiai. Susidėliote į vieną eilę interviu, dengimus, svarbiausius kadru, atskiras scenas. Tai gali užtrukti keleta valandų, bet paskyrę daugiau dėmesio šiam etapui, palengvinsite savo darbą sekančiuose veiksmuose.
- **Planų jungimas.** Pagal numatyta scenarijų bei režisūrinius sprendimus junkite planus. Kadangi jūsų medžiaga jau bus surūšiuota, bus nesudėtinga rasti reikiamas scenas, dengimus. Jeigu kai kurie planai ar scenos nepasiteisins, kaip buvo numatyta scenarijuje, bandykite atrasti naujus sprendimus. Nebijokite eksperimentuoti.
- **Garso takelio pritaikymas.** Kai vaizdo montažas baigtas, pritaikykite jam garso takelį. Pagal uždėtą garsą, pagražinkite montažą, gali tekti pastumdėti tam tikras scenas, gal kai kurių net teks atsisakyti, kad labiau jaustūsi tęstinumas, nuotaika. Garso takelį galite pritaikyti ir anksčiau, montažo metu, tuomet bus lengviau pajauti kuriamą filmo nuotaiką.
- **Garso lygių sutvarkymas.** Kai režisūriniai sprendimai atlikti, galima galutinai sutvarkyti garso lygius. Foninė muzika turi neužgošti interviu teksto. Vietomis ją

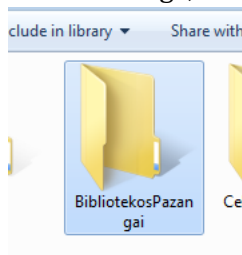
patyliname, vietomis pagarsiname. Patikriname, kad bendrai garsas neviršytų raudonosios ribos. Rekomenduojama suderinti garsą iki -6db.

- **Titru uždėjimas.** Uždėkime reikiamose vietose tekstą, pritaikymime atitinkantį filmo stilistiką šriftą, spalvas, jei reikia sukurkite foną, priskirkime tekstui judesį. Tai darykite labia jautriai, nenuklyskite nuo filmo stilistikos.
- **Spalvų sutvarkymas.** Kai visas turinys jau sutvarkytas, pagražinkite spalvas. Ištaisykite filmavimo klaidas, jei kadras nufilmuotas per šviesiai ir stipriai išsiskiria iš visų kitų, patamsinkit jį. Taip pat galite spalvomis sukurti atitinkamą nuotaiką, išskirti scenas. Jei rodote senovę, galte pritaikyti juodai baltas ar su rudu atspalviu spalvas.
- **Filmuko išsaugojimas.** Galiausiai viską peržiūrėję ir įsitikinę galutiniu rezultatu, išsaugokite. Atidžiai pasirinkite saugojimo parametrus (rezoliucija: DV, HDV, HD; ekrano proporcija: 4:3, 16:9). Išsiaiškinkite kur naudosite išsaugota filmuką, pagal tai nurodykite saugojimo formatą (wmv, mpg, mpeg4). Jei norite, kad jūsų filumas būtų kuo maksimalios kokybės ir jums nesvarbus jo užimamos vietos dydis, išsaugokite filmuką originaliu formatu, kuriuo filmavote (DV avi, mpg, mov). Vėliau iš originalaus formato galėsite pasidaryti mažesnius formatus, ko atvirkščiai padaryti neįmanoma.

Projektas kompiuteryje

Raktas į tolesnį sėkmingą projekto realizavimą – tinkama jo struktūra. Privalote kompiuteryje susikurti atskirą katalogą būsimiems failams kaupti, šis katalogas privalo turėti aiškiai suprantamą, logišką struktūrą. Jei visus failus laikysite viename kataloge, tvarkingai išskaidytus į pakatalogius, nekils problemų netgi tuomet, jei staiga reikės perkelti projektą į kitą kompiuterį.

Visus skirtingiems failų tipams skirtus katalogus laikykite viename projekto pavadinimu pavadintame kataloge, o šis turėtų būti kompiuterio diske, kuriame daugiausia laisvos vietos.

Tada jo viduje sukurkite skirtingiems failų tipams skirtus katalogus.

AUDIO – čia keliami ir laikomi garso failai: foninė muzika, užkadriniai tekstai, garso efektai ir pan.

VIDEO – čia keliama ir laikoma nufilmuota vaizdo medžiaga.

IMG – šis katalogas skirtas statiškiems paveikslėliams: tai gali būti nuotraukos ar kitos iliustracijos, kurias naudojate projekte.

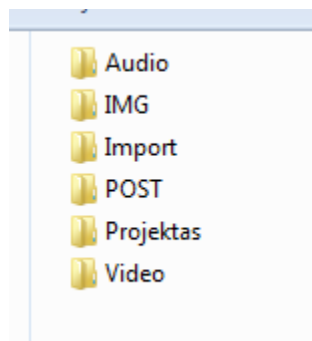
PROJEKTAS – čia saugoma videomontažo programos projektiniai failai. Rekomenduojame projekto failus reguliariai išsaugoti naujais pavadinimais. Taip neprarasite jau padaryto darbo ir bet kada galėsite grįžti į ankstesnę projekto stadiją. Projekto failus rekomenduojame išsaugoti taip:

'miestelio pavadinimas_01', 'miestelio pavadinimas_02', 'miestelio pavadinimas_03', 'miestelio

pavadinimas_04' ir t. t. Skirtingoms versijoms numeruoti galite naudoti datą (pvz., miestelio pavadinimas_11-25)

POST – katalogas galutiniams vaizdo failams laikyti (t. y. jau baigtam filmukui ar tarpinėms jo versijoms).

IMPORT – katalogas, skirtas visiems kitiems failams, gautiems iš įvairių šaltinių (pvz., papildoma, ne jūsų filmuota medžiaga, komentarų failai, scenarijai ir t. t.).

Patarimai kuriant katalogus

- Katalogų ar failų pavadinimuose niekada nenaudokite lietuviškų ar kitos kalbos rašmenų. Tai gali sukelti problemų naudojantis tam tikromis programomis ar sistemomis.
- Tiek failų pavadinimuose, tiek kurdami katalogus nenaudokite tarpų tarp žodžių. Jei norite panaudoti du ar daugiau žodžių – juos sujunkite apatiniu brūkšniu: vietoj *miestelio filmukas* naudokite pavadinimą *miestelio_filmukas*.
- Jei turite galimybę, šakninį projekto katalogą dėkite tiesiai į pradinį disko lygmenį, t. y. jo adresas turėtų būti (*disko raidė*): *\Projektas*. Tai gerokai palengvintų situaciją, jei tektų projektą perkelti į kitą kompiuterį.

Darbas su “Pinnacle studio HD” montavimo programa

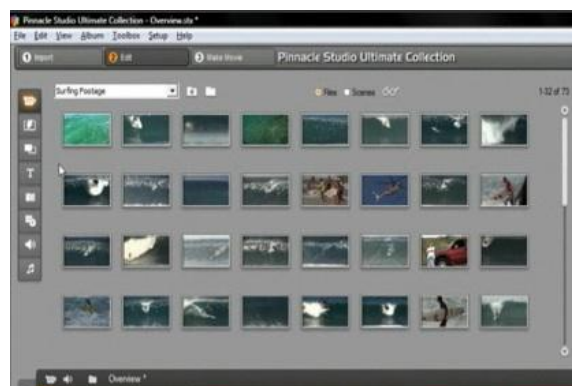
Visų montažo programų bendrieji principai yra vienodi ir universaliai pritaikomi, tad remiantis viena patogiausių montavimo programų “Pinnacle studio HD”, susipažinsime su pagrindiniais jos valdymo žingsniais.

Bendra apžvalga

“Pinnacle studio HD” montavimo programa mažai kuo skiriasi nuo profesionalių montavimo programų. Jos valdymo skydelis susideda iš tokių dalių: trys pagrindiniai žingsniai, albumas, peržiūros langas, laiko juosta, meniu juosta.

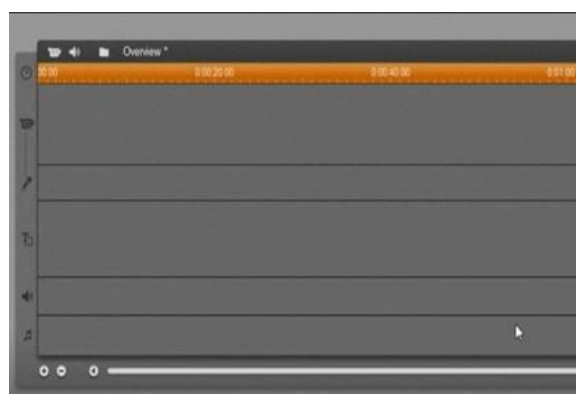
1. bendras programos vaizdas, montažo langas

2. albumas

3. peržiūros langas

4. laiko juosta

Bendras programos vaizdas, montažo langas

Šis vaizdas atsiranda, kai tik įsijungiame montavimo programą. Jame atliekame pagrindinius ir svarbiausius montavimo veiksmus. Programos viršuje, kairėje pusėje, yra trys pagrindiniai žingsniai, jų apačioje - filmuotos medžiagos albumas; dešinėje pusėje - peržiūros langas; apačioje - laiko juosta, kairiajame krašte - meniu juosta.

Trys pagrindiniai žingsniai

- Import - filmuotos medžiagos įkėlimas;
- Edit - koregavimas;
- Make movie - filmuko sukūrimas.

Paspaudus “import” mygtuką, atsidaro naujas langas. Jo kairėje pusėje pasirenkame vietą, iš kurios norime įkelti filmuotą medžiagą. Tai gali būti: filmavimo kamera, kompiuterio diskas, išorinis nešiojamas usb raktas, dvd kompaktas ir pan. Pasirinkus norimą įrenginį, atsiveria reikiama medžiaga, spaudžiame “start import” mygtuką. Langas uždaro, sugrįštame į bendrą programos vaizdą. Sukeltą medžiagą matome albume.

Albumas

Tai langas, kuriame sudėta tai, kas yra įkelta į montavimo programą. Visa medžiaga surūšiuota pagal filmavimo datos numeraciją. Iš šios vietos reikia pasirinkti, kurią medžiagą norėsite panaudoti filmuke ir nusinešti į laiko juostą.

Peržiūros langas

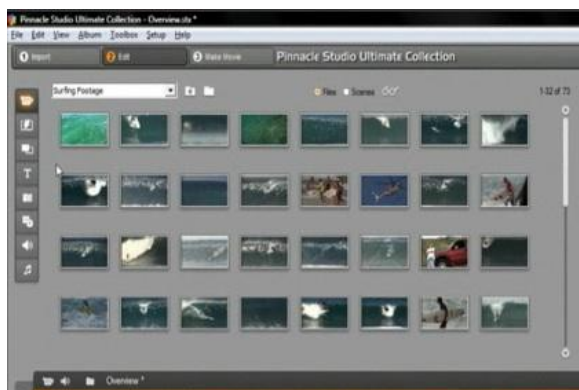
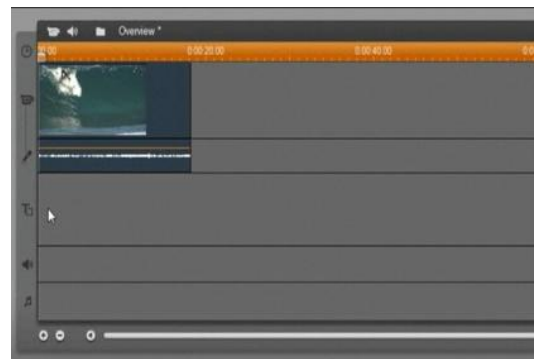
Ekranas, per kurį montuojant, matome tai, ką atliekame. Jei jis jums yra per mažas ar per didelis, jo viršuje, esančios juostos patraukimu, galite ekraną pasidinti arba pasimažinti. Ekraną apačioje yra peržiūros juosta su mygtukais “play”, “stop” ir pan.

Laiko juosta

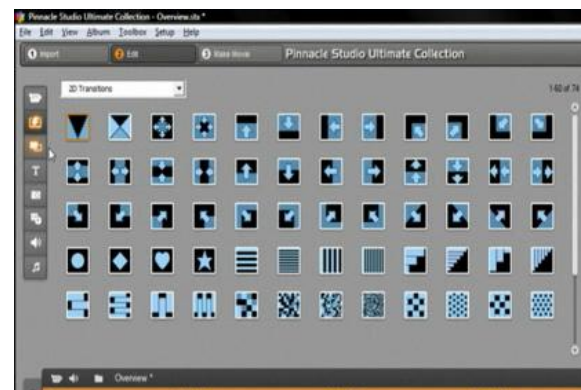
Tai vieta, kurioje sudedame visą filmukui reikalingą medžiagą: video, foto, titrus, garsą, muziką. Čia karpome, rūšiuojame, pritaikome muzikinį takelį, titrus bei reikiamus efektus. Norint laiko juostą įsikelti filmuota medžiagą, nueiname į albumą, paspaudžiame norimą filmuką ir nuspaudę nusinešame į laiko juostą, paleidžiame.

Meniu juosta

Montavimo programos kairiajame krašte yra aštuonių pasirinkimų juosta. Nuspaudus reikiamą ženkliuką, atsidaro norimos meniu punktas:

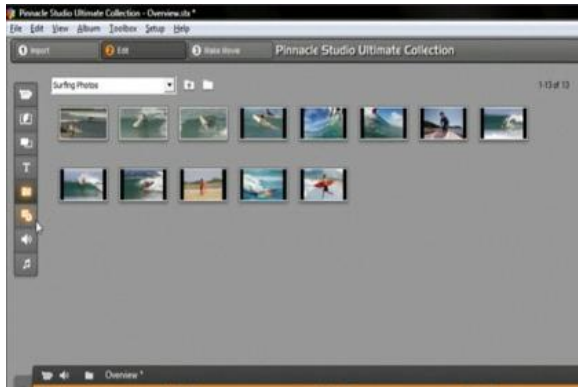
1. albumas

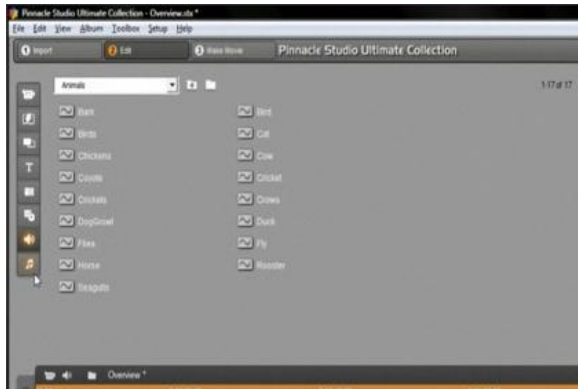
2. perėjimai

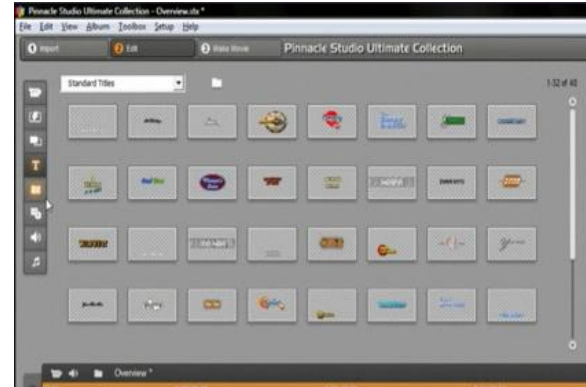
3. montažo efektai

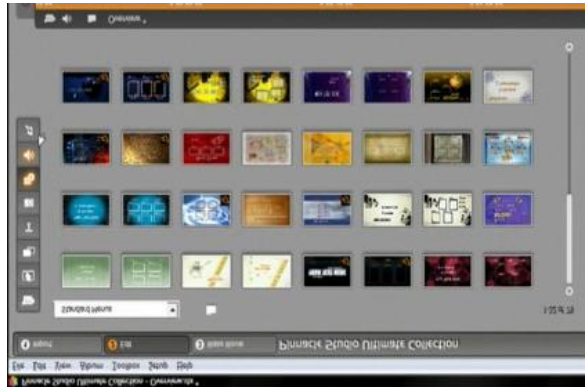
5. nuotraukos

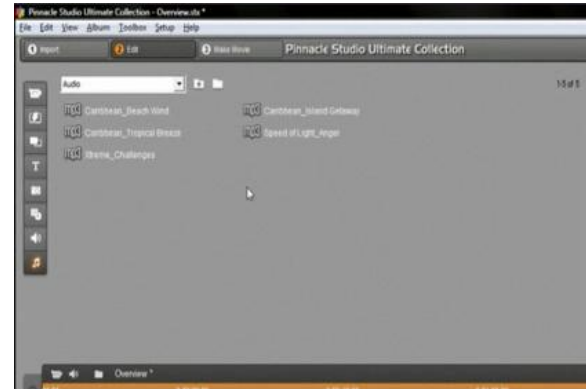
7. garso efektai

4. titrai

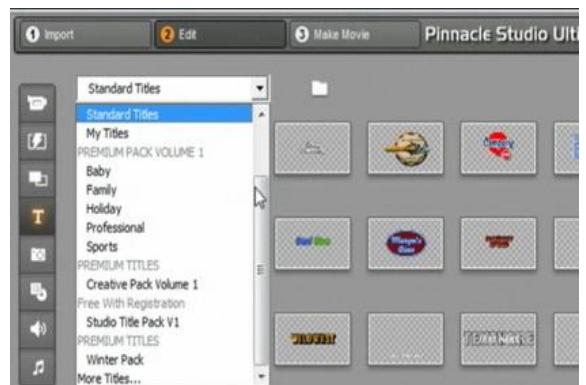

6. dvd meniu

8. muzika

Meniu juostoje pasirinkus norimą punktą, jo viršuje, virš siūlomų titrų, efektų, garsų ir pan., yra papildomi pasirinkimai. Pvz., jei jums reikia judančių titrų, viršuje baltoje juostoje pasirenkate "standart motion titles". Tuomet, programa jums pateiks visus titrus, kuriems yra pritaikytas judesys. Norint peržiūrėti vieną pasirinktą, užžymime jį ir peržiūros juostoje paspaudžiame "play" mygtuką.

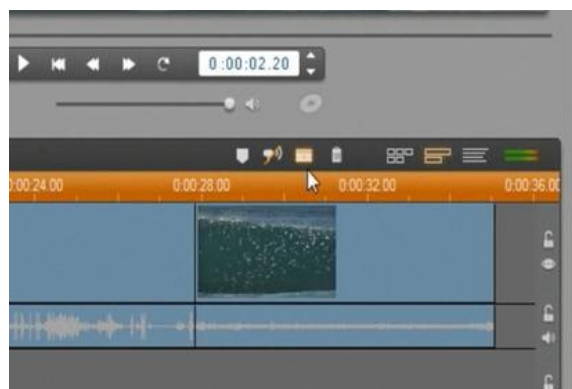
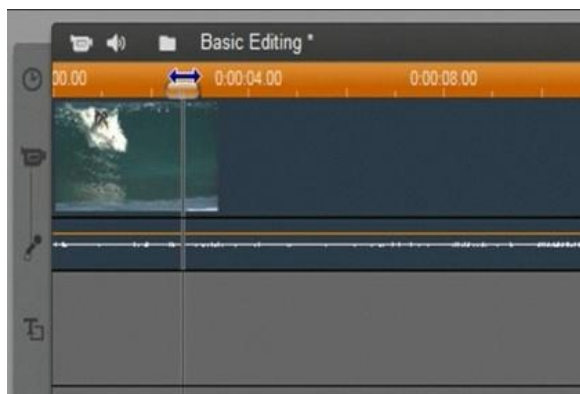
iš

Visi kiti meniu juostos punktai taip pat turi papildomus sukonkretintus pasiūlymus.

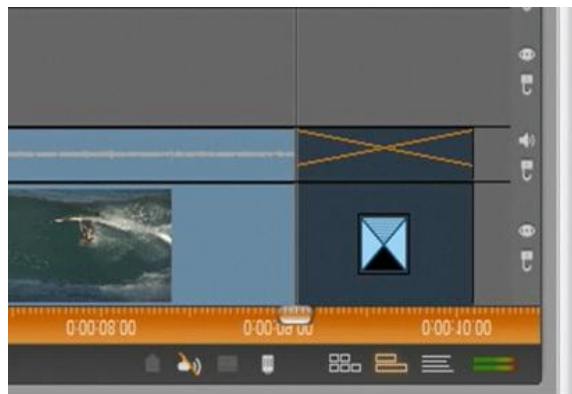
Medžiagos karpymas ir planų jungimas

Susikėlus reikiamą medžiagą į laiko juostą ir ją susirūšivus, kas po ko bus rodoma, galime pradėti karpymo bei planų jungimo darbus.

Karpymui naudojamas specialus įrankis, kuris yra dešinėje pusėje, virš laiko juostos. Su kursoriu užėjus ant reikiavos video vietos, spaužiame karpymo įrankį. Šioje vietoje, video bus įkirptas. Tą patį padarome kitoje vietoje. Reikiamą video gabaliuką paliekame, neriekiama ištriname užžymėdami ir paspausdami ant klaviatūros esantį mygtuką “delete”. Tokiu būdu sujungiame planus.

Planus galime jungti dviem būdais: sukarplant kadrus natūraliu kadro pasikeitimu arba naudojant papildomus efektus, esančius meniu juostoje, pasirinktą efekta užnešdami tarp kadro įkirpimo.

Visi kiti vaizdo ir garso efektai yra įkeliami tokiu pačiu būdu, kaip ir kadro jungimo efektas. Titrai, muzika laiko juostoje turi savo vietas, jos užžymėtos tam tikrais simboliais kairėje pusėje prieš pat laiko juostos pradžia. Vadinasi šiuos efektus įdedame į jiems skirtą juostą. Norint įdėti efektą šiek tiek pakoreguoti, ant jo paspausdami du kartus pelės klavišą, arba “edit” mygtuką, esantį trijų žingsnių juostoje. Atsiradus koregavimo lentelei, atliekame norimus veiksmus.

Galutinio filmuko išsaugojimas

Tarp trijų pagrindinių žingsnių, programos viršuje, kairėje pusėje yra žingsnis “make movie”. Tai vienas iš svarbiausių etapų - galutinio filmuko išsaugojimas. Tam, kad filmuko kokybė atitiktų reikalavimus, reikia atidžiai pasirinkti atitinkamus parametrus.

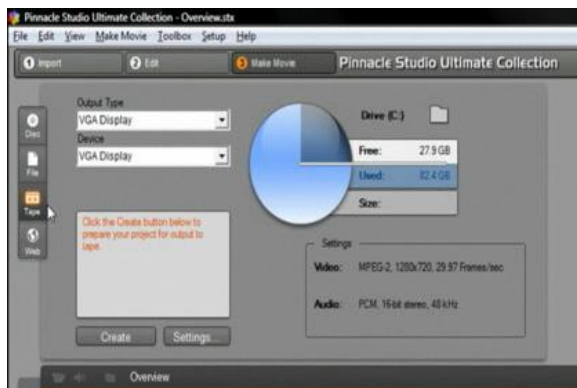
Paspaudus mygtuką “make movie”, atsidaro langas su nauja keturių pasirinkimų meniu juosta. Čia galime pasirinkti koku būdu saugoti sukurtą filmuką:

1. Disk – įrašymas į diską

2. File – išsaugojimas į kompiuterį

3. Type – išsaugojimas į kamerą ar į kitą laikmeną

4. Web – išsaugojimas internete

Pasirinkus reikiamą įrašymo būdą, reikia nusistatyti tinkamus parametrus: failo formatą, rezoliuciją. Šalia yra rutulinė diagrama, kuri parodo kiek laisvos vietos yra jūsų pasirinktoje laikmenoje ir kiek vietos užims jūsų filmukas. Apačioje diagramos, nurodomi jūsų pasirinkimo video ir audio parametrai. Viską nustačius ir patikrinus, spaudžiame mygtuką “create”.

Mokomasis filmukas

Daugiau sužinoti apie montažo principus ir technikas galite pasižiūrėti “Pinnacle” mokomuosius filmukus: <http://www.pinnaclesys.com/PublicSite/us/PinnacleLife/>

Dažniausiai pasitaikančios klaidos

Pradedantieji filmuoti turi suprasti, kad norint sukurti gerą filmą vien kameros neužtenka – reikia filmo idėjos, laikytis filmo kūrimo taisyklių, siekti maksimalios įmanomos kokybės.

Pasitaikančios pradedančiųjų klaidos

Kad nufilmuotas vaizdas atrodytų patraukliai, naudokite stovą! Laikant kamerą rankoje filmuojamas vaizdas dažniausiai blaško žiūrovo dėmesį, dreba, atrodo mėgėjiškai.

Jei po ranka neturite stovo:

- Kamerą laikykite kuo arčiau savo kūno, neatkiškite į priekį.
- Alkūnes prispauskite prie šono.
- Apsidairykite aplink – galbūt galite į ką nors atsiremti pečiu ar nugara, o gal yra galimybė, ant ko nors padėti kamerą.

Pradedantieji dažniausiai neatsižvelgia į apšvietimą, filmuoja silpnai apšvietus objektus arba filmuoja prieš saulę. Stebėkite aplinką, jei reikia, pasirūpinkite papildomu apšvietimu, kad filmuojamas vaizdas atrodytų kokybiškai.

Klaidų darymo priežastys ir sąsajos su techniniais filmavimo niuansais

Dar nepripratę prie kameros filmų kūrėjai daro daugybę klaidų dėl sudėtingų nustatymų. Pradedantiesiems patartina naudoti automatinį režimą – tik po kiek laiko atsiranda poreikis nustatymus keisti rankiniu būdu, pritaikant prie savo sumanymų ar konkrečių sąlygų.

Galimybės išvengti klaidų

Klaidų išvengsite tik praktikuodamiesi ir tobulindami filmavimo įgūdžius. Norėdami gražiai filmuoti, pritaikykite ir fotografijos kompozicijos taisykles – fotografija ir operatoriaus darbas labai stipriai susiję.

Žiūrėkite ir analizuokite kino filmus. Juos kuriantys žmonės labai gerai išmano filmavimo ypatybes, iš jų galima daug išmokti.

PUBLIKAVIMAS INTERNETE

TREČIASIS SUSITIKIMAS

Internetas suteikia neribotas galimybes dalytis savo sukurtais darbais. Auditorija neapsiriboja jūsų vietoje – internete esate prieinami ir matomi visam pasauliui. Tad natūralu, kad tai įpareigoja tinkamai parengti medžiagą ir ją publikuoti.

Taip pat yra priimtose tam tikros jos turinio, trukmės bei komentavimo taisyklės – susipažinkime su jomis.

Tinkamas turinys ir trukmė

Internetinis turinys, kaip ir žiūrovas ar skaitytojas, turi savo specifiką. Normalu, kad jums gali rūpėti savos aktualijos, tačiau rengdami projektą publikuoti internete, formuluodami tikslus ir norimą rezultatą, privalote atsižvelgti į galutinę kūrinio demonstravimo terpę – internetą. Šioje vietoje padarę šiurkščių klaidų galite ne tik likti be dėmesio, bet ir išprovokuoti neigiamą reakciją.

Interneto turinys – tenka suprasti vieną esminę internetinės aplinkos savybę: lankytojas kiekvieną sekundę sprendžia, ką jam daryti toliau. Jei jam įdomu – jis žiūri, jei nuobodu – išjungia ir keliauja kitur. Tai lemia ir kuriamos medžiagos įpareigojimus – privalome nuolat mąstyti, ar tai, ką norime parodyti, tikrai bus įdomu žiūrovui. Nederėtų manyti, kad tai, kas įdomu mums, bus savaime įdomu ir kitiems – tačiau tam ir reikalingas idėjų generavimas! Bet kurią temą galima pateikti įdomiai, netradiciškai (tai pritrauks žiūrovo ar skaitytojo dėmesį) ir kartu perduoti reikiamą žinią.

Bet kokia vizuali, papildanti medžiaga (pvz., straipsnis, gausiai iliustruotas nuotraukomis) tik pagerina jūsų šansus būti išgirstiems.

Tinkama trukmė – internetinė auditorija yra nekantri. Jei siūlomos informacijos apimtis yra didelė – rizikuojate prarasti lankytoją, vos jis susidurs su pirma mažiau įdomia vieta. Internetui skirtas produktas privalo būti ir įdomus, ir koncentruotas. Stenkitės pagrindines mintis, kurias norite perduoti, išsakyti jau kūrinio pradžioje (jei žiūrovas ar skaitytojas pabaigos nesulauktų), vėliau galite jas pakartoti.

Bendra internetinio turinio rekomendacija: vaizdo siužetas ne ilgesnis kaip 10 min., garso įrašas 2-3 minutės, straipsnis – ne ilgesnis nei 1000 žodžių.

Vis dėlto neleiskite, kad šie apribojimai išpraustų jus į kūrybinius rėmus – jei manote, kad galutinis rezultatas vertas kur kas didesnės apimties, nedvejokite!

Publikavimo vietos, jų specifika

Derėtų suvokti vieną esminę detalę: internete pristatytas skaitmeninis turinys *randamas* pačių žiūrovų, klausytojų ir skaitytojų – jie jo aktyviai ieško. Pavyzdžiui, jei kas nori žiūrėti filmuką apie regiono biblioteką, – vadinasi, prieš tai jis jo aktyviai ieškojo. Tai yra pagrindinis skirtumas nuo iki šiol mums žinomų sklaidos kanalų – jais informacija mus pasiekia labiau pagal jos leidėjų norus.

Todėl turite padaryti viską, kad jūsų turinį būtų lengva rasti bei kad jį rastų būtent tie vartotojai, kuriems jis aktualus.

Skaitmeninis turinys internete skelbiamas pagal tam tikras taisykles, ir jų reikia griežtai laikytis, priešingu atveju rizikuojate tiesiog likti nepastebėti. Žemiau išdėstomi dalykai, į kuriuos reikėtų atkreipti dėmesį.

- **Pavadinimas.** Visada reikia nurodyti skelbiamo turinio pavadinimą – ar tai būtų straipsnis, ar filmukas, ar nuotrauka, ar jų albumas. Šis pavadinimas turi itin aiškiai nusakyti, apie ką yra skelbiamas turinys, pagal jį žiūrovams bus lengviau rasti medžiagos dominančia tema.
- **Aprašymas, santrauka.** Pateikite trumpą skelbiamos medžiagos aprašymą – nesileiskite į smulkias detales, tačiau paminėkite kelis įdomius faktus ar dar ką nors, kas sudomintų žiūrovą.
- **Raktiniai žodžiai (tags).** Skirkite laiko raktiniams žodžiams – tam tikram žodžių rinkiniui, „prisegamam“ prie skelbiamo turinio. Dėl jų skaitmeninis turinys bus randamas per paiešką. Pavyzdžiui, filmukas „Bibliotekos katinas“ gali turėti tokius raktinius žodžius: *katinas, siamo, gyvūnai, katė, zoo, naminiai gyvūnai, biblioteka, skaitytojai, laisvalaikis, bendravimas*.
- **Vaizdo įrašų kokybė.** Į publikavimo svetaines (youtube, vimeo) kelkite kuo geresnės kokybės medžiagą – šios svetainės turi vidinius konverterius, suspaudžiančius filmukus iki reikiamo dydžio. Tad kuo geresnės kokybės medžiagą įkelsite, tuo geriau ji atrodys suspausta.
Jei skelbiate filmuką savo svetainėje (pavyzdžiui, pateikiate nuorodą jį parsisiųsti), sumažinkite jį iki pusės PAL rezoliucijos (384x288px, ~1 MB/s duomenų srauto).

Internetinis turinys gali būti platinamas daugybe įvairių būdų, dažnai – keliais iš jų. Jūsų tikslas yra pasiekti kuo platesnę auditoriją bei savo produktą žiūrovui „pakišti po nosimi“. Jei tai yra straipsnis – stenkitės, kad jis būtų kuo aktualesnis skaitytojui (juos galite publikuoti prieinamose svetainėse savo regionuose arba, jei tema tikrai aktuali, nepabijokite pasiūlyti nacionalinio dydžio žinių portalams: lrytas.lt, alfa.lt, delfi.lt ir kt.).

Štai keli populiariausi kanalai, kur galite kelti savo vaizdo filmukus, garso įrašus, nuotraukas:

www.youtube.com – šis internetinis vaizdo medžiagos portalas šiuo metu yra didžiausias pasaulyje: jei vienas asmuo sugalvotų peržiūrėti visus šiuo metu skelbiamus vaizdo klipus, jam prireiktų 1000 metų. Kol jūs skaitėte šį sakinį, ten buvo įdėta dar apie 72 val. naujos medžiagos.

Jūs puikiai suvokiate, kokią auditoriją galite pasiekti skelbdami savo turinį šioje svetainėje. Tai universalialiausia iš panašaus pobūdžio svetainių – čia galite skelbti ir muzikinį klipą, ir informacinį siužetą. Youtube galime atrasti ir patys patalpinti video filmukus. Pasirinkimo spektras labai platus, nes puslapis prieinamas visiems norintiems, tereikia užsiregistruoti. Čia galime atrasti dainų video klipus, filmų ištraukas, humoristinius mėgėjiškus klipukus, jaunų menininkų darbus ir t.t.

vimeo

www.vimeo.com – šią panašaus pobūdžio svetainę mėgsta kiek kūrybingesnė auditorija. Čia patartina dėti grožinius, estetinius, meninius kūrinius, vaizdo ar garso klipus. Vimeo puslapis skirtas nekomerciniams video filmukams. Vimeo daugiausia atrasime kūrybiškų, netradicinių filmukų, dažniausiai jaunų dar nežinomų kūrėjų.

www.soundcloud.com – skirtas garso įrašų talpinimui ir paieškai. Juo dažniausiai naudojasi muzikantai, kurie nori pavišinti savo kūrybą, sulaukti komentarų, įvertinimų, o taip pat ir tie kurie domisi garso kūrimu ar ieško tinkamų garso takelių savo video filmukams.

flickr®

www.flickr.com – skirtas bendravimui su žmonėmis bei dalinimuisi nuotraukomis, istorijomis, komentarais. Įkėlę nuotraukas į Flickr, lengvai galite dalintis jomis per kitus tinklapius, tokius kaip facebook, twitter. Jūs galite pasirinkti, ar norite platinti savo nuotraukas ar dalintis tik su draugais. Daugiausia šiame pulsapyje rasime nuotraukų, tačiau galime įkelti ir filmukus.

www.picasaweb.google.com – skirtas dalinimuisi nuotraukomis su draugais ar platinant jas viešai. Į Picasą žiniatinklį įkelti nuotraukas labai patogu, nes tai galima padaryti trimis žingsniais. Taip pat jos išskirtinumas – sąsaja su nuotraukų koregavimo programa, kurią galite nemokamai parsisiųsti ir įsidięgti savo kompiuteryje. Patogu ir greitai koreguotas nuotraukas tiesiai iš programos patalpinti žiniatinklyje.

Graži tu mano

Gyvoji krašto enciklopedija

Pagrindinis mūsų tikslas susikurti žymą interaktyviame žemėlapyje, esančiame www.grazitumano.lt puslapyje. Kurią turėtume papildyti vaizdo, garso įrašais, nuotraukomis bei straipsniais. Kad galėtume papildyti vaizdo bei garso įrašais, turime juos prieš tai įkelti į ankščiau paminėtus Youtube, Vimeo, Soundcloud puslapius.

Žemėlapis www.grazitumano.lt puslapyje yra pasiekiamas per kairį šoninį meniu paspaudus rubriką „Žemėlapis“.

Žemėlapis taip pat yra pasiekiamas per lengvai įsimenamą nuorodą www.grazitumano.lt/map Naują maršrutą ir naują žymą gali kurti tik www.grazitumano.lt registruotas naudotojas. Tačiau jau esančias užpildytas žymas gali peržiūrėti bet kuris vartotojas. Jūsų įkeltas skaitmeninis tūrinys bus prieinamas dar didesnei, bei tikslingesnei auditorijai.

Žymų žemėlapyje filtravimas atliekamas pasirinkus žymų filtravimo lauką „Žymos...“ bei krentančiame meniu pasirinkus norimas žymų kategorijas. Taip pat galima pasirinkti „Rodyti visas žymas“ arba „Paslėpti visas žymas“.

Spustelėjus ant žymos pasirodo pirminis jos aprašymas. Paspaudus ant nuorodos „Daugiau apie žymą“ yra atidaromas detalus žymos informacijos aprašymas.

Asmeninės svetainės – tokią, tikėtina, turi arba gali nesunkiai susikurti ir jūsų bendruomenė. Jos pranašumas tas, kad čia galite dėti bet kokią jums aktualią medžiagą – tiek vaizdo, tiek garso klipus, straipsnius, katalogus ir pan.

Vis dėlto ji turi ir minusą – lankytojų, t. y. žiūrovų, srautą jums teks kurti patiems. Tai galite padaryti dalydami svetainės nuorodą draugams, skelbdami ją kitose interneto vietose ir pan.

Daugeliu atvejų geriausias sprendimas yra informacijos publikavimas keliose svetainėse – taip pasieksite daugiau žiūrovų.

Komentarami ir jų reikšmė

Internetinės erdvės lazda turi du galus – jūs iškart gaunate atgalinį ryšį, t. y. vartotojų nuomonę, apie savo produktą. Ta nuomonė ne visada gali būti tik gera – jūsų reakcija į ją priklausys nuo to, kaip sugebate reaguoti į kritiką. Štai keli patarimai bendraujant internetinėje erdvėje.

- Niekada nepalikite neperžiūrėtų komentarų – dažnai juose užduodami klausimai, siūlomi pataisymai, galima rasti sveikos kritikos.
- Niekada nepalikite neatsakytų komentarų! Parodykite, kad domitės savo kūrinio poveikiu, atsakykite į žiūrovų ar skaitytojų klausimus, pateikite savo kontaktus, jei jų prašoma.
- Pernelyg jautriai nereaguokite į užgaulius komentarus – komentavimo sistemos yra prieinamos visiems lankytojams, nepaisant jų intelekto ir kultūros.
- Nesiginčykite su išsišokstančiais lankytojais – vieną kartą konkrečiai atsakykite į išsakytas mintis, bet nesivelkite į tolesnius provokavimus.

Kaip jau minėjome, komentarai gali būti puikus šaltinis, kuriuo remdamiesi bei atsižvelgdami į lankytojų lūkesčius galite pagerinti savo būsimų kūrinių kokybę, kurti aktualesnį turinį ar sugalvoti naujų būdų, kaip pasiekti reikiamus rezultatus, pasinaudojant internetine erdve.

Vaizdo kūrinio įkėlimas į www.youtube.com

Naujo vartotojo sukūrimas, prisijungimas.

Norėdami įkelti filmukus į You Tube pirmiausia turite susikurti paskyrą. Tai galite padaryti paspaudę ekrano viršuje, dešinėje pusėje „Sukurti paskyrą“. Atsidarius naujam langui turėsite užpildyti lentelę (pav 1).

Pradėkite darbą su paskyra

El. pašto adresas:

Naudotojo vardas:

Naudotojo vardą gali sudaryti raidės nuo A iki Z arba skaičiai nuo 0 iki 9
[Patikrinti galimumą](#)

Vietovė:

Gimimo data:

Lytis: Vyras Moteris

Leisti kitiems rasti mano kanalą „YouTube“, jei jie turi mano el. pašto adresą

Norėčiau gauti su produktu susijusius el. pranešimus, kurie „YouTube“ manymu, mane domintų

Toliau peržiūrėkite „Google“ paslaugų teikimo sąlygas ir „YouTube“ naudojimo sąlygas:

Naudojimo sąlygos:

1. Your Acceptance

Jums nepriklausančios medžiagos įkėlimas yra autorių teisių ir įstatymo pažeidimas. Jei įkelsite jums nepriklausančią medžiagą, jūsų paskyra bus ištrinta.

Toliau spustelėdami „Sutinku“, sutinkate su „YouTube“ naudojimo sąlygomis, „Google“ paslaugų teikimo sąlygomis ir [privatumo politika](#).

Naujos paskyros sukūrimas. Pav 1.

Susikūrus naują paskyrą galėsite įkelti filmukus. Paspaudus viršuje, dešinėje pusėje esantį mygtuką „Įkelti“ atsidarys įkėlimo langas, kuriame turite du pasirinkimus, įkelti filmuką esantį jūsų kompiuteryje arba iš karto filmuoti per web kamerą, šalia šios lentelės rasite nurodymus, kokio dydžio ar trukmės gali būti jūsų filmukas:

- Didelė raiška
- Iki 2GB dydžio
- Iki 15 min trukmės
- Formatų įvairovė

Ieškoti

Naršyti

Įkelti

Vaizdo įrašo failo įkėlimas

Įkelti vaizdo įrašą arba [Įrašas internetine vaizdo kamera](#)

Nuvilkite vaizdo įrašus į bet kurią puslapio vietą.

Vaizdo įrašai gali būti...

- Didelė raiška
- Iki 2 GB dydžio.
- Iki 15 min. trukmės.
- Formatų įvairovė

Tiesioginiai įkėlimai „YouTube“
Ar žinojote, kad galite tiesiogiai iš mobiliosios įrangos įkelti vaizdo įrašus? [Sąranka](#) | [Sužinokite daugiau](#)

Išplėstinis vaizdo įrašų įkėlimas
Didelių (> 2 GB) failų įkėlimas (reikia „Java“) palaikomas. [Išbandykite dabar](#)

Svarbu: Neįkelkite pramotivacinių vaizdo įrašų, kurie gali būti laikomi nusikaltimu, nebent tai būtų parodymas.

Vaizdo įrašo įkėlimas. Pav 2.

Paspaudus „įkelti vaizdo įrašą“ turėsite pasirinkti filmuką kompiuteryje, kurį norite įkelti. Prasidės įkėlimas ir atsidarys lentelė, kurioje turėsite nurodyti papildomą informaciją apie jūsų įkeliamą filmuką (Pav 3):

- Aprašymą
- Žymą
- Priskirti konkrečiai kategorijai
- Nurodyti privatumą: vieša (gali žiūrėti visi), neįtraukta į sąrašą (gali žiūrėti turintys nuorodą), privatus (gali žiūrėti tik konkretūs „YouTube“ naudotojai).
- Licenziją (autorystės teises), jeigu nurodysite „Creative Commons“, jūsų medžiaga galės naudotis kiti, bet turės nurodyti, jus kaip autorių.
- Bendrinimo parinktis (jei pasirinksite, kad jūsų filmuką gali matyti, tik turintys nuorodą, turėsite įvesti el.pašto adresus)

Kai filmuko įkėlimas bus baigtas pamatysite tokį užrašą:

 Netrukus jūsų vaizdo įrašas bus tiesiogiai rodomas šiuo adresu:
<http://www.youtube.com/watch?v=GillGEG-l6bU>

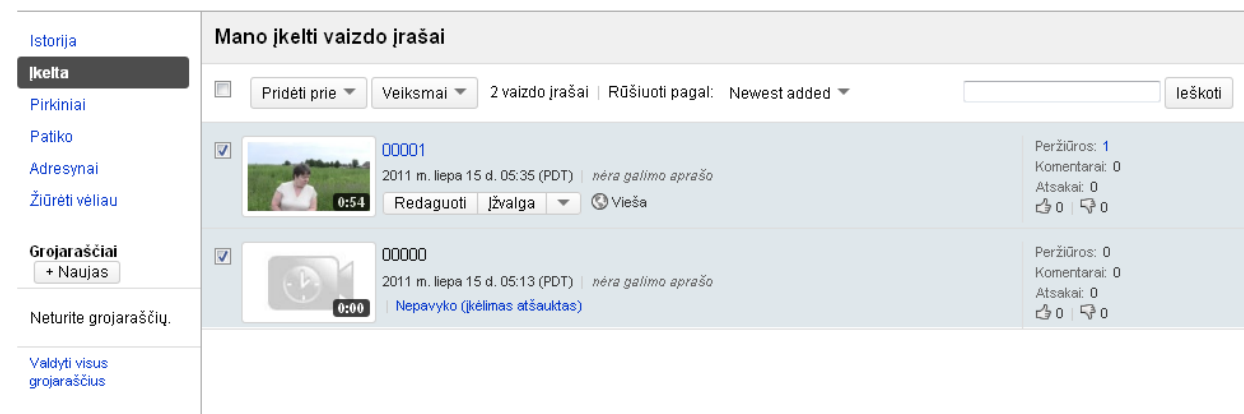
Įkėlimo eiga: 100% [Išsami įkėlimo informacija](#)

Pežiūra:

Apdorojama 100% — Apdorojimas baigtas

Paspaudus apačioje, dešinėje esantį „mano vaizdo įrašai“ galėsite pamatyti savo įkeltus filmukus, juos galėsite ištrinti, keisti viešumą ir licenziją, visa tai rasite išskleidę „veiksmus“.

Mano vaizdo įrašai ir grojaraščiai

The screenshot shows a user interface for managing videos. On the left is a navigation menu with options like 'Istorija', 'Įkelta', 'Pirkiniai', 'Patiko', 'Adresynai', 'Žiūrėti vėliau', 'Grojaraščiai', and 'Neturite grojaraščių'. The main area is titled 'Mano įkelti vaizdo įrašai' and contains a list of two videos. Each video entry includes a thumbnail, a duration (0:54 and 0:00), a title (00001 and 00000), a date (2011 m. liepa 15 d. 05:35 (PDT)), and a description (' nėra galimo aprašo'). There are also buttons for 'Redaguoti', 'Įžvalga', and 'Vieša'. On the right side of each video entry, there are statistics: 'Peržiūros: 1' and 'Komentarai: 0' for the first video, and 'Peržiūros: 0', 'Komentarai: 0', and 'Atsakai: 0' for the second. A search bar and 'Ieškoti' button are at the top right.

Pav 3.

Vaizdo kūrinio įkėlimas į www.vimeo.com

Naujo vartotojo sukūrimas, prisijungimas.

Norėdami įkelti filmukus į Vimeo pirmiausia turite susikurti paskyrą. Tai galite padaryti paspaudę „Join vimeo“.

Paspaudus, jūsų paklaus, kuriuo Vimeo norite naudotis, šiuo atveju rinkimės nemokamą, tad paspauskime mygtuką, sesantį žalio fono apčioje „Sing up for Basic“.

The screenshot shows a sign-up page titled 'Which Vimeo is right for you?'. It presents two options: 'Basic' and 'Plus'. The 'Basic' option is highlighted with a green background and a 'Free!' badge. It lists features such as 'High quality video', '500MB/week upload space', and '3 albums, 1 group, 1 channel'. The 'Plus' option has a blue background and a 'Start your 30-day free trial!' badge. It lists features like 'Even higher quality video', '5GB/week upload space', and 'Unlimited HD uploading'. Both options have a 'Sign up for [option] >' button at the bottom.

Tuomet jums reikės užpildyti naujai atsiradusią lentelę, nurodant vardą ir pavardę, elektroninio pašto adresą, bei slaptažodį, bei uždėti varnelę, kad sutinkate su naudojimosi taisyklėmis, visa tai užpildžius spauskite mygtuką „Join Vimeo“.

Join Vimeo
or Log In

First & Last Name
|

Email
|

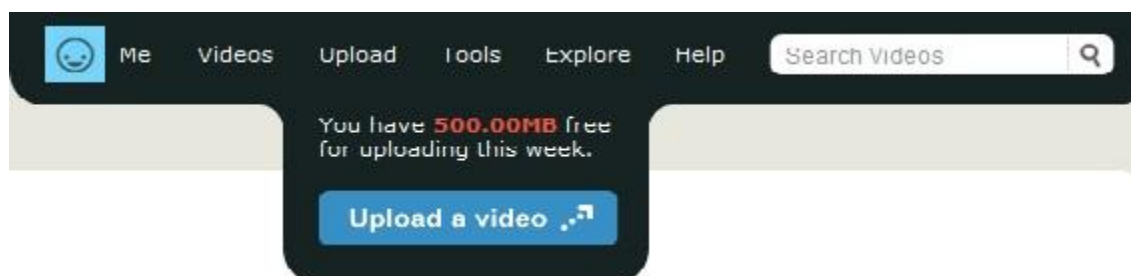
Password
|

I understand and agree with Vimeo's [Terms of Service](#)

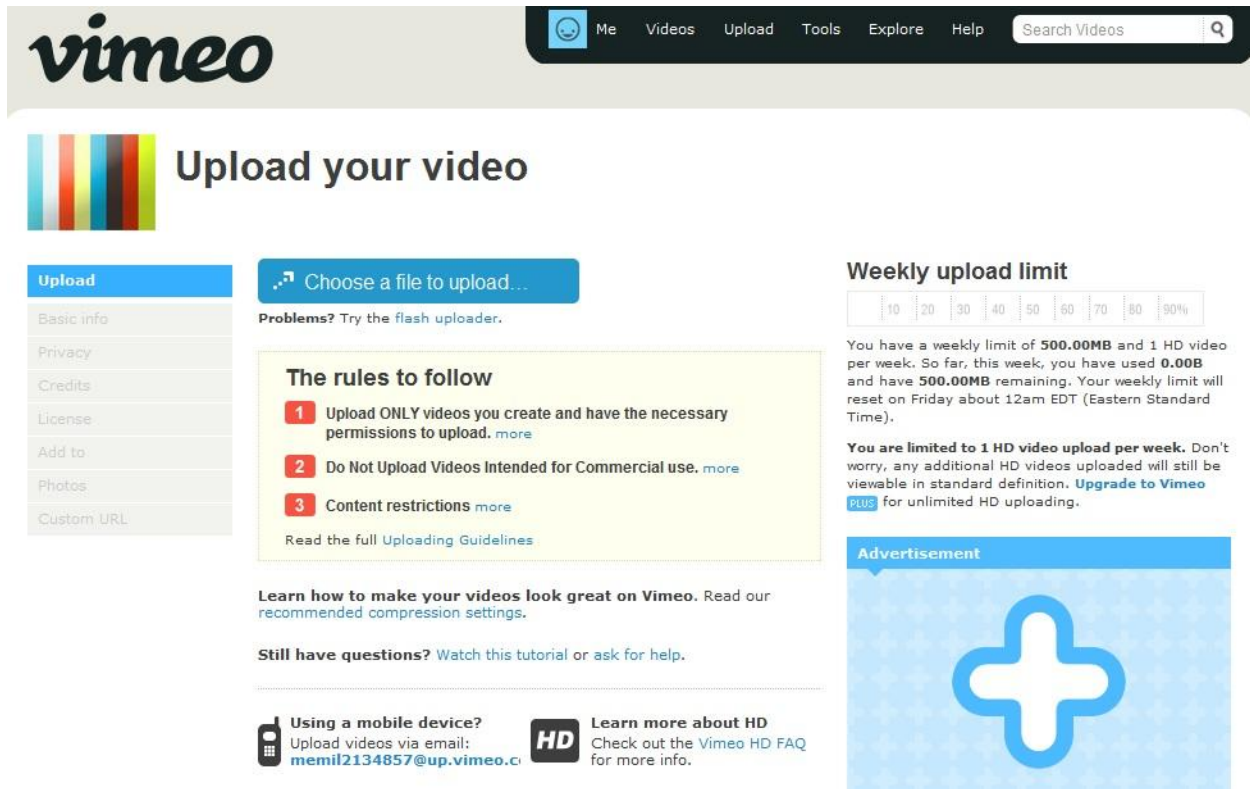
Join Vimeo

Prisijungus jūsų paprašys patvirtinti elektroninį paštą, kurį nurodėte. Į savo elektroninį paštą gausite laišką su nuoroda, kurią paspaudę pateksite į Vimeo puslapį ir taip el.paštas bus patvirtintas.

Dabar jau galėsite įkelti video filmukus. Ekranu viršuje, dešinėje pusėje rasite mygtuką „Upload“, jį paspaudus išsiskleis lentelė ir atsiras mygtukas „Upload a video“.

Paspaudus „Upload a video“ atsivers naujas langas, kuriame rasite mygtuką „Choose a file to upload..“ (Pav 4). Paspaudus turėsite rasti filmuką esantį jūsų kompiuteryje.

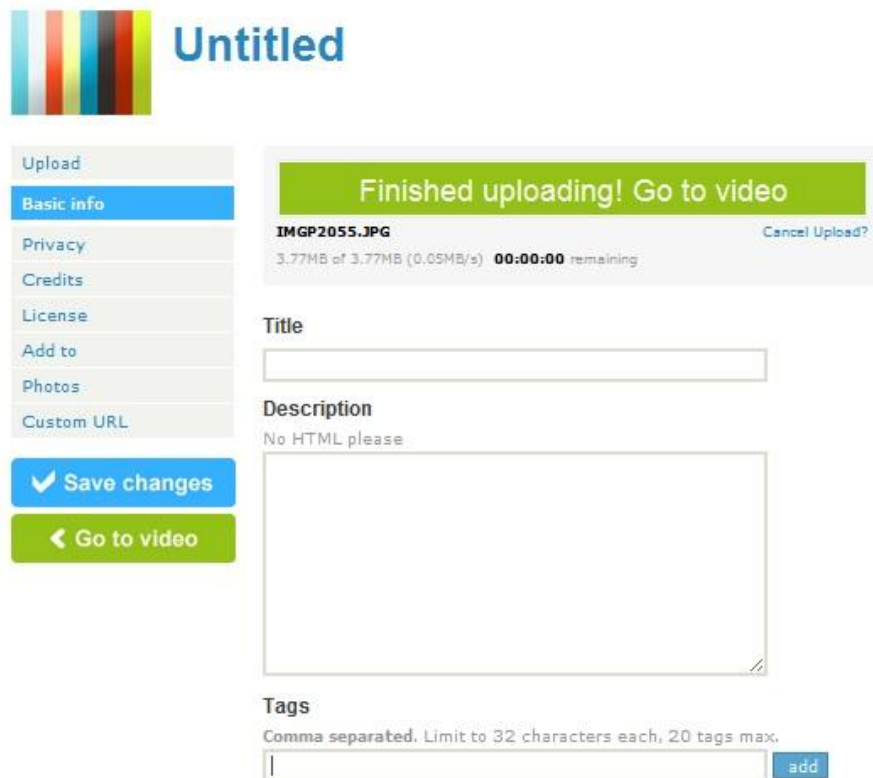
The screenshot shows the Vimeo website's upload interface. At the top, the Vimeo logo is on the left, and navigation links (Me, Videos, Upload, Tools, Explore, Help) and a search bar are on the right. The main heading is "Upload your video" with a colorful bar icon. Below this, there's a "Choose a file to upload..." button. A sidebar on the left lists options: Upload, Basic info, Privacy, Credits, License, Add to, Photos, and Custom URL. The central area contains "The rules to follow" with three numbered points: 1. Upload ONLY videos you create and have the necessary permissions to upload. 2. Do Not Upload Videos Intended for Commercial use. 3. Content restrictions. To the right, a "Weekly upload limit" section shows a progress bar at 0% and text stating a 500.00MB weekly limit with 1 HD video allowance. An advertisement for a mobile app is also visible.

Pav 4.

Kai jūsų filmuko įkėlimas bus baigtas atsiras užrašas „Finished uploading. Go to video” (Pav 5). Norėdami peržiūrėti savo filmuką, turėsite paspausti kairėje, žaliame fone esantį mygtuką „Go to video” (pav 6), čia galėsite peržiūrėti ne tik naujai įkeltą filmuką, bet ir kitus jūsų įkeltus filmukus, juos pasirenkė dešinėje pusėje, tačiau prieš tai galite nuryti papildomą informaciją apie filmuką:

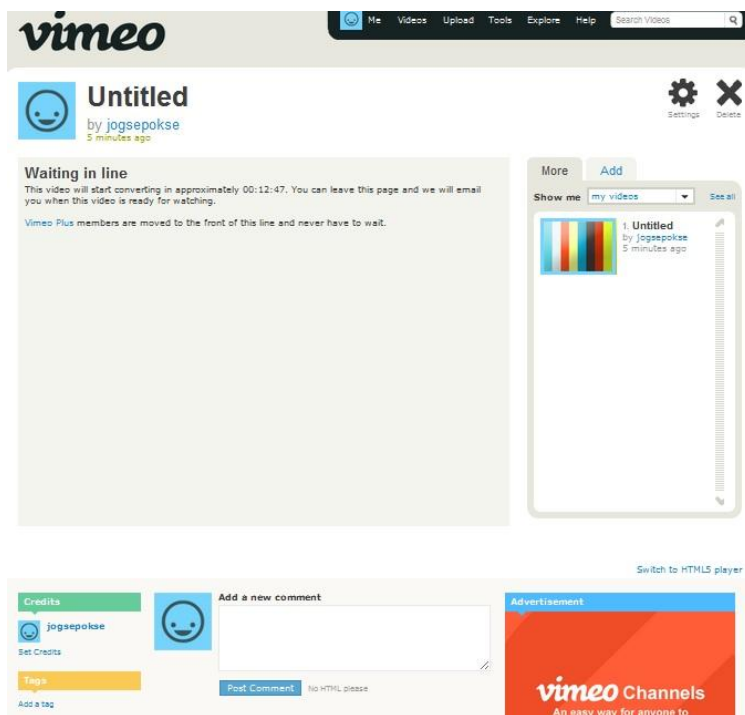
- Pavadinimą
- Aprašymą
- Žymą

Įvedus papildomą informaciją reikia užsaugoti pakeitimus, paspaudžiant kairėje, mėliname fone esantį mygtuką „Save changes”.

The screenshot shows the Vimeo upload interface. At the top left is a colorful logo and the word "Untitled". A sidebar on the left contains a menu with options: Upload, Basic info (selected), Privacy, Credits, License, Add to, Photos, and Custom URL. Below the menu are two buttons: "Save changes" and "Go to video". The main area features a green banner that says "Finished uploading! Go to video". Below this, the file name "IMG2055.JPG" is shown with a "Cancel Upload?" link. Progress information indicates "3.77MB of 3.77MB (0.05MB/s) 00:00:00 remaining". There are input fields for "Title" and "Description" (with a "No HTML please" note). A "Tags" section includes a note "Comma separated. Limit to 32 characters each, 20 tags max." and an "add" button.

Pav 5.

The screenshot shows the Vimeo video player interface. The top navigation bar includes "Me Videos Upload Tools Explore Help" and a search bar. The video title is "Untitled" by "jogsepokse" (5 minutes ago). A "Waiting in line" message states: "This video will start converting in approximately 00:12:47. You can leave this page and we will email you when this video is ready for watching. Vimeo Plus members are moved to the front of this line and never have to wait." A "More" dropdown menu is open, showing "Add" and "my videos". The video player area is empty. At the bottom, there is a "Credits" section for "jogsepokse", a "Tags" section, a "Post Comment" button, and an advertisement for "vimeo Channels". A "Switch to HTML5 player" link is also visible.

Pav 6.

Vaizdo kūrinio įkėlimas į www.soundcloud.com

Naujo vartotojo sukūrimas, prisijungimas.

Norėdami įkelti garso įrašus į Soundcloud turite prisiregistruoti. Tai galite padaryti paspaudę mygtuką „Sign up“, turėsite užpildyti tokias grafas: el.pašto adresą, slaptažodį ir uždėti varnelę, kad sutinkate su naudojimosi sąlygomis ir tuomet spausti apačioje esantį „sign up“.

Sign up

 With Facebook By signing in you accept our terms of use.

Log in

Sign up

What's your email address?

Choose a password

Re-type password

Yes, send me useful news about SoundCloud

I agree to the [Terms of Use](#) of SoundCloud

Cancel

Sign up

Naujai atsiradusioje lentelėje jums reikės įvesti:

- Naudotojo vardą
- Prisegti savo nuotrauką
- Vardą, pavardę, miestą, šalį
- Kuo užsiimate

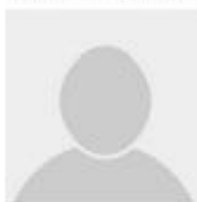
Įvedus visą informaciją spauskite apačioje, dešinėje esantį mygtuką „done“.

Welcome, make yourself comfortable

- 1** Choose a username This can be your first and last, company or artist name, e.g. "Elvis Presley"

Your profile page will be at:
<http://soundcloud.com/user4218099>

- 2** We're sure you have a nice picture, why not upload it?

Upload a new image

- 3** Who are you?

What's your first name?

...and last name?

The city you live in

... is in this country

Choose your country

- 4** What keeps you busy? (Max 3)

Musician/Artist/Producer/Band

Studio/Mastering/Agency

Label/Publisher

Booker/Promoter/Venue

Press/Blogger/Podcaster/Media

DJ/Radio Host

Fan/Listener

Other

Skip this step

Done

Tuomet jūsų paprašys patvirtinti elektroninį paštą, kurį nurodėte. Gausite laišką į el.paštą su nuoroda, ją papaudus pateksite į soundcloud puslapį ir el.paštas bus patvirtintas, taps aktyvūs šie mygtukai:

Galite pasirinkti „Upload”, jei norite įkelti garso įrašą iš savo kompiuterio arba „Rec” jei norite įrašinėti garsą per kompiuterį (pav 7). Galimi formatai: AIFF, WAVE, FLAC, OGG, MP2, MP3, AAC.

Upload & Share Any Sound

We support AIFF, WAVE, FLAC, OGG, MP2, MP3, AAC files.

Pav 7.

Įkeldami garso įrašą taip pat galite nurodyti papildomos informacijos:

- Pavadinimą (būtinai)
- Paveiksluką/aprašymą
- Tipą/žanrą
- Žymą
- Pasikeisti licenzijos teises (originaliai bus nurodyta, kad visos teises saugomos)
- Bus prieinamas viešai ar privatus

Upload & Share Any Sound

Upload completed Transcoding completed

Info

Title

Remark: <http://soundcloud.com/user4210092/kalimba>

Image

Type

Tags | Separate with spaces or use quotation marks (e.g. "spoken word") – limited to 30

Selected License: All Rights Reserved

[▶ Show more options](#) | Add a buy or video link and more metadata

Settings

Public | This track is currently available to everyone

Private

Advanced settings:

✗
Downloads disabled
Click to enable

✓
Widget enabled
For anybody

✓
Apps enabled
Click to enable

[▶ Privacy settings](#) | For comments and stats

Make it personal

This note will be shared on SoundCloud and other networks you're connected to. 105

My new sounds

Activate Facebook Activate Twitter Activate Tumblr

Kai garso įrašas bus sėkmingai įkeltas pamatysite tokį vaizdą:

Vaizdo kūrinio įkėlimas į www.flickr.com

Naujo vartotojo sukūrimas, prisijungimas.

Norėdami įkelti nuotraukas į Flickr turite prisiregistruoti, tai galite padaryti paspaude viršuje dešinėje esantį mygtuką „sign up“.

Atsidarys naujas langas, kuriame turėsite pasirinkti per ką norite registruotis: Yahoo, Facebook ar Google. Aptarkime prisijungimą per Google (kiti prisijungimai analogiški).

The image shows the Yahoo! sign-in interface. At the top, it says "Sign in to Yahoo!". Below this are two input fields: "Yahoo! ID" and "Password". The "Yahoo! ID" field has a yellow border and a placeholder example "(e.g. free2rhyme@yahoo.com)". Below the password field is a checkbox labeled "Keep me signed in (Uncheck if on a shared computer)". A yellow "Sign In" button is positioned below the checkbox. Underneath the button are links for "I can't access my account" and "Help". A horizontal line with "OR" in the center separates this section from the "Sign in with:" section. This section contains two buttons: "Facebook" with the Facebook logo and "Google" with the Google logo. Below these buttons is a link for "Don't have a Yahoo! ID?" and a "Create New Account" button.

Pav 8.

Paspaudus mygtuką „Google” atsiras lentelė, kurioje turėsite prisiregistruoti prie savo el.pašto. Jūsų paklaus ar sutinkate, kad iš jūsų Google profilio būtų imama informacija panaudojimui Flickr. Paspaudus mygtuką „Allow” atsidarys lentelė (pav 9), kurioje turėsite užpildyti šias grafas:

- Vardą/pavarde
- El.paštą
- Naudotojo vardą Flickr aplinkoje
- Gimimo datą

Viską užpildę spausite „Continue”.

Yahoo! | Help

Already have a Yahoo! ID?

OR

Just one more step...

Name

Email

gintare.rakickaite@gmail.com

Choose your Flickr screen name

You can change it later and spaces are fine.

Birthday

By clicking the "Continue" button below, I certify that I have read and agree to the [Yahoo! Terms of Service](#) and [Yahoo! Privacy Policy](#), and to receive account related communications from Yahoo! electronically.

Pav 9.

Prisiregistravus atsiranda papildoma meniu juosta:

Home

You ▾

Organize & Create ▾

Contacts ▾

Groups ▾

Explore ▾

Upload

Paspaudus dešinėje „Upload“, išmes tokią lentelę:

Upload to Flickr

You've used **0%** of your 300 MB photo limit and 0 of your 2 video limit this month. [Upgrade?](#)

Step 1:

Choose photos and videos NEW

Note: Videos are limited to 90 seconds in length, and 150MB in filesize. [Learn more...](#)

Step 2:

Upload

Step 3:

Add titles, descriptions, tags or add to a set

Paspaudus „Choose photos and videos“ turėsite pasirinkti nuotraukas ar video filmukus esančius jūsų kompiuteryje, kuriuos norite įkelti. Įkėlus nuotraukas turėsime nustatyti privatumą.

Pasitikrine ar tinkamus failus parinkome (pavadinimų sąrašą matysime lentelėje), spausime „Upload photos and videos“ (pav 10).

Upload to Flickr

You've used **0%** of your 300 MB photo limit and 0 of your 2 video limit this month. [Upgrade?](#)

File	Size	Remove?
IMGP2055.JPG	3.77 MB	

1 file [Add More](#) **Total: 3.77 MB**

Set privacy / [Show more upload settings](#)

Private (only you see them)

Visible to Friends

Visible to Family

Public (anyone can see them)

Upload Photos and Videos

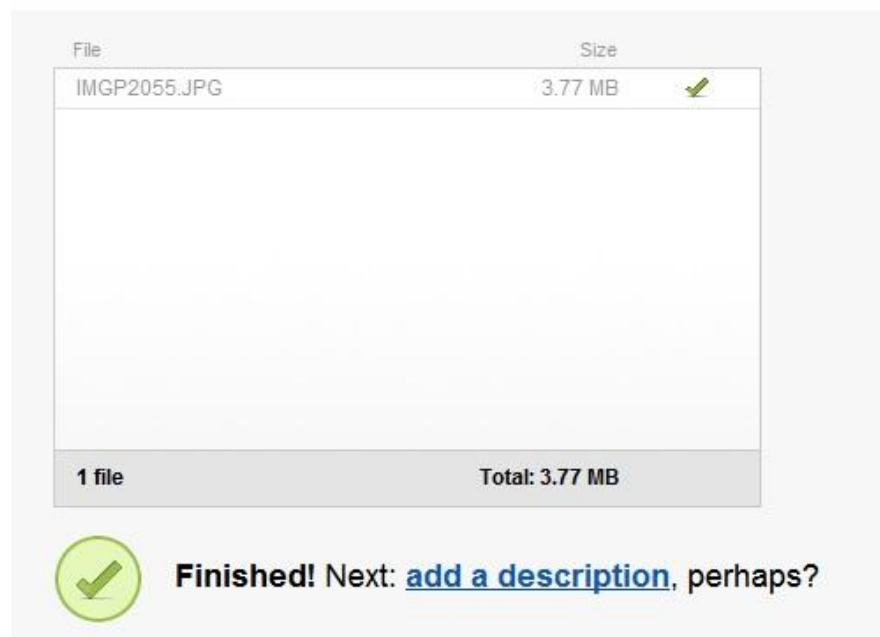
Or, [cancel](#) and go to Your Photostream.

Pav 10.

Kai nuotraukos bus įkeltos atsiras užrašas „Finished“ ir dar mūsų paklaus ar norime pridėti aprašymą „add a description“ (pav 11).

Upload to Flickr

You've used **0%** of your 300 MB photo limit and 0 of your 2 video limit this month. [Upgrade?](#)

Pav 11.

Paspaudus „add a description” atsiranda nauja lentelė (pav 12), kurioje galime:

- Priskirti žymą/ sukelti į kolekciją
- Įvesti pavadinimą
- Sukurti aprašymą
- Įvesti žymą

Kai viskas užpildyta spaudžiame, apačioje esantį mygtuką „Save”.

Describe this upload

Or, [open in Organizer](#) for more fine-grained control.

Batch operations

Add Tags [?](#)

Add to a Set [Create a new Set...](#)

You don't have any sets yet

Titles, descriptions, tags

Title:

IMGP2055

Description:

Tags:

This is private. [Change?](#)

[Create Prints at Snapfish](#)

Or, [save and edit this photo with Ploink](#).

Pav 12.

Sėkmingai įkėlus matysime tokį vaizdą:

 Your photostream 1 item / 0 views

[Sets](#) [Galleries](#) [Tags](#) [People](#) [Archives](#) [Favorites](#) [Popular](#) [Profile](#)

IMGP2055

[Click here to add a description](#)

  Only you can see this photo ([edit](#))

Uploaded on Jul 15, 2011 | [Delete](#)

0 comments

Vaizdo kūrinio įkėlimas į www.picasaweb.google.com

Naujo vartotojo sukūrimas, prisijungimas.

Įkelti nuotraukas į picasa žiniatinklį galime dviem būdais, tiek per picasa programą esančią mūsų kompiuteriuose, tiek turėdami google profilį.

Susikurti google profilį galite, jeigu naudojate gmail elektroniniu paštu.

- Susikūrus google profilį norėdami įkelti nuotraukas turime paspausti viršuje esantį mygtuką „nuotraukos“, pateksime į naują langą, kurio viršuje rasime mygtuką „siųsti“:

- Atsidarys langas, kuriame matysime tokį užrašą:

Nuvilkite nuotraukas čia

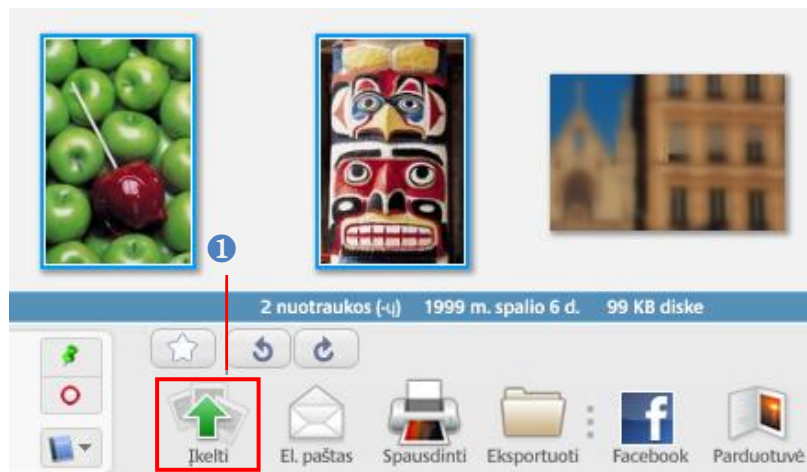
Arba, jei pageidaujate...

Pasirinkite nuotraukas iš savo kompiuterio

- Paspaudus mygtuką atsidarys naujas langas, kuriame pasirinksim nuotraukas iš savo kompiuterio, kurias norime įkelti.
- Pasibaigus įkėlimui apačioje, dešinėje pusėje spausime mygtuką „ok“ ir mūsų albumas ar nuotrauka bus įkelta.

Plačiau aptarkime įkėlimą per programą esančią mūsų kompiuteryje:

- Nuotraukų lauke kairiuoju pelės mygtuku pažymime nuotraukas, kurias norime įkelti į programos **Picasa** žiniatinklio albumą, ir užduočių juostoje paspaudžiame mygtuką „Įkelti“.

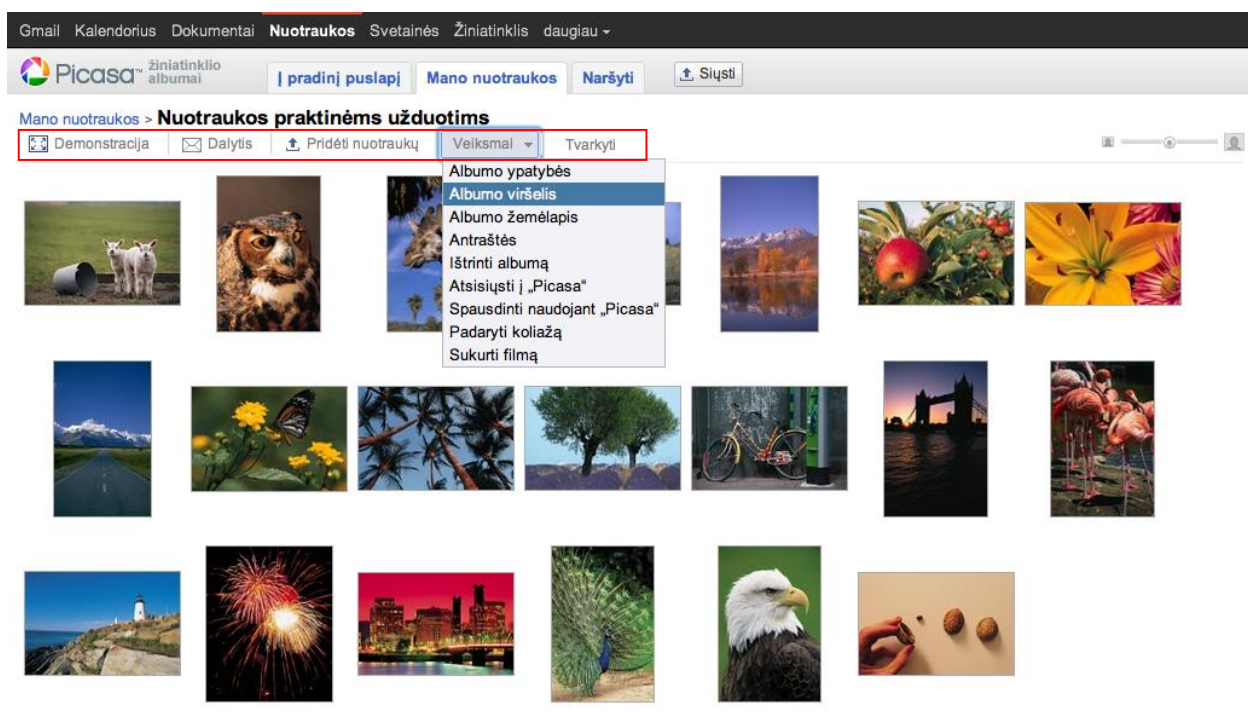
Pav 13.

- Mūsų paprašys prisijungti google profilio, tai padarysime įvedę savo elektroninio pašto vartotojo vardą ir slaptažodį, jei sutiksime su naudojimosi taisyklėmis google profilis bus sukurtas automatiškai. Reikės dar kartą paspausti mygtuką „įkelti“ ir mums atsidarys prisijungimo lentelė, reikalaujanti slaptažodžio iš naujo, jei esame prieš tai susikūrę profilį, tokią lentelę pamatysime iš karto.

Pav 14.

- Sekantis žingsnis bus papildomų nustatymų įvedimas įkeliant (Pav 14): albumo pavadinimas, aprašymas, nuotraukų dydis (galime sumažinti arba kelti originalaus dydžio, bet tai užtruks daugiau laiko), privatumas (turėsime nurodyti, kas gali matyti mūsų nuotraukas).
- Viską užpildę spausime mygtuką, esantį lentelės apačioje „įkelti“. Atsidarys nauja lentelė rodanti įkėlimo procesą, čia matysime įkeltus į žiniatinklį albumus, kol jie nebus ištrinti iš sarašo, tai galime padaryti paspaudę mygtuką „valyti“. Kai albumas bus įkeltas, mes iš karto galime jį peržiūrėti savo google profilyje internete, paspaudę mygtuką „peržiūrėti internete“.
- Norėdami peržiūrėti albumą, dalytis nuotraukomis, pridėti daugiau nuotraukų, keisti albumo ypatybes, albumo viršelį ir t.t., galėsime tai padaryti būdami google profilio aplinkoje, šiuos žingsnius atrasime viršuje esančioje pasirinkimų juostoje (Pav 15):

Pav 15.

Vaizdo kūrinio įkėlimas į interaktyvų žemėlapi

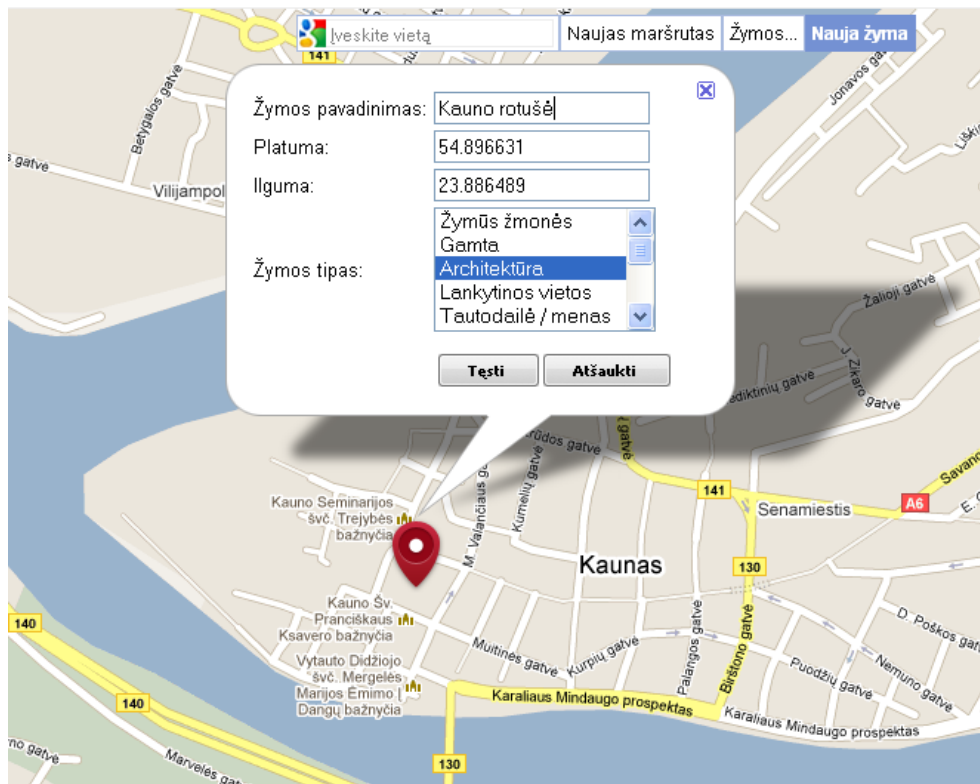
Naujos žymos kūrimas ir turinio redagavimas

Naujos žymos kūrimas:

- Paspaudus mygtuką „Nauja žyma“ arba meniu punktą „Sukurti naują žymą“ atidaromas pirminis informacinis langas, kuriame naudotojas turi įvesti žymos pavadinimą bei gali priskirti vieną iš 11 žymos tipų: žymūs žmonės; gamta; architektūra; lankytinos vietos; tautodailė; menas, tautosaka, tradicijos; renginiai;

kulinarinis paveldas; gyvenvietės; bibliotekos; bendruomenės. Žymos tipą naudotojas galės priskirti arba pakeisti ir sekančiame žingsnyje.

- Nurodytai žymos pozicijai žemėlapyje naudojama raudono balionėlio piktograma. Pele paspaudus žemėlapyje padedama nauja žyma; paspaudus kitoje vietoje, žyma perkeliama į naują vietą. Naudotojas taip pat gali ranka įvesti koordinates, arba perkelti žymą ją pele perstumiant į norimą vietą, arba tiesiog paspausti norimoje žemėlapio vietoje.
- Užpildžius pirminę informaciją reikia paspausti mygtuką „Tęsti“. Sistema patikrina, ar įvestas pavadinimas, ir ar žyma patenka į Lietuvos Respublikos teritoriją.
- Paspaudus „Tęsti“ kitame naršyklės puslapyje atidaroma išsami žymos informacijos tvarkymo forma.
- Jei paspaudžiamas mygtukas „Atsisakyti“, grįžtama į įprastinę žemėlapio peržiūros aplinką, (pelės paspaudimas nepadeda žemėlapyje raudono balionėlio piktogramos).

Pav. 1. Pirminis žymos įvedimo langas

Graži tu mano

Gyvoji krašto enciklopedija

- > Naujienos
- > Straipsniai
- > Žemėlapis
- > Apie „Graži tu mano“
- > Projektai
- > Pagalba vartotojams
- > Autorinės teisės

Naujausias žemėlapiu turinys

Naujausias nuotraukos:

Naujausi vaizdo įrašai:

Naujausi garso įrašai:

 soundcloud

Naujausios žymos:

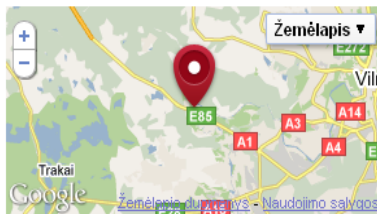
 [Žuvinto rezervatas](#)

Naujausi maršrutai:

[Joninės](#)

Žyma

Pateikite informaciją apie žymą - Grigiškės

Platuma (būtinai)

54.676319

Ilguma (būtinai)

25.081447

Žymos kategorija (būtinai)

☐ Žymūs žmonės	☐ Gamta
☐ Architektūra	☐ Lankytinos vietos
☐ Tautodailė / menas	☐ Tautosaka
☐ Tradicijos / renginiai	☐ Kulinarinis paveldas
☐ Gyvenvietės	☐ Bibliotekos
☐ Bendruomenės	

Aprašymas (būtinai)

Vietovė: Vilniaus miesto sav., Grigiškių sen.

Gyvenvietė

Dar nesukurta

Aprašymą papildantis gražitumano.lt straipsnis

Susiję enciklopedijos straipsniai

Pridėti

Susijusios žemėlapiu žymos

Pridėti

Nuorodos pavadinimas

Susijusios nuorodos

Pridėti

Pav. 2. Žymos detali duomenų įvedimo forma.

Aprašymo lauko pildyme naudotojas:

- Gali keisti žymos poziciją tiek perstumiant pozicijos ikoną, tiek spaudžiant žemėlapyje norimoje pozicijoje, tiek keičiant koordinates rankiniu būdu.
- Gali keisti žymos kategoriją.
- Gali priskirti ne gyvenvietės tipo žymą susijusiai gyvenvietai.
- Gali priskirti pagrindinį www.grazitumano.lt straipsnį.
- Gali susieti žymą su kitais www.grazitumano.lt straipsniais.
- Gali susieti žymą su kitomis žymomis.
- Gali priskirti žymai išorines nuorodas.
- Gali priskirti žymai *media* turinį (nuotraukas, vaizdo įrašus, garso įrašus).

Vietovės priskirimas. Vietovę, kurią sudaro hierarchija: savivaldybė, seniūnija, sistema priskiria automatiškai pagal žymos poziciją. Gyvenvietę galima pasirinkti iš www.grazitumano.lt sukurtų gyvenvietės kategorijos (tipo) žymų, patenkančių į ta pačią savivaldybę, kaip ir kuriamoji žyma. Pasirenkant gyvenvietę galima pasirinkti „dar nesukurta“, kas reiškia, kad dar nėra žemėlapyje reikiamos gyvenvietės tipo žymos. Pagal nutylėjimą, kuriant žymą, prie gyvenvietės yra rodoma „dar nesukurta“.

Vietovė: Ukmergės rajono sav., Siesikų sen.

Gyvenvietė
Dar nesukurta ▼

Pav. 3. Gyvenvietės priskyrimo laukas ne gyvenvietės tipo žymoms

Skaitmeninio turinio pridėjimas:

- Skaitmeniniam turiniui kaupti prie turinio įvedimo laukų yra rodomi turinio sąrašai. Skelbiant nuotraukas ir vaizdo įrašus, parodomos jų piktogramos.
- Prie sąrašo galima pridėti naują elementą užpildant elemento pavadinimą ir priskiriant nuorodą. Elementai gali būti šalinami prie elemento paspaudus raudoną x ženkluką.
- Norint pridėti naują *media* turinį, reikia įvesti jį aprašančią informaciją: pavadinimą bei internetinį adresą. Nuotraukas galima įkelti ir iš asmeninio kompiuterio paspaudus mygtuką „*pasirinkti*“ arba „*browse*“ ir įrašius nuotraukos (paveiksliuko) pavadinimą. Palaikomi nuotraukų formatai: *JPEG, PNG, GIF*. Kaip talpinti *media* turinį, naudotojas turės galimybę susipažinti paspaudus ant klaustuko ikonos.
- *Media* turinys gali būti pridedamas iš šių svetainių:
  - a. vaizdo įrašai: *youtube.com, vimeo.com*;
  - b. garso įrašai: *soundcloud.com, mixcloud.com*;
  - c. nuotraukos: *epaveldas.lt, picasaweb.google.com*.
- Paveikslėliai / nuotraukos gali būti pridedamos iš bet kurio internetinio puslapio, kuriame saugomos nuotraukos yra *JPEG, PNG, GIF* formato.
- Laukelyje „Aprašymą papildantis [grazitumano.lt](http://www.grazitumano.lt) straipsnis“ pateikiama nuoroda į žymą aprašantį pagrindinį www.grazitumano.lt straipsnį. Straipsnis randamas laukelyje vedant pavadinimą. Šis laukas veikia, kaip paieškos langas – vykdant priskyrimą ir vedant pavadinimą krentančiame meniu yra pateikiami paieškos rezultatai, atitinkantys www.grazitumano.lt puslapius. Žymai priskiriamas tik vienas pagrindinis straipsnis.
- Kuriamai žymai galima priskirti grupę susijusių www.grazitumano.lt straipsnių. Straipsniai randami per paiešką įvedant pavadinimą. Parodoma iškrentantis meniu su paiešką atitinkančiais www.grazitumano.lt puslapiais. Vienai žymai galima priskirti neribotą kiekį susijusių www.grazitumano.lt straipsnių.

Žymos kategorija (būtinai)

☐ Žymūs žmonės	☐ Gamta
☐ Architektūra	☐ Lankytinos vietos
☐ Tautodailė / menas	☐ Tautosaka
☐ Tradicijos / renginiai	☐ Kulinarinis paveldas
☒ Gyvenvietės	☐ Bibliotekos
☐ Bendruomenės	

Aprašymas (būtinai)

Grigiškių gyvenvietė

Vietovė: Vilniaus miesto sav., Grigiškių sen.

Paveiksluko pavadinimas

Įkeliamas paveikslukas

Media turinio pavadinimas

Nuoroda į media turinį (foto, video, audio)

Media turinio nuorodos priimamos iš šių puslapių:

vimeo.com	youtube.com
soundcloud.com	mixcloud.com
picasaweb.google.com	epaveldas.lt

Paveikslukai | **Vaizdo įrašai** | **Garso įrašai**

Paveikslukas ✕	Paveikslukas 2 ✕	Paveikslukas 3 ✕	Paveikslukas 4 ✕

Aprašymą papildantis
grazitumano.lt straipsnis

Belmontas, Vilnius. 2010 m. spalio.

Susiję enciklopedijos straipsniai

[Baltasis tiltas Vilniuje](#) ✕

Susijusios žemėlapių žymos

[Vilnius](#) ✕

Nuorodos pavadinimas

Susijusios nuorodos

[Nuoroda](#) ✕

Pav. 4. Išteklių priskyrimo laukai žymos detalioje duomenų įvedimo formoje.

Aprašymą papildantis
grazitumano.lt straipsnis

Nuo Šeduvos treukinių stoties mator

Susiję enciklopedijos straipsniai

radvili

- Aukštelkų seniūnija, **Radviliškio** raj.
- Aukštelkų seniūnija, **Radviliškio** rajonas
- Burbiškės dvaras, **Radviliškio** rajonas
- Mano **Radviliškis**
- Nemunėlis **Radviliškis**
- Paminklas Vytautui Didžiajam Vadaktų k.
- Radviliškio** r
- Po talkos **Radviliškio** raj.Beinoravos parke

Pav. 5. Paieškos lauko funkcionalumas žymos detalioje duomenų įvedimo formoje.

Žymos redagavimas. Žymos informacijos redagavimui ir papildymui yra pateikiama ta pati detali naujos žymos įvedimo forma. Formoje leidžiama keisti suvestą informaciją, keisti žymos padėtį, pridėti arba ištrinti paveikslėlius, vaizdo ir garso įrašus, nuorodas, susijusias žymas, www.grazitumano.lt straipsnius.

Tuo atveju jei žymą redaguoja ne žymą sukūręs asmuo (prisijungęs asmuo yra kitas nei žymą sukūręs asmuo), paspaudus „išsaugoti“ atsidaro langas kuriame prašoma pateikti žymos redagavimo priežastį. Moduliniame lange yra pateikiamas teksto įvedimo laukas, bei 2 mygtukai: „išsaugoti“, bei „atšaukti“. „Išsaugoti“ išsaugoja pakeitimus kartu su pakeitimų priežastimi, „atšaukti“ – uždaro modalinį langą ir grįžtama prie žymos redagavimo lango.

Žymos susiejimas su www.grazitumano.lt straipsniais

www.grazitumano.lt puslapiuose prie kiekvieno straipsnio rodomas susijusių žemėlapio žymų informacinis langas. Jei straipsnis neturi susijusios žymos, rašoma, kad susijusių žymų nėra.

Graži tu mano

Gyvoji krašto enciklopedija

AidasG Mano žemėlapis Mano nustatymai Atsiuntoti

- > Naujienos
- > Straipsniai
- > Žemėlapis
- > Apie „Graži tu mano“
- > Projektai
- > Pagalba vartotojams
- > Autorinės teisės

Puslapis [Redaguoti](#) [Pervadinti](#) [Stebėti](#)

PRISKIRTA KATEGORIJOMS: [KITI AUKŠTAITIJOS STRAIPSNIAI](#), [ATŪMIMO AUKŠTAITIJŲ](#)

Anyškštėnai – laisvės gynėjai: Donatas Gražys – 1991 m. sausio įvykių dalyvis

Donatas Gražys [1] apdovanotas Sausio 13-osios atminimo medaliu (1992 m.)

Donato Gražio prisiminimai apie 1991 m. sausio įvykius

Buvo sausio dvylikta, parėjau iš darbo ir girdžiu, kaip per radiją praneša: „Autobusas iš Anykščių Antano Baranausko aikštės su Parlamento gynėjais į Vilnių išvažiuos 15 valandą 30 minučių“. Ir kažko taip neramu širdy pasidarė, taip neramu, kad nors stauk. Atrodo, kažkas viduj vartosi, daužosi, kužda, kad ir tau būtina į Vilnių reikia važiuoti. Nuojauta tokia, kad bus blogai, ar kas? O gal likimas...

Susijusios žemėlapių žymos:

susijusių žymų nėra

[Priskirk žymą](#)

[Sukurk naują žymą »](#)

Įvertink straipsnį

Įvertinimas: 2,8 / 5 (6 balsai)

Naujausias žemėlapių turinys

Naujausias nuotraukos:

Pav. 6. Susijusių žymų prie straipsnio atvaizdavimo langas. Nėra susijusių žymų.

Jei straipsnis turi susijusias žymas jos yra parodomos informaciniame lange. Informaciniame lange taip pat galima surasti ir priskirti egzistuojančią arba sukurti naują žymą. Žymos priskyrimas:

- Pasirinkus priskirti žymą ir paspaudus „Priskirk žymą“ atidaromas žymos paieškos langelis, kuriame galima įvesti žymos pavadinimą. Krentančiame meniu pateikiamos visos paiešką atitinkančios žymos, iš kurių galima pasirinkti žymą. Pasirinkus žymą yra atidaroma detali žymos redagavimo forma. Joje straipsnis automatiškai priskiriamas kaip pagrindinis žymos aprašymą papildantis www.grazitumano.lt straipsnis, o jei žyma jau turi priskirtą pagrindinį www.grazitumano.lt straipsnį – kaip kitas (ne pagrindinis) susijęs www.grazitumano.lt straipsnis. Tada spaudžiama išsaugoti. Grįžti į straipsnį galima žymos peržiūros lange paspaudus priskirto straipsnio nuorodą. Priskirtos žymos ikona atsiranda prie susijusių žymų. Dar kartą paspaudus „Priskirk žymą“ uždaromas žymos paieškos langelis.
- Pasirinkus sukurti naują žymą, yra atidaromas žemėlapių puslapis su būsena sukurti naują žymą ir aktyviu kursoriumi. Pasirinkus vietą ir užpildžius pradinę informaciją, detalioje žymos redagavimo formoje jau būna automatiškai priskirtas www.grazitumano.lt straipsnis kaip pagrindinis žymos aprašymą papildantis www.grazitumano.lt straipsnis. Išsaugojus žymą prie straipsnio galima grįžti žymos peržiūros formoje paspaudus ant nuorodos „Aprašymą papildantis [grazitumano.lt](http://www.grazitumano.lt) straipsnis“.

Informaciniame lange rodomos visos su straipsniu susijusios žymos.

Graži tu mano

Gyvoji krašto enciklopedija

- > Naujienos
- > Straipsniai
- > Žemėlapis
- > Apie „Graži tu mano“
- > Projektai
- > Pagalba vartotojams
- > Autorinės teisės

Puslapis [Redaguoti](#) [Pervadinti](#) [Stebėti](#)

PRISKIRTA KATEGORIJOMS: [KITI AUKŠTAI TUOS STRAIPSNIAI](#) , [ATGIMIMO AUKŠTAI TUJA](#)

Anykštėnai – laisvės gynėjai: Donatas Gražys – 1991 m. sausio įvykių dalyvis

Donatas Gražys [1] apdovanotas Sausio 13-osios atminimo medaliu (1992 m.)

Donato Gražio prisiminimai apie 1991 m. sausio įvykius

Buvo sausio dvylikta, parėjau iš darbo ir girdžiu, kaip per radiją praneša:

„Autobusas iš Anykščių Antano Baranausko aikštės su Parlamento gynėjais į Vilnių išvažiuos 15 valandą 30 minučių“. Ir kažko taip neramu širdy pasidarė, taip neramu, kad nors stauk. Atrodo, kažkas viduj vartosi, daužosi, kužda, kad ir tau būtina į Vilnių reikia važiuoti. Nuojauta tokia, kad bus blogai, ar kas? O gal likimas...

Iš Daujočių nuvažiuoti nėra kuo. Taigi einu prašyti draugo, kad nuvežtų į Anykščius. Anykščiuose pažįstamų ir nepažįstamų prisirinko pilnas autobusas. Ką gi. Važiuojam į Vilnių. Iš pradžių nuėjom prie Aukščiausiosios Tarybos. Tenai kaip tik kalbėjo rožančių... Sutemus per garsiakalbius pranešė, kad reikia eiti prie televizijos bokšto, nes ten mažai žmonių.

Susitaisėm tokia grupė ir nuvažiavom. O ten, žinot, kaip buvo iš pradžių: kas groja, kas dainuoja, kas ratelius eina.

Termosai su kava ir arbata, sumuštiniai iš rankų į rankas keliauja. Ir aš iš studentų akordeoną paėmiau pagrot. Kad būtų šilčiau... Dar prieš pusę dvylikos vienas toks su trispalve atėjo ir pradėjo priekaištauti. Ko mes čia stovim. Matyt, koks nors iš „Jedinstvos“. Bet niekas jo neklausė... Paskui pranešė, kad yra persirengusių kareivių. Sako: „Atkreipkit dėmesį į batus“.

Tai vaikštom ir vis į batus žiūrim... Įvažiavimas prie bokšto buvo dviem smėlio barstytuvais užtvertas, o mes dar statinę atridenom, kad prieit sunkiau būtų.

Pradžioj antros (gal 15–20 minučių) pranešė, kad artėja tankai. Netrukus juos ir išvydom. Likus gal 400 metrų iki pastato,

Susijusios žemėlapių žymos:

Šėduva

Anykščiai

[Priskirk žymą](#)

[Sukurk naują žymą](#)

Įvertink straipsnį

Įvertinimas: 2,8 / 5 (6 balsai)

Naujausias žemėlapių turinys

Naujausias nuotraukos:

Naujausi vaizdo įrašai:

Naujausi garso įrašai:

Beat

Naujausios žymos:

Anykščiai

Naujausi maršrutai:

Pav. 7. Susijusių žymų prie straipsnio atvaizdavimo langas. Yra susijusių žymų.

Naujo maršruto sukūrimas

Norint sukurti naują maršrutą, reikia viršutiniame žemėlapių meniu paspausti mygtuką „Naujas maršrutas“:

- Žemėlapių kairėje atsiradęs pirminis maršruto įvedimo laukas pastumia žemėlapių į dešinę padarant vietos maršruto duomenų įvedimui.
- Pirminiame maršruto lange būtina suteikti maršrutui pavadinimą. Taip pat priskirti maršruto tipą – automobiliu arba pėsčiomis. Toliau, yra du pasirinkimai „Tęsti“ ir „Atšaukti“. Paspaudus atšaukti, užveriamas pirminis maršruto langas, bei grįžtama prie pradinės žemėlapių būsenos. Analogiškai įvyksta paspaudus kryžiuo ikoną raudoname apvade. Paspaudus „Tęsti“, atidaroma detali maršruto įvedimo forma.

- > Naujienos
- > Straipsniai
- > Žemėlapis
- > Apie „Graži tu mano“
- > Projektai
- > Pagalba vartotojams
- > Autorinės teisės

Naujausias žemėlapių turinys

Naujausias nuotraukos:

Naujausi vaizdo įrašai:

Naujausi garso įrašai:

Bat

Naujausias žymos:

Arneščiai

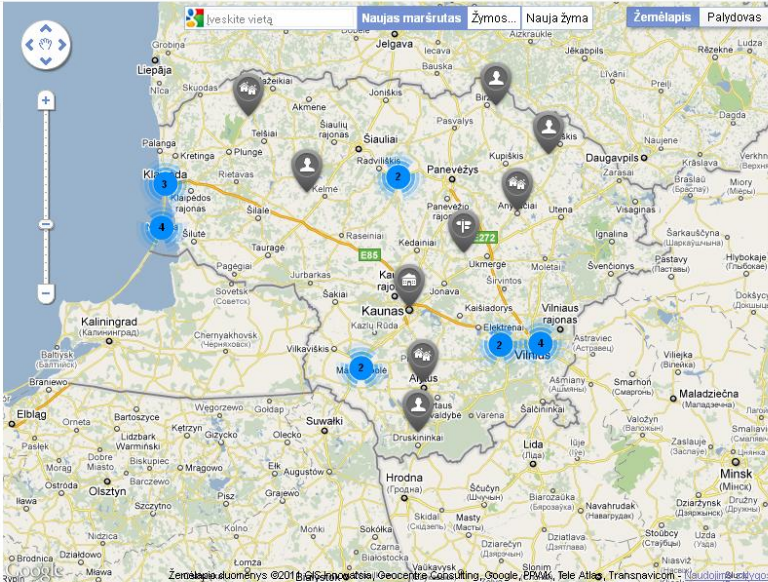
Žemėlapis

Maršruto pavadinimas: Alytus-Druskininkai

Maršruto tipas:

Automobiliu

Pėsčiomis

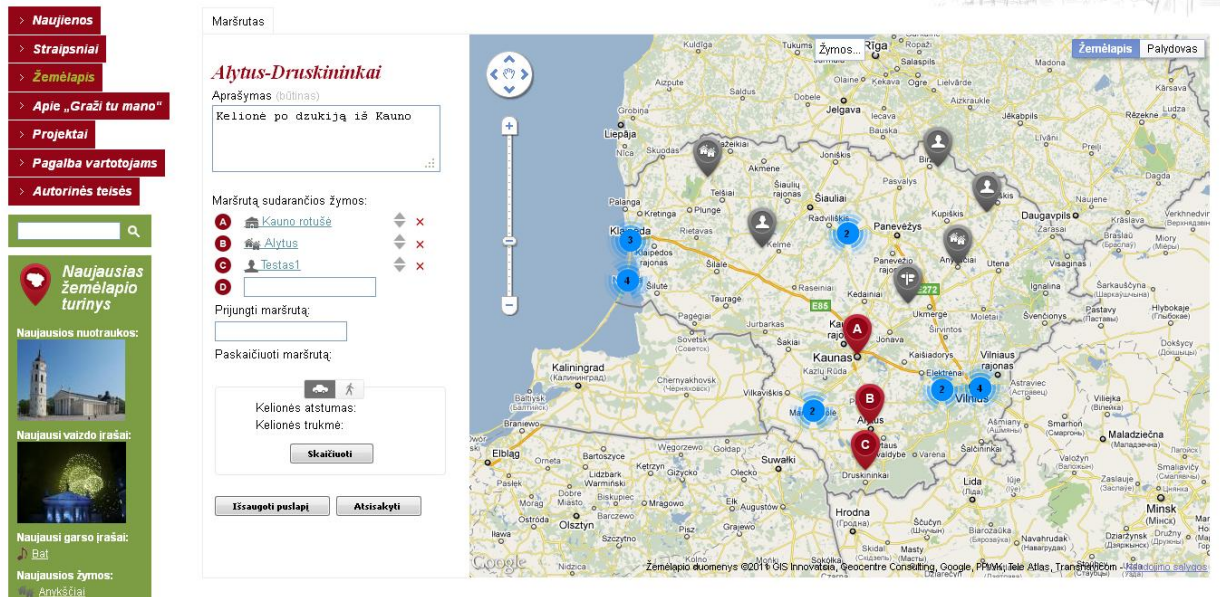

Pav. 8. Pirminis maršruto duomenų įvedimo langas.

- Detalioje maršruto įvedimo formoje ant žymos paspaudus dešinę pelės mygtuką žyma įtraukiama į maršrutą. Formoje turi būti užpildytas maršruto aprašymas, pasirinktas maršruto tipas. Į maršrutą įtrauktos žymos yra žymimos didžiosiomis abėcėlės raidėmis. Prie į maršrutą įtrauktų žymų yra eilės keitimo ir trynimo ikonos. Jų pagalba, žymos gali būti sukeičiamos vietomis arba ištrinamos. Į maršrutą leidžiama įtraukti ne daugiau kaip 10 žymų; maršrutą turi sudaryti mažiausiai dvi žymos.

Graži tu mano

Gyvoji krašto enciklopedija

Pav. 9. Detali maršruto duomenų įvedimo forma.

- Prie kuriamo maršruto galima prijungti jau esamus. Laukelyje „Prijungti maršrutą“ galima rašyti norimą maršruto pavadinimą ir krentantis paieškos meniu išmes galimus variantus. Paspaudus mygtuką „Skaičiuoti“ yra suskaičiuojamas ir atvaizduojamas maršrutas. Prieš skaičiuojant būtina pasirinkti maršruto tipą – automobiliu ar pėsčiomis.
- Paspaudus „Išsaugoti puslapį“ maršrutas išsaugomas ir rodoma maršruto peržiūros forma.

Maršrutų peržiūra

Maršruto peržiūra atliekama šoniniame langelyje, kaip ir maršruto sukūrimo metu.

Graži tu mano

Gyvoji krašto enciklopedija

- > **Naujienos**
- > **Straipsniai**
- > **Žemėlapis**
- > **Apie „Graži tu mano“**
- > **Projektai**
- > **Pagalba vartotojams**
- > **Autorinės teisės**

Naujausias žemėlapių turinys

Naujausias nuotraukos:

Naujausi vaizdo įrašai:

Naujausi garso įrašai:

[Baj](#)

Naujausios žymos:

[Aniščiūnai](#)

Maršrutas

Alytus-Druskininkai

Kelionė po dzūkiją iš Kauno

Mašrutą sudarančios žymos:

- A Kauno rotušė
- B Alytus
- C Testas1

Kelionės atstumas: 121.3 km
Kelionės trukmė: 2 val. 3 min.

Atsisiųsti GPS maršrutą [GPX](#) [KML](#)

[Komentuoti](#) (0) [Redaguoti maršrutą](#)

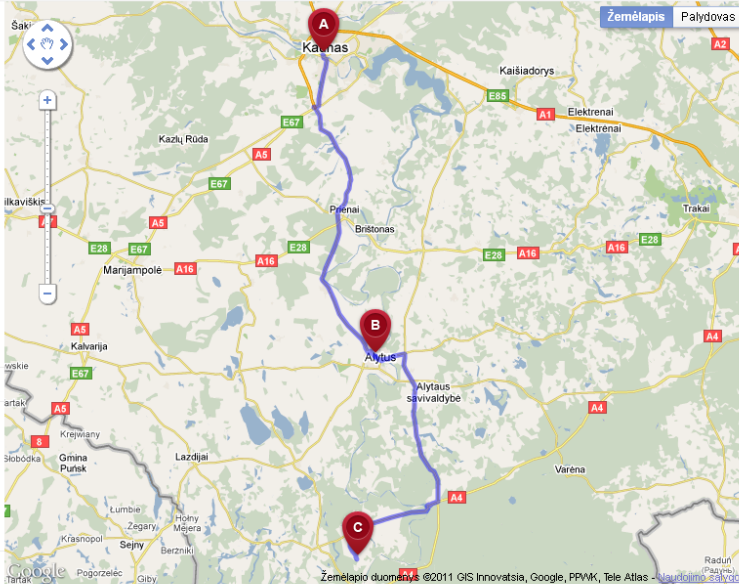
[Visų žymų žemėlapis >](#)

Detali kelionės informacija

Sukūrė: [AidasG](#)
2011 m. birželio 28 d.

Pav. 10. Maršruto peržiūros forma.

Maršruto peržiūros lange pateikiama:

- Pavadinimas ir aprašymas, išvardinama maršrutą sudarančios žymos. Pateikimas paskaičiuotas maršruto ilgis ir kelionės laikas, prie kelionės laiko pateikiama maršruto tipas: automobiliu ar pėsčiomis(pateikiama piktograma).
- Kiekviena maršrutą sudaranti žyma pateikiama kaip nuoroda į žymą. Paspaudus ant konkrečios žymos atidaroma nurodytos žymos pirminės informacijos debesėlis.
- Maršrutą leidžiama atsisiųsti 2 populiariausiais formatais: GPX ir KML.
- Informaciją apie maršrutą leidžiama paplatinti analogiškai kaip ir žymos informaciją. Formos apačioje, prie maršrutą sukūrusio naudotojo vardo pateikta vokelio piktograma iškviečia asmeninės žinutės sukūrusiam naudotojui rašymo veiksmą. Ten pat rodomas maršruto sukūrimo laikas.
- Mygtukas „Redaguoti“ perveda į maršruto kūrimo/redagavimo režimą.
- Paspaudus „Detali kelionės informacija“ yra pateikiamas detalus kelionės aprašymas.